

**Strategia Rozwoju Lokalnego
kierowanego przez społeczność
na lata 2016-2022
dla obszaru działania
Lokalnej Grupy Działania Kraina Trzech Rzek**

Grudzień 2015

Niniejsza Strategia Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność
obejmująca obszar gmin: Murowana Goślina, Oborniki, Ryczywół i Suchy Las
będzie wdrażana przez Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Kraina Trzech Rzek
w ramach wdrażania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich
na lata 2016-2022

OBORNIKI

RYCZYWÓŁ

MUROWANA GOŚLINA

SUCHY LAS

Spis treści

Rozdział I. Charakterystyka LGD.....	4
Rozdział II. Partycypacyjny chrakter LSR.....	12
Rozdział III. Diagnoza – opis obszaru i ludności	17
Rozdział IV. Analiza SWOT.....	26
Rozdział V. Cele i wskaźniki	33
Rozdział VI. Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru.....	46
Rozdział VII. Plan działania.....	50
Rozdział VIII. Budżet LSR	51
Rozdział IX. Plan komunikacji	53
Rozdział X. Zintegrowanie	54
Rozdział XI. Monitoring i ewaluacja.....	59
Rozdział XII. Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko.....	60
Wykaz wykorzystanej literatury	61
Załączniki do LSR	
1) Procedura aktualizacji LSR	62
2) Procedury dokonania ewaluacji i monitoringu	64
3) Plan działania.....	69
4) Budżet LSR	73
5) Plan komunikacji	74

Rozdział I. CHARAKTERYSTYKA LGD

Forma prawna i nazwa stowarzyszenia

Nazwa stowarzyszenia

Pełna nazwa Lokalnej Grupy Działania brzmi: Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Kraina Trzech Rzek.

Statut zezwala na używanie skróconej nazwy: LGD Kraina Trzech Rzek.

Siedziba Stowarzyszenia mieści się w Obornikach pod adresem:

- 64-600 Oborniki, ul. Marszałka J. Piłsudskiego 76

Status prawny LGD oraz data wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Kraina Trzech Rzek posiada osobowość prawną w formie stowarzyszenia „specjalnego”, które zostało wpisane do Krajowego Rejestru Sądowego w dniu 22 sierpnia 2008 roku pod numerem 0000311997. Skład Zarządu i Komisji Rewizyjnej został wpisany do KRS w dniu 14 listopada 2008. Taka forma prawna została wprowadzona do krajowego porządku prawnego przepisami ustawy z 7 marca 2007 roku o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. U. 2009 Nr 72 poz. 619, z późn. zm.) i została utrzymana w ustawie o rozwoju lokalnym. Członkami LGD Kraina Trzech Rzek są zarówno osoby fizyczne jak i prawne w tym także jednostki samorządu terytorialnego (gminy). Nadzór nad Stowarzyszeniem Lokalna Grupa Działania Kraina Trzech Rzek sprawuje Marszałek Województwa Wielkopolskiego. Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Kraina Trzech Rzek może prowadzić działalność gospodarczą. Organami Stowarzyszenia są: Walne Zebranie Członków, Zarząd, Komisja rewizyjna oraz Rada LGD, której kompetencją jest wybór operacji do realizacji w ramach LSR oraz ustalenie kwoty wsparcia operacji.

Obszar

Obszar LGD Kraina Trzech Rzek tworzą cztery gminy położone na terenie powiatów: poznańskiego i obornickiego: Murowana Goślina, Oborniki, Ryczywół i Suchy Las. Gminy te łącznie tworzą spójny geograficznie obszar (Mapa obszaru). Łączna powierzchnia obszaru wynosi 783,33 km² (Gmina Oborniki 340,16 km², Gmina Suchy Las 116,55 km², Gmina Ryczywół 154,54 km², Gmina Murowana Goślina 172,08 km²).

Liczba mieszkańców obszaru na koniec 2013 roku wynosiła **73 472** osoby, co stanowi 2,12% ludności Wielkopolski. Jednocześnie obszar objęty LSR obejmuje **większą liczbę mieszkańców niż średnia liczba mieszkańców** objętych LSR/LSROR w latach 2007-2013 w Województwie Wielkopolskim (64 126,43).

Obszar objęty strategią jest położony w środkowej części Województwa Wielkopolskiego, pod Poznaniem z jego północnej strony. Bliskość Poznania to szansa na rozwój turystyki dla całego obszaru, przedsiębiorczości oraz rynek pracy dla wielu mieszkańców obszaru ale też obawa przed migracją młodych do stolicy regionu.

Przez dwie gminy obszaru LGD przechodzi ważny szlak komunikacyjny (droga krajowa nr 11 i szlak kolejowy) prowadzący z Poznania w kierunku północnym do Piły i dalej przez Pomorze Środkowe do Koszalina i Kołobrzegu.

Obszar LGD leży w dorzeczu rzeki Warty i jej dopływów Wełny i Samicy, a także mniejszych cieków: Flinty, Kanału Kończaka i Trojanki. Rzeki są jednymi z głównych atrakcji obszaru oraz elementem spajającym obszar. Elementem dominującym w krajobrazie obszaru są lasy. Wysoka lesistość obszaru stanowi o jego atrakcyjności. Od zachodu sięga tu Puszcza Notecka – największy na Nizinie Wielkopolskiej kompleks leśny, zaczynający się ponad 100 kilometrów dalej pod Gorzowem i kończący na obszarze LGD, mniej więcej na linii rzeki Wełny. Z kolei wschodnią część obszaru pokrywa Puszcza Zielonka – jeden z najciekawszych przyrodniczo kompleksów leśnych Wielkopolski, charakterem zbliżony do naturalnego.

Spuścizną wielowiekowej historii obszaru jest bogate dziedzictwo kulturowe. Jego najbardziej widocznym elementem są liczne zabytki. Niematerialne dziedzictwo kulturowe w dużym stopniu zostało zatracone w wyniku przemian cywilizacyjno-kulturowych, jednak działania LGD w znacznym stopniu spowodowały powrót do zainteresowania dziedzictwem kulturowym. Na obszarze licznie i aktywnie działają zespoły folklorystyczne oraz stowarzyszenia pielęgnujące naszą spuściznę kulturową.

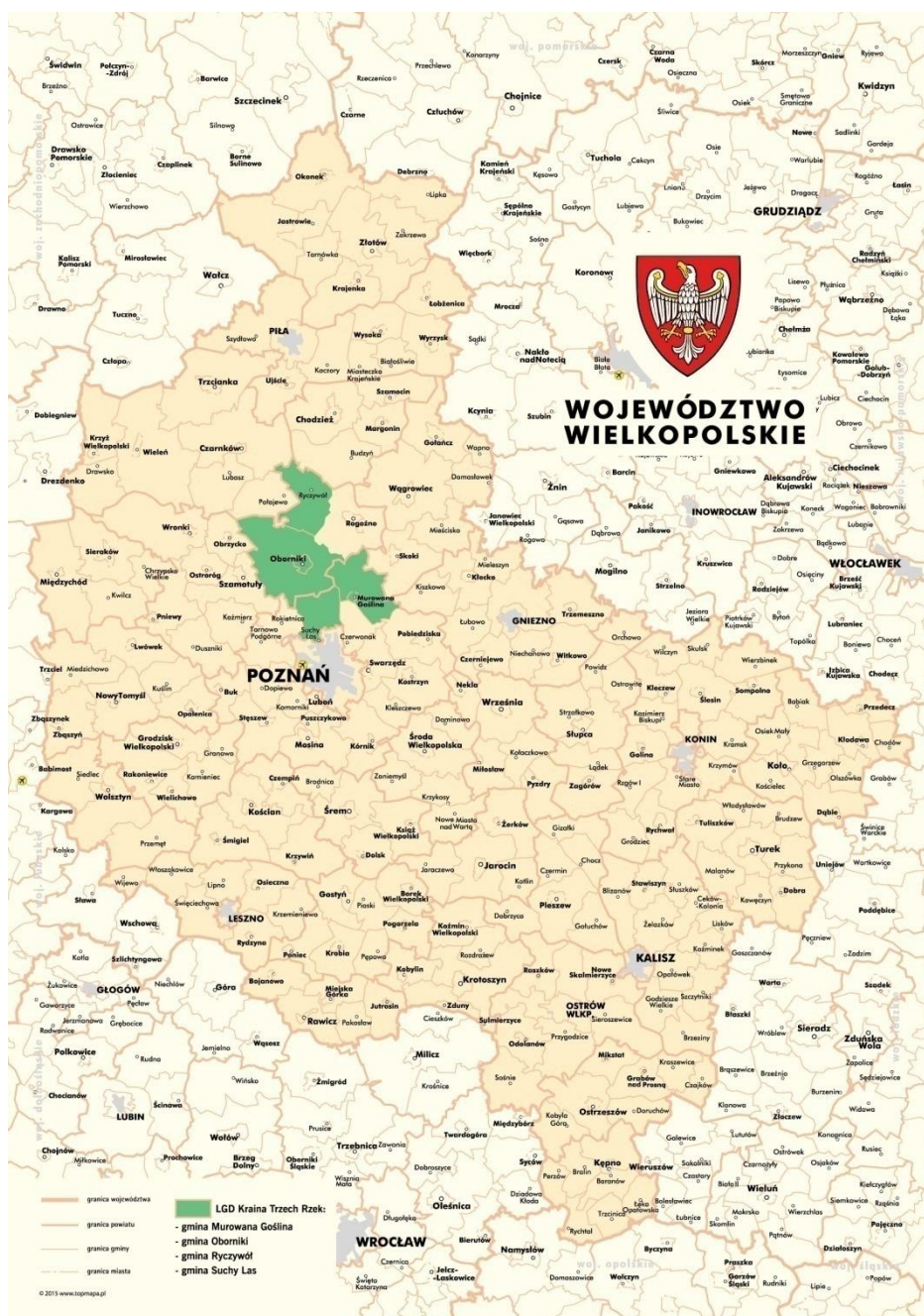
Dzięki działalności LGD Kraina Trzech Rzek oraz LEADER Suchy Las (w poprzedniej perspektywie finansowej gmina Suchy Las była członkiem LGD LEADER Suchy Las) coraz więcej mieszkańców obszaru

wykazuje zaangażowanie w sprawy publiczne i społeczne. Dalsza poprawa sytuacji tym zakresie będzie stanowić jeden z ważnych celów działania LGD Kraina Trzech Rzek, realizowany wspólnie z najbardziej aktywną grupą mieszkańców, gotowych do współpracy na rzecz rozwiązywania istniejących problemów i rozwoju obszaru.

Obszarem dużej aktywności społecznej na całym obszarze jest sport i rekreacja. Na obszarze działają liczne kluby sportowe, organizowane są różnego rodzaju przedsięwzięcia o charakterze sportowo – rekreacyjnym.

O aktywności społecznej świadczą funkcjonujące na obszarze stowarzyszenia, koła gospodyń, OSP oraz grupy nieformalne działające na rzecz swoich społeczności. Kapitał społeczny tworzą mieszkańcy działający aktywnie na rzecz rozwoju wsi, wzmacnianie tego kapitału stanowić będzie ważny aspekt działalności LGD.

Obszar LGD Kraina Trzech Rzek na tle Wielkopolski (Mapa obszaru)

Powierzchnia i liczba mieszkańców obszaru w ujęciu tabelarycznym

	Oborniki	Murowana Goślina	Ryczywół	Suchy Las	Obszar LGD
Powierzchnia	340,16 km ²	172,08 km ²	154,54 km ²	116,55 km ²	783,33
Liczba mieszkańców	33454	16663	7384	15971	73472

Dane GUS; stan na 31.12.2015

Opis sposobu powstania i doświadczenie LGD

Impulsem do utworzenia partnerstwa i powołania Lokalnej Grupy Działania Kraina Trzech Rzek był Pilotażowy Program Leader+. Pozytywny wpływ podejścia Leader na mobilizację i aktywizację społeczności lokalnej zainspirował działaczy społecznych i samorządowych z gminy Oborniki do podjęcia pod koniec 2007 roku działań mających na celu wdrożenie podejścia Leader na swoim terenie.

Poszukując partnerów do utworzenia lokalnej grupy działania skierowano propozycje do sąsiednich gmin Ryczywół i Murowana Goślina.

Podjęto kampanię informacyjną mającą upowszechnić wiedzę o podejściu Leader wśród mieszkańców gmin oraz zachęcić ich do aktywnego uczestniczenia w tworzeniu partnerstwa i przygotowaniu Lokalnej Strategii Rozwoju. W kwietniu i maju 2008 r. przeprowadzono we wszystkich gminach otwarte spotkania, na których wyjaśniano ideę podejścia Leader, dotychczasowe doświadczenia realizacji tego podejścia w kraju i za granicą oraz zasady wdrażania podejścia Leader w nowym okresie programowania 2007-2013. W efekcie tych spotkań wielu lokalnych liderów, w tym również przedsiębiorców zadeklarowało chęć dołączenia do partnerstwa i udziału w jego tworzeniu.

W dniu 11 czerwca 2008 odbyło się spotkanie założycielskie LGD Kraina Trzech Rzek, w którym uczestniczyło 75 członków-założycieli reprezentujących trzy sektory: samorządy lokalne i inne podmioty publiczne, organizacje pozarządowe oraz podmioty gospodarcze działające na terenie gmin tworzących obszar partnerstwa.

Zebrani uchwalili statut oraz wybrali komitet założycielski, który przeprowadził procedurę rejestracji Stowarzyszenia. W efekcie opisanych działań w dniu 22 sierpnia 2008 roku Stowarzyszenie LGD Kraina Trzech Rzek zostało wpisane do Krajowego Rejestru Sądowego.

Na mocy umowy ramowej zawartej z Samorządem Województwa Wielkopolskiego w dniu 26.06.2009 r. LGD Kraina Trzech Rzek wdrażała Lokalną Strategię Rozwoju na lata 2009-2015 w ramach PROW 2007-2013.

Szczególnie istotny jest udział lokalnej społeczności w kierowaniu działalności Lokalnej Grupy Działania Kraina Trzech Rzek. Siłą partnerstwa jest współpraca trzech sektorów – społecznego, gospodarczego oraz publicznego i mieszkańców. Na dzień 16 grudnia 2015 LGD Kraina Trzech Rzek liczy 296 członków. Większość z nich aktywnie angażuje się w kreowanie lokalnej rzeczywistości, choćby poprzez udział w pracach mających na celu opracowanie niniejszej strategii.

W 2015 roku LGD Kraina Trzech Rzek zwiększyła swój obszar. Z dniem 1 lipca 2015 roku do LGD Kraina Trzech Rzek przystąpiła gmina Suchy Las. Wcześniejsza owocna współpraca w ramach realizowanego projektu współpracy o akronimie SUS, oraz podobna sytuacja społeczno – gospodarcza i bezpośrednie sąsiedztwo z dwoma gminami: Oborniki i Murowana Goślina, przyczyniły się do podjęcia decyzji o przystąpieniu gminy do LGD Kraina Trzech Rzek. Dodatkowym argumentem były również wspólne plany promocji turystycznej obszaru skierowanej do odbiorcy poznańskiego. Wraz z przyłączeniem nowej gminy zwiększył się potencjał Trzech Rzek, bogaty kapitał społeczny oraz walory przyrodnicze i silna gospodarka, to niewątpliwe atuty wszystkich gmin obszaru, a zatem i LGD.

Wdrażanie LSR na lata 2009-2015

W latach 2009 -2015 LGD Kraina Trzech Rzek realizowała Lokalną Strategię Rozwoju na lata 2009-2015. Za pośrednictwem LGD przedsiębiorcy, rolnicy, stowarzyszenia oraz samorządy zrealizowały dziesiątki operacji, które przyczyniły się do rozwoju obszaru.

W ramach działań realizowanych przez podmioty z obszaru: samorządy, stowarzyszenia, przedsiębiorców, rolników oraz osoby fizyczne wypłacono łącznie **5735446,09 zł, co stanowi realizację 90%** budżetu przeznaczonego na wdrażanie LSR. Ten wysoki wynik udało się osiągnąć dzięki skutecznej aktywizacji mieszkańców i doradztwu świadczonemu na wysokim poziomie.

Łącznie w ramach przeprowadzonych naborów wniosków wybrano do finansowania:

- 76 operacji w ramach tzw. „Małych Projektów”
- 18 operacji w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi”
- 4 operacje w ramach działania „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”
- 8 operacji w ramach działania Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”.

LGD Kraina Trzech Rzek uczestniczyła w realizacji dwóch projektów współpracy w poprzedniej perspektywie finansowej:

- **Turystyczny rozwój regionu poprzez tworzenie szlaków kajakowych**, którego łączna wartość wyniosła 232 736,20 , natomiast wkład LGD Kraina Trzech Rzek 25667,54. W ramach projektu został oznakowany szlak kajakowy na rzekach Welnie i Małej Welnie, powstał nowoczesny przewodnik kajakowy oraz w ramach promocji projektu zostały zorganizowane spływy kajakowe.
- **Szlak Ukrytych Skarbów** to projekt polegający na utworzeniu szlaku turystycznego wraz z infrastrukturą turystyczną. LGD Kraina Trzech Rzek była grupą **koordynującą** ten projekt współpracy, do którego przystąpiło łącznie **pięć lokalnych grup działania** z Wielkopolski. Celem realizacji projektu było wypromowanie mało znanych atrakcji turystycznych, których oper znalazł się w albumie topograficznym, informatorze turystycznym. Przy szlaku powstały wiaty turystyczne wraz z wyposażeniem (ławo stoły, stojaki na rowery oraz kosze na śmieci). Dodatkowo w każdej z wiat znalazła się obszerna tablica z mapą całego szlaku, który objął obszar pięciu lokalnych grup działania. Łączna wartość projektu wyniosła 591 342,83 zł, natomiast wkład LGD Kraina Trzech Rzek wyniósł 134 810,00 zł.

Wiele istotnych z punktu widzenia rozwoju obszaru przedsięwzięć zrealizowano w ramach **Aktywizacji**:

Szereg działań w ramach wdrażania LSR na lata skierowano na aktywizację mieszkańców. Dumą Lokalnej Grupy działania Kraina Trzech Rzek jest niema 100 – osobowa grupa liderów rozwoju lokalnego, czyli kobiet aktywnie działających w sferze życia społecznego na obszarze LGD. Cokwartalne spotkania liderów zaowocowały szeregiem ciekawych inicjatyw wdrażanych na całym obszarze LGD. Jednym z kluczowych kierunków działania LGD były również różnego rodzaju przedsięwzięcia promujące walory turystyczne obszaru. Dzięki działalności LGD powstała innowacyjna, obrazkowa mapa atrakcji turystycznych, zorganizowano szereg wydarzeń promujących obszar: spływy kajakowe, rajdy rowerowe, rajdy piesze czy nocne zwiedzania atrakcji turystycznych (wzorowane na Nocy muzeów).

Działania LGD miały na celu również pielęgnowanie dziedzictwa kulturowego – w ramach aktywizacji mieszkańców prowadzono warsztaty z ginących zawodów, zapraszano do udziału w wykładach na temat dziedzictwa lokalnego.

Dzięki dużemu zaangażowaniu społeczności lokalnej udało się osiągnąć niemal w 100% założone w ramach LSR na lata 2009-2015 wskaźniki.

Doświadczenie LGD Kraina trzech w realizacji projektów finansowanych ze środków innych niż PROW 2007-2013:

LGD Kraina Trzech Rzek zrealizowała dwa projekty finansowane ze środków Funduszu Inicjatyw Obywatelskich o **łącznej wartości 50 305,00 zł.:**

- Liderzy z Krainy Trzech Rzek – projekt mający na celu przeszkolenie liderów lokalnej społeczności z zakresu pozyskiwania funduszy na działalność na obszarach wiejskich, animowania społeczności lokalnej, zakładania stowarzyszeń oraz ich funkcjonowania. Podczas projektu prezentowane były dobre praktyki przedsiębiorczości społecznej na przykładach wiosek tematycznych. Wartość projektu wyniosła 28 051,00 zł
- Dziedzictwo kulturowe Krainy Trzech Rzek – projekt mający na celu promocję dziedzictwa kulturowego obszaru. W ramach jego realizacji zostały zorganizowane wystawy dawnych przedmiotów użytkowych w trzech miejscowościach obszaru. Na zakończenie wystaw w każdej z miejscowości odbyły się warsztaty ginących zawodów. Wartość projektu wyniosła 22254,00 zł.

Opis struktury LGD (w tym charakterystyka członków LGD)

Strukturę Stowarzyszenia LGD Kraina Trzech Rzek tworzą: Walne Zebranie Członków, Zarząd, Rada, Komisja Rewizyjna oraz Biuro Stowarzyszenia.

Walne Zebranie Członków (WZC) stanowi najwyższą władzę Stowarzyszenia. Odpowiedzialne jest przede wszystkim za uchwalanie Regulaminów: Rady LGD, Zarządu, oraz Walnego Zebrania Członków i Statutu stowarzyszenia. Kompetencje Walnego Zebrania Członków to także wybór i odwołanie członków Zarządu, Komisji Rewizyjnej i Rady, a także rozpatrywanie i zatwierdzanie sprawozdań finansowych i merytorycznych tych organów oraz uchwalanie budżetu rocznego LGD. Walne Zebrania Członków uchwała również lokalne kryteria wyboru operacji do finansowania. Na wniosek komisji rewizyjnej WZC udziela absolutorium zarządowi. Walne Zebranie Członków zwołuje zarząd co najmniej raz w roku.

Według stanu na dzień 16.12.2015 r., Walne Zebranie Członków składa się z **296 członków, w tym 9 reprezentantów sektora publicznego, 58 osób reprezentantów sektora gospodarczego oraz 229 osób reprezentujących sektor społeczny i mieszkańców.**

Skład WZC jest więc reprezentatywny dla specyfiki obszaru objętego LSR oraz przyjętych kierunków działania:

- **sektor publiczny:** reprezentują przedstawiciele gmin wchodzących w skład Stowarzyszenia, bibliotek publicznych, gminnych ośrodków kultury
- **sektor gospodarczy:** reprezentują przedsiębiorcy i rolnicy
- **sektor społeczny:** reprezentują mieszkańcy obszaru objętego LSR, w tym przedstawiciele organizacji pozarządowych, parafii oraz inne dobrowolne zrzeszenia i ruchy obywatelskie.
- **mieszkańcy obszaru**

Zarząd Stowarzyszenia LGD Kraina Trzech Rzek składa się z 4 członków, wybieranych i odwoływanych spośród członków WZC. Zarząd uchwała i aktualizuje Lokalną Strategię Rozwoju oraz procedury i regulaminy związane z naborami wniosków. Ma również prawo aktualizowania dokumentów, których uchwalanie jest kompetencją WZC, jeżeli konieczność aktualizacji wynika z wezwania Samorządu Województwa i jest dokonywana wyłącznie w tym zakresie. Zarząd działa w imieniu Stowarzyszenia realizując cele statutowe, kieruje całokształtem działalności Stowarzyszenia, organizuje i zwołuje posiedzenia Rady w porozumieniu z przewodniczącym Rady.

Rada Lokalnej Grupy Działania Kraina Trzech Rzek to organ, do którego kompetencji należy przede wszystkim dokonywanie oceny i wyboru operacji, które mają być realizowane w ramach LSR oraz ustalanie kwoty wsparcia dla tych operacji.

Organem decyzyjnym jest zatem Rada składająca się z **15 członków** wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie spośród członków Stowarzyszenia, zgłaszanych przez pięciu członków Walnego Zebrania Członków. Członkowie Rady wybierają spośród siebie Przewodniczącego, Wiceprzewodniczącego i Sekretarza, tworzących wspólnie Prezydium Rady. Do kompetencji Rady należy przede wszystkim dokonywanie oceny projektów oraz wybór operacji, które mają być realizowane w ramach LSR, a także ustalanie przyznanej kwoty wsparcia. Rada może też występować z inicjatywą zmiany lokalnych kryteriów wyboru operacji do finansowania.

Członkowie Rady reprezentują trzy sektory oraz mieszkańców obszaru:

- **publiczny** – 3 członków (20% całego składu Rady),
- **społeczny** – 3 osób (20% całego składu Rady),
- **gospodarczy** – 3 osób (20% całego składu Rady).
- **mieszkańcy** – 6 osób (40% całego składu Rady).

W celu profesjonalnej realizacji zadań LGD oraz podnoszenia wiedzy i kompetencji członków organu decyzyjnego, został opracowany i przyjęty przez Zarząd dokument „Plan szkoleń dla pracowników i członków organów LGD Kraina Trzech Rzek”. Plan szkoleń będzie aktualizowany w oparciu o zgłoszone przez przedstawicieli poszczególnych członków organów sugestie oraz wyniki ewaluacji. Prace Rady LGD regulują zapisy Statutu LGD oraz Regulaminu Rady LGD Kraina Trzech Rzek. Rada została wybrana 16.12.2015 na okres wdrażania LSR, na pierwszym posiedzeniu nastąpi wybór prezydium Rady a pierwsze szkolenie członków Rady z zakresu przyjętych procedur nastąpi w pierwszej połowie 2016 r.

Charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym

Decyzje Rady, w szczególności decyzje w sprawach związanych z oceną i wyborem operacji, podejmowane są w formie uchwały zwykłą większością głosów (każdy członek Rady dysponuje jednym

głosem). Tryb głosowania określają procedury wyboru – decyzje podejmowane są poprzez wypełnienie karty oceny operacji.

Warunkiem koniecznym dla prawidłowości przeprowadzenia procesu decyzyjnego jest zagwarantowanie przedstawicielstwa każdego z sektorów (społecznego, gospodarczego, publicznego i mieszkańców). Członkowie Rady w terminie trzech miesięcy od dnia wyboru na członka Rady są zobowiązani przedłożyć oświadczenie o poufności, stanowiące załącznik do Regulaminu Rady LGD. Członkowie Rady są zobowiązani zachować bezstronność w wyborze operacji, co potwierdzają własnoręcznym podpisem na Oświadczeniu o bezstronności wobec operacji i wnioskodawcy, będącym załącznikiem do Regulaminu Rady. Zarząd stowarzyszenia LGD Kraina Trzech Rzek wraz z Przewodniczącym Rady LGD prowadzi **rejestr interesów**, bazujący na oświadczeniach przedstawicieli rady; Członek Rady lub jego reprezentant, który: jest wnioskodawcą wybieranej przez Radę operacji, reprezentuje wnioskodawcę, zachodzi pomiędzy nim a wnioskodawcą stosunek bezpośredniej podległości służbowej, jest z nim spokrewniony lub spowinacony w linii prostej lub zgłosi inne powiązanie z wnioskodawcą lub daną operacją lub co do których zachodzi podejrzenie stronniczości przy wyborze do finansowania, zostaje wykluczony z tego wyboru. Regulamin Rady zakłada ponadto obowiązek wyłączenia członków Rady w przypadku stwierdzenia innych powiązań. Na podstawie deklaracji Przewodniczący Rady wraz z Sekretarzem Rady kontrolują, czy skład Rady obecny na posiedzeniu pozwala na zachowanie parytetów. **Zastosowanie takich procedur gwarantuje, iż na poziomie podejmowania decyzji w Radzie, ani władze publiczne, ani żadna pojedyncza grupa interesu, nie posiada więcej niż 49% praw głosu.**

Dla zapewnienia prawidłowości wyborów dokonanych przez członków Rady LGD Kraina Trzech Rzek, przewidziane są także działania dyscyplinujące w przypadku, gdy członek organu decyzyjnego opuścił posiedzenie Rady przed terminem (zmniejszenie wynagrodzenia) oraz w przypadku nieusprawiedliwionych nieobecności (możliwa przyczyna odwołania członka Rady).

Komisja Rewizyjna jest organem kontroli wewnętrznej stowarzyszenia, ze szczególnym uwzględnieniem działalności finansowej (w tym występowanie do Zarządu z wnioskami pokontrolnymi oraz żądanie wyjaśnień), a także dokonywanie oceny pracy Zarządu. Przynajmniej raz w roku Komisja Rewizyjna dokonuje kontroli całokształtu działalności i po szczegółowej analizie dokumentów przedkłada zarządowi wnioski z przeprowadzonej oceny, ma prawo żądać wyjaśnień i wnioskować do WZC o udzielenie lub nie udzielenie absolutorium zarządowi.

Biuro stowarzyszenia LGD Kraina Trzech Rzek jest jednostką administracyjną Stowarzyszenia, która zapewnia pełną obsługę w zakresie spraw administracyjnych i organizacyjnych. Prowadzi bieżące sprawy LGD, między innymi poprzez inspirowanie i podejmowanie działań na rzecz realizacji zadań i celów Stowarzyszenia. Biurem kieruje kierownik Biura zatrudniony przez Zarząd Stowarzyszenia.

Biuro Stowarzyszenia działa w oparciu o Regulamin biura uchwalany przez Zarząd LGD.

Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD z podaniem sposobu ich uchwalania i aktualizacji oraz opisem głównych kwestii, w nich zawartych:

Głównymi dokumentami regulującymi funkcjonowanie LGD Kraina Trzech Rzek są: Statut, Regulamin Rady LGD Kraina Trzech Rzek, Regulamin Zarządu, Regulamin Walnego Zebrania Członków oraz Regulamin Biura LGD.

- **Statut Stowarzyszenia LGD Kraina Trzech Rzek**

Reguluje najważniejsze kwestie przewidziane w Ustawie z dn. 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz.U. 2015 poz.1393 z późn. zm): nazwę stowarzyszenia, teren działania i siedzibę stowarzyszenia, cele i sposoby ich realizacji, sposób nabywania i utraty członkostwa, przyczyny utraty członkostwa oraz prawa i obowiązki członków, wskazuje władze stowarzyszenia, tryb dokonywania ich wyboru, uzupełniania składu oraz ich kompetencje, sposób reprezentowania stowarzyszenia oraz zaciągania zobowiązań majątkowych, a także warunki ważności jego uchwał, sposób uzyskiwania środków finansowych oraz ustanawiania składek członkowskich, zasady dokonywania zmian statutu oraz sposób rozwiązywania się stowarzyszenia.

Wskazuje ponadto organ nadzoru nad stowarzyszeniem, jakim jest Marszałek Województwa Wielkopolskiego, a także określa organ kompetentny w zakresie uchwalenia LSR i jej aktualizacji, zatwierdzania procedur i kryteriów wyboru operacji oraz zawiera uregulowania dotyczące zachowania bezstronności członków organu decyzyjnego w wyborze operacji (w tym przesłanki wyłączenia z oceny operacji).

- **Regulamin Rady LGD Kraina Trzech Rzek**

Dokument uchwalany przez Walne Zebrania Członków określa szczegółowe kompetencje Rady, zasady zwoływania i organizacji posiedzeń, szczegółowe rozwiązania dotyczące wyłączenia z oceny operacji (sposób wyłączenia członka organu z oceny), szczegółowe zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji. Ponadto regulamin określa zasady protokołowania posiedzeń oraz zasady wynagradzania członków Rady.

- **Regulamin Zarządu LGD Kraina Trzech Rzek**

Dokument uchwalany przez Walne Zebrania Członków określa szczegółowe kompetencje zarządu LGD, podział obowiązków między członkami zarządu, zasady organizacji posiedzeń zarządu oraz ich protokołowania.

- **Regulamin Walnego Zebrania Członków LGD Kraina Trzech Rzek**

Dokument uchwalany przez Walne Zebrania Członków, szczegółowo opisuje zasady wyboru członków organów przez WZC. Szczegółowo opisuje sposób podejmowania uchwał przez WZC, sposób zwoływania posiedzeń oraz ich protokołowanie.

- **Regulamin Biura LGD Kraina Trzech Rzek**

Dokument uchwalany przez zarząd LGD. Określa zasady funkcjonowania Biura, w tym: uprawnienia kierownika biura, strukturę organizacyjną biura, podział zadań (oraz metody pomiaru) w zakresie doradztwa, podział zadań (oraz metody pomiaru) w zakresie animacji lokalnej i współpracy.

Oprócz wymienionych powyżej dokumentów funkcjonowanie stowarzyszenia regulują także:

- **Procedura dokonywania ewaluacji i monitoringu w Lokalnej Grupie Działania Kraina Trzech Rzek** (Załącznik nr 2 do LSR), zawierająca: elementy funkcjonowania LGD i wdrażania LSR, które będą podlegać ewaluacji; kryteria przeprowadzania ewaluacji LSR oraz działań LGD; elementy, które LGD zamierza monitorować; czas, sposób i okres objęty pomiarem; opis i metody oceny efektywności świadczonego przez pracowników LGD doradztwa oraz wykonywania zadań z zakresu animacji lokalnej i współpracy;
- **Procedura naboru pracowników do z Lokalnej Grupy Działania Kraina Trzech Rzek (Załącznik Regulaminu Biura)**, reguluje zasady zatrudniania pracowników na podstawie umowy o pracę (w tym zasady naboru i weryfikacji dokumentów, przeprowadzania procedury naboru oraz ogłaszania wyników), a także zasady zlecania zadań w formach innych niż stosunek pracy;
- **Polityka bezpieczeństwa danych osobowych stowarzyszenia Lokalnej Grupy Działania Kraina Trzech Rzek**, regulująca zasady udostępniania informacji będących w dyspozycji LGD, a także zasady bezpieczeństwa informacji i przetwarzania danych osobowych,
- **Karty opisu stanowisk pracy**, zawierające szczegółowe opisy zadań na poszczególnych stanowiskach pracy, kwalifikacje i wymagania niezbędne do wykonywania powierzonych czynności oraz zakres odpowiedzialności i uprawnień przypisanych dla danego pracownika.

Opisane dokumenty określają szczegółowo podział zadań pracowników biura, a także zapewniają adekwatność wymagań przypisanych poszczególnym stanowiskom do przewidzianych obowiązków. Wyznaczają także zadania w zakresie animacji lokalnej i współpracy. Na wszystkich stanowiskach w Biurze LGD (związanych ze świadczeniem doradztwa oraz animacji lokalnej i współpracy) określono metody pomiaru jakości świadczonych usług.

Efektywność doradztwa świadczonego w Biurze, podlega bieżącej ocenie poprzez ewidencjonowanie ankiet monitorujących (w formie karty doradztwa wraz z oceną jakości doradztwa) wypełnianych przez beneficjentów po etapie świadczenia usługi. Jakość prowadzonych przez pracowników Biura LGD działań, oceniania jest raz na kwartał w procesie monitoringu oraz raz do roku w procesie ewaluacji – działania w tym zakresie zaprezentowano w rozdziale XII Monitoring i ewaluacja. **W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości, niewłaściwego świadczenia doradztwa lub braku zadowolenia ze strony beneficjentów, przewiduje się interwencję organów stowarzyszenia i wprowadzenie koniecznych zmian.**

Ponad połowa pracowników planowanych do zatrudnienia w Biurze LGD winna posiadać doświadczenie i niezbędną wiedzę do wdrażania i aktualizacji zarówno dokumentu LSR, jak i wszelkich dokumentów o charakterze regionalnym lub lokalnym. Na dzień 29.12.2015 r., LGD zatrudnia 2 pracowników w wymiarze pracy 1.5 etatu (1 osoba posiada doświadczenie i wiedzę).

Docelowo przewiduje się trzy etaty – 2 osoby będą posiadały niezbędną wiedzę, doświadczenie i kwalifikacje (kierownik biura oraz specjalista ds. wdrażania LSR). Dodatkowo, wspomniana wcześniej

polityka szkoleniowa, przewiduje stały proces podnoszenia wiedzy i kwalifikacji zarówno pracowników Biura, jak i członków organów Stowarzyszenia. Szkolenia te mogą być organizowane i prowadzone we wszystkich pozaszkolnych formach dydaktycznych, m.in. jako zajęcia warsztatowe, seminaria, konferencje oraz kursy.

Rozdział II. PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LGD

Lokalna Grupa Działania Kraina Trzech Rzek od początku swojego istnienia stawia na jak najszerszy udział społeczności lokalnej, reprezentowanej przez przedstawicieli trzech sektorów oraz mieszkańców w kreowanie działalności LGD.

Tę zasadę stosowno jako obowiązującą w procesie powstawania nowej strategii. Przeprowadzono szereg spotkań o różnym charakterze, mieszkańcy licznie odwiedzali punkty konsultacyjne oraz wypełniali ankiety

dotyczące poszczególnych etapów tworzenia LSR. Różnorodność stosowanych metod pozwoliła na dokonanie dogłębnej analizy potrzeb obszaru, oraz wspólne wypracowanie zapisów niniejszej strategii. W proces tworzenia strategii angażowano przede wszystkim tych przedstawicieli różnych grup, których wiedza, doświadczenie oraz plany działalności tworzą z nich interesariuszy Lokalnej Strategii Rozwoju (przedstawiciele organizacji pozarządowych i grup nieformalnych, przedstawiciele samorządów, przedsiębiorcy, rolnicy, mieszkańcy). W prace zespołu roboczego ds. opracowania LSR włączyli się również urzędnicy ze wszystkich gmin członkowskich LGD. Ich bezcenne umiejętności, kwalifikacje i wiedza na temat kluczowych problemów obszaru zostały wykorzystane w całym procesie tworzenia dokumentu. **W procesie tworzenia strategii wykorzystano również dotychczasowe doświadczenia LGD, której funkcjonowanie na obszarze od 6 lat pozwoliło zgromadzić wiele istotnych analiz i danych na temat potrzeb i kierunków rozwoju obszaru. Doświadczenie Zarządu i pracowników biura pozwoliło uniknąć konieczności tworzenia LSR przez podmiot zewnętrzny.**

Partycypacyjny charakter LSR wynika z woli ciągłego angażowania wszystkich możliwych bezpośrednich i pośrednich odbiorców działań zaplanowanych w ramach wdrażania LSR, na każdym etapie tworzenia strategii jak również jej wdrażania. Informacje uzyskane w sposób uwzględniający partycypację społeczną stanowiły źródło kluczowych danych, wykorzystywanych obok danych pochodzących ze źródeł statystyki publicznej do opracowania Diagnozy obszaru, będącej podstawą LSR.

1. Opis wykorzystanych metod angażowania społeczności lokalnej w przygotowanie LSR

I ETAP: Diagnoza i analiza SWOT

Etap definiowania potrzeb i problemów oraz wyzwań stojących przed lokalną społecznością, poza dokonaniem analizy danych statystyki publicznej oparto o szerokie konsultacje społeczne wykorzystując do tego różnorodne metody, celem zapewnienia jak najszerszego udziału społeczności lokalnej.

- 1) **Ankieta** – wywiad w postaci ankiety. Mieszkańcy otrzymali ankiety, w których charakteryzowali potrzeby obszaru, słabe i mocne strony, branże wymagające wsparcia oraz dające szanse na rozwój obszaru. Ankiety trafiały do respondentów za pośrednictwem poczty tradycyjnej (sołtysi i przedstawiciele stowarzyszeń), poczty elektronicznej (członkowie LGD oraz osoby wpisane na listę mailingową LGD). Ankietę można było również pobrać w wersji on-line ze strony internetowej LGD i wypełnić elektronicznie. Łącznie wypełniono 246 ankiet, termin: wrzesień/październik 2015.
- 2) **Punkt konsultacyjny w każdej z gmin członkowskich** – narzędzie cieszące się ogromną popularnością – punkt konsultacyjny funkcjonował we wrześniu i październiku w każdej z gmin członkowskich. Pracownik LGD w indywidualnych wywiadach z mieszkańcami zbierał informacje na temat potrzeb dla poszczególnych społeczności. Punkt konsultacyjny funkcjonował w każdej z gmin członkowskich w wyznaczonych godzinach w określonym dniu tygodnia. Informację o punkcie informacyjnym rozpowszechniano za pomocą strony internetowej LGD oraz biuletynów gminnych i plakatów. Punkty informacyjne poza biurem LGD odwiedziło 246 osób reprezentujących wszystkie sektory, różne branże oraz gminy objęte LSR.
- 3) **Spotkania konsultacyjne w każdej z gmin** (w formie warsztatowej) – praca nad analizą mocnych i słabych stron obszaru, szansami i zagrożeniami. Spotkania odbyły się we wrześniu 2015, a łącznie w czterech gminach udział w nich wzięło 104 osoby. Zaproszenie do udziału przyjęli sołtysi, przedstawiciele samorządów, organizacji pozarządowych i mieszkańców. Spotkania odbyły się we wrześniu, informowano o nich za pośrednictwem stron internetowych LGD i gmin członkowskich, biuletynów gminnych, plakatów oraz poprzez wysłanie zaproszeń do liderów lokalnej społeczności i członków LGD.
- 4) **Grupa fokusowa** – grupa składająca się z przedstawicieli poszczególnych gmin członkowskich oraz przedstawicieli organów LGD i grupy roboczej ds. tworzenia LSR. Zogniskowany wywiad grupowy, w którym uczestniczyło 12 osób zaowocował nakreśleniem wstępnej diagnozy obszaru i analizy SWOT. Termin spotkania 1.10.2015 r.
- 5) **Forum** – spotkanie otwarte, do uczestnictwa w którym zaproszono sołtysów, przedstawicieli organizacji pozarządowych, samorządowców, przedsiębiorców oraz mieszkańców. Podczas forum zostały przedstawione projekty analizy SWOT oraz diagnozy obszaru, a uczestnicy odnosili się do projektowanych zapisów. Forum odbyło się 19.10.2015 roku i wzięło w nim udział 42 uczestników.
- 6) **Wystąpienia** podczas sesji Rad Gmin, Naradach sołtysów w poszczególnych gminach, spotkania z sektorem kultury – by zapewnić jak najszerszy udział społeczności lokalnej prezes LGD uczestniczyła w wrześniowych i październikowych sesjach Rad Gmin członkowskich oraz naradach sołtysów. Przekazywała informacje o przebiegu procesu tworzenia strategii, zapraszała do włączania się w jej wspólne tworzenie.

- 7) **Punkt konsultacyjny podczas dożynek gminnych** – na dożynkach gminnych w gminach członkowskich funkcjonował punkt konsultacyjny, w którym licznie uczestniczący mieszkańcy mogli pobrać ankietę, materiały informujące o tworzeniu nowej strategii rozwoju oraz porozmawiać z przedstawicielem LGD na temat słabych i mocnych stron obszaru oraz jego potrzeb. Dożynki odbywały się w sierpniu i wrześniu.
Efektem prowadzonych różnymi metodami było opracowanie diagnozy i analizy SWOT.

II ETAP: Określenie celów i wskaźników

Aby zapisane w LSR cele i wskaźniki w sposób jak najbardziej wpisywały się w potrzeby i charakterystykę obszaru zastosowano szereg metod partycypacyjnych:

- 1) **Ankieta** – wywiad w postaci ankiety. Mieszkańcy otrzymali ankiety, w których charakteryzowali potrzeby obszaru, branże wymagające wsparcia oraz dające szanse na rozwój obszaru, w odniesieniu do proponowanych celów i wskaźników LSR. Ankiety trafiały do respondentów za pośrednictwem poczty tradycyjnej (sołtysi i przedstawiciele stowarzyszeń), poczty elektronicznej (członkowie LGD oraz osoby wpisane na listę mailingową LGD). Ankietę można było również pobrać w wersji on-line ze strony internetowej LGD i wypełnić elektronicznie. Termin realizacji: wrzesień – październik 2015, złożono 246 ankiet.
- 2) **Punkt konsultacyjny w każdej z gmin członkowskich** – narzędzie cieszące się ogromną popularnością – punkt konsultacyjny był czynny cały wrzesień i październik w każdej z gmin członkowskich. Podczas spotkań indywidualnych konsultowane były cele i wskaźniki planowane do zawarcia w strategii (szczegółowy opis str.12)
- 3) **Forum** – spotkanie otwarte, do uczestnictwa w którym zaproszono sołtysów, przedstawicieli organizacji pozarządowych, samorządowców, przedsiębiorców oraz mieszkańców. Podczas forum zostały przedstawione projekty matrycy celów, zawierającej cele i wskaźniki. Termin: 19.10.2015 roku i wzięło w nim udział 42 uczestników.
- 4) **Spotkania warsztatowe zarządu i grupy roboczej** – celem spotkań na tym etapie było skonstruowanie matrycy celów w oparciu o konsultacje społeczne. Termin 6.10.2015 – uczestniczyło 9 osób.
- 5) **Grupa fokusowa** – grupa składająca się z przedstawicieli poszczególnych gmin członkowskich oraz zarządu LGD i grupy roboczej ds. opracowania LSR. Termin spotkania: 1.10.2015, 12 uczestników.
- 6) **Arkusze pomysłów** - Z punkty tworzenia wskaźników i celów, bezcenne narzędzie partycypacyjne - mieszkańcy obszaru, przedstawiciele wszystkich sektorów składali na formularzu udostępnionym przez LGD pomysły, które chcieliby zrealizować w oparciu o środki wdrażane za pośrednictwem LGD. Na formularzu Arkusza pomysłu konieczne było opisanie korzyści dla obszaru objętego LSR. Łącznie wpłynęło 338 arkuszy. Termin wrzesień – październik 2015

III ETAP: Opracowanie zasad wyboru operacji i ustalania kryteriów wyboru

- 1) **Ankieta** – wywiad w postaci ankiety. Mieszkańcy otrzymali ankiety, w których opowiadali się na temat wagi poszczególnych kryteriów oraz ich istotności z punktu widzenia realizacji celów LSR. Ankiety trafiały do respondentów za pośrednictwem poczty tradycyjnej (sołtysi i przedstawiciele stowarzyszeń), poczty elektronicznej (członkowie LGD oraz osoby wpisane na listę mailingową LGD). Wpłynęły 163 ankiety, Termin: 10.2015
- 2) **Punkt konsultacyjny w każdej z gmin członkowskich** – narzędzie cieszące się ogromną popularnością – punkt konsultacyjny był czynny cały wrzesień i październik w każdej z gmin członkowskich. Podczas spotkań indywidualnych konsultowane były kryteria wyboru operacji oraz zasady wyboru operacji do finansowania (szczegółowy opis str.12).
- 3) **Spotkania warsztatowe zarządu i grupy roboczej** – celem spotkań na tym etapie było wspólne wypracowanie zasad wyboru operacji oraz kryteriów wyboru operacji do finansowania. W spotkaniach w październiku: 6 i 27.10 – 9 uczestników.
- 4) **Forum** – spotkanie otwarte, do uczestnictwa w którym zaproszono sołtysów, przedstawicieli organizacji pozarządowych, samorządowców, przedsiębiorców oraz mieszkańców. Podczas forum zostały przedstawione projekty kryteriów wyboru operacji oraz zasad wyboru operacji przez Radę LGD, a uczestnicy odnosili się do projektowanych zapisów. Forum odbyło się 9.11.2015 i liczyło 56 uczestników.

- 5) **Grupa fokusowa** – grupa składająca się z przedstawicieli poszczególnych gmin członkowskich oraz zarządu LGD i grupy roboczej ds. opracowania LSR. Zogniskowany wywiad grupowy to skuteczne narzędzie partycypacji, na tym etapie przedmiotem spotkań było wypracowanie zasad wyboru operacji oraz kryteriów wyboru operacji do finansowania. Termin: 5.11.2015 – 12 uczestników.

IV ETAP: Opracowanie zasad monitorowania i ewaluacji

- 1) **Ankieta** – wywiad w postaci ankiety. Mieszkańcy otrzymali ankiety, w których opowiadali się na proponowanych przez LGD zasad i obszarów podlegających monitoringowi i ewaluacji. Ankiety trafiały do respondentów za pośrednictwem poczty tradycyjnej (sołtysi i przedstawiciele stowarzyszeń), poczty elektronicznej (członkowie LGD oraz osoby wpisane na listę mailingową LGD – łącznie 245 odbiorców). Wpłynęło 96 ankiet, termin: listopad 2015.
- 2) **Punkt konsultacyjny w każdej z gmin członkowskich** – narzędzie cieszące się ogromną popularnością – punkt konsultacyjny był czynny cały wrzesień i październik w każdej z gmin członkowskich. Podczas spotkań indywidualnych konsultowane były kryteria wyboru operacji oraz zasady wyboru operacji do finansowania (szczegółowy opis str. 12).
- 3) **Spotkania warsztatowe zarządu i grupy roboczej** – celem spotkań na tym etapie było wspólne wypracowanie zasad wyboru operacji oraz kryteriów wyboru operacji do finansowania. Termin: 17.11.2015, 9 uczestników.
- 4) **Forum** – spotkanie otwarte, do uczestnictwa w którym zaproszono sołtysów, przedstawicieli organizacji pozarządowych, samorządowców, przedsiębiorców oraz mieszkańców. Podczas forum zostały przedstawione projekty kryteriów wyboru operacji oraz zasad wyboru operacji przez Radę LGD, a uczestnicy odnosili się do projektowanych zapisów. W forum uczestniczyło 56 uczestników, a odbyło się ono 19 listopada.
- 5) **Grupa fokusowa** – grupa składająca się z przedstawicieli poszczególnych gmin członkowskich oraz zarządu LGD i grupy roboczej ds. opracowania LSR. Zogniskowany wywiad grupowy to skuteczne narzędzie partycypacji, na tym etapie przedmiotem spotkań było wypracowanie zasad wyboru operacji oraz kryteriów wyboru operacji do finansowania. Termin: 24.11.2015 – 12 uczestników.

V ETAP: Przygotowanie planu komunikacyjnego w odniesieniu do realizacji LSR

- 1) **Ankieta** – wywiad w postaci ankiety. Mieszkańcy otrzymali ankiety, w których opowiadali się na temat narzędzi stosowanych w planie komunikacji. Ankiety trafiały do respondentów za pośrednictwem poczty tradycyjnej (sołtysi i przedstawiciele stowarzyszeń), poczty elektronicznej (członkowie LGD oraz osoby wpisane na listę mailingową LGD – łącznie 245 odbiorców). Wpłynęło 96 ankiet, termin: listopad 2015.
- 2) **Spotkania warsztatowe zarządu i grupy roboczej** – celem spotkań na tym etapie było wspólne wypracowanie zasad komunikacji oraz opracowanie planu komunikacyjnego. Termin: 17.11.2015, 9 uczestników.
- 3) **Forum** – spotkanie otwarte, do uczestnictwa w którym zaproszono sołtysów, przedstawicieli organizacji pozarządowych, samorządowców, przedsiębiorców oraz mieszkańców. Podczas forum zostały przedstawione projekty planu komunikacyjnego wypracowanego przez LGD, poddano pod dyskusję narzędzia stosowane w planie komunikacji oraz oceniano skuteczność poszczególnych narzędzi. Forum odbyło się 9.11.2015, wzięło w nim udział 56 uczestników.
- 4) **Grupa fokusowa** – grupa składająca się z przedstawicieli poszczególnych gmin członkowskich oraz zarządu LGD i grupy roboczej ds. opracowania LSR. Zogniskowany wywiad grupowy to skuteczne narzędzie partycypacji, na tym etapie przedmiotem spotkań było wypracowanie skutecznych metod komunikacji. Termin: 24.11.2015 – 12 uczestników.
- 5) **Kawiarenka obywatelska** – metoda podczas której w formie swobodnej rozmowy, w warunkach nawiązujących do kawiarni, dyskutuje się na przedmiotowe tematy. Na etapie opracowania planu komunikacyjnego ta metoda wydaje się być bardzo trafna i pozwala wypracować w sposób swobodny założenia Planu komunikacyjnego. Termin 3.12.2015, 26 uczestników.

Dane z konsultacji społecznych posłużyły do przygotowania niniejszej strategii. **Wnioski i propozycje składane podczas włączania społeczności lokalnej w proces tworzenia strategii posłużyły do wypracowania ustaleń zawartych w poszczególnych rozdziałach LSR.** Szczegółowa analiza przebiegu spotkań, wyników badań oraz wniosków z konsultacji dokonywana była przez pracowników

biura oraz członków zarządu i zespołu roboczego ds. opracowania LSR. Plan komunikacyjny będący załącznikiem do niniejszej strategii zawiera wolę dalszej współpracy ze społecznością lokalną. Zastosowanie różnorodnych metod angażowania społeczności w realizację LSR daje gwarancję identyfikowania się z wdrażaną strategią przez mieszkańców obszaru.

Duży wkład w tworzenie nowej strategii mieli członkowie LGD, reprezentanci wszystkich sektorów.

Przy tworzeniu strategii pod uwagę wzięto również wyniki ewaluacji wdrażania LSR na lata 2009-2015, doświadczenia organów i pracowników LGD, dobre praktyki beneficjentów, którzy uzyskali wsparcie w ramach poprzedniej perspektywy finansowej.

Szerokie grono osób zaangażowanych w tworzenie strategii dołożyło wszelkich starań, by powstał dokument planujący rozwój obszaru adekwatny i odpowiadający potrzebom, przy wykorzystaniu szans rozwojowych i angażowania szerokich kręgów społeczności lokalnej.

Podczas spotkań/konsultacji społecznych, wykorzystane zostały różnorodne metody oraz techniki aktywizacji i pracy warsztatowej. Dzięki zastosowaniu metody partycypacyjnej ze wsparciem zespołu roboczego, zagwarantowany został szeroki udział społeczeństwa w podejmowaniu decyzji strategicznych dla obszaru, jak również możliwość wpływania przez mieszkańców na planowane i realizowane działania oraz wysoki poziom konsultacji społecznych.

Zapisy LSR na poszczególnych etapach jej tworzenia były każdorazowo szeroko konsultowane, w szczególności przez wykorzystanie elektronicznych form komunikacji (np. portale społecznościowe, strony www., e-mail).

Wybrana metodologia oraz wszelkie działania związane z opracowaniem Lokalnej Strategii Rozwoju, w tym z włączeniem społeczności lokalnej w ten proces, zostały zaplanowane głównie w oparciu o doświadczenie własne LGD oraz poszczególnych gmin.

Pod uwagę wzięto również wyniki ewaluacji wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2009-2015 w ramach PROW na lata 2007-2013, dobre praktyki wynikające ze współpracy z różnymi podmiotami oraz z udziału stowarzyszenia w projektach i przedsięwzięciach opartych na zasadach partnerstwa i partycypacji społecznej. W ramach wypracowania celów i przedsięwzięć wykorzystano obszary i kierunki interwencji wskazywane przez mieszkańców jako kluczowe w ankiecie ewaluacyjnej, przeprowadzonej wśród społeczności lokalnej na zakończenie realizacji osi 4 LEADER w ramach PROW na lata 2007-2013.

Dane z konsultacji społecznych przeprowadzonych na obszarze objętym LSR, które wykorzystane zostały do opracowania LSR, zostały każdorazowo zaprezentowane przy charakterystyce danego etapu (w tym dane o metodzie partycypacyjnej – data, uczestnicy).

Wnioski, propozycje i rekomendacje z poszczególnych etapów prac nad strategią analizowane były każdorazowo przez pracowników Biura LGD oraz członków Zarządu oraz pracowników gmin członkowskich tworzących łącznie zespół roboczy oraz konsultowane z przedstawicielami sektora gospodarczego i społecznego. Zestawienie uwag i rekomendacji prowadzone przez Biuro LGD, sporządzane było w formie tabelarycznej i uwzględniało: treść propozycji, zgłaszającego, decyzję LGD (zastosowano/nie zastosowano), uzasadnienie w przypadku odrzucenia zastosowania.

Należy zauważyć, iż dołożono wszelkich starań, aby uspołeczniony proces opracowania strategii przełożył się na zaplanowanie działań adekwatnych do potrzeb i wykorzystania szans rozwojowych oraz większego włączenia społecznego mieszkańców. Różnorodność zastosowanych metod partycypacyjnych i prowadzonych działań włączających interesariuszy, stanowi istotny fundament dla racjonalnie i ambitnie określonych celów, mających przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców.

Poszczególne rozdziały LSR zawierają informacje o źródłach danych z procesów partycypacyjnych.

Opis metod angażowania społeczności lokalnej w proces realizacji LSR

Partycypacja mieszkańców obszaru LGD nie została ograniczona wyłącznie do procesu opracowania Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność. Zapisy dokumentu zakładają bezpośrednie zaangażowanie społeczności lokalnej w proces jego realizacji, nie tylko za sprawą aktywności beneficjentów w realizacji założonych celów i przedsięwzięć, ale także na etapie:

- **Monitorowania i oceny realizacji strategii** – procedury monitoringu LSR zakładają aktywny udział społeczności lokalnej w bieżącej ocenie jakości doradztwa świadczonego przez pracowników Biura LGD, w tym także z zakresu animacji lokalnej oraz współpracy z podmiotami zewnętrznymi. Ponadto mieszkańcy, zgodnie z założonym planem komunikacji, mają możliwość bezpośredniego

zwrócenia uwagi na problemy związane z realizacją LSR za pomocą ankiet on-line oraz uczestnictwa w otwartych spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych.

- **Aktualizacji strategii** – w przypadku trudności z realizacją LSR lub braku społecznej akceptacji jej zapisów przewiduje się uruchomienie działań naprawczych, które w całości opierają się na uczestnictwie społeczności lokalnej w przygotowaniu i zaprojektowaniu zmian do zaktualizowanej wersji LSR.
- **Opracowania i zmiany lokalnych kryteriów wyboru operacji** – jednym z elementów monitorowania i oceny realizacji LSR jest także bieżące kontrolowanie poziomu akceptacji dla kryteriów wyboru operacji. Beneficjenci będą mieli możliwość zgłaszać uwagi dotyczące problemów z ich spełnieniem bezpośrednio w Biurze LGD, jak i na otwartych spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych, a także poprzez wypełnianie ankiet monitorujących po zakończeniu realizowanej operacji.

Proces opracowania LSR – odpowiedzialność

Zgodnie z zapisami Statutu, opracowanie i uchwalenie projektu LSR i innych dokumentów niezbędnych do realizacji LSR należy do kompetencji Zarządu Stowarzyszenia. Za organizację całości procesu przygotowania LSR w tym w szczególności identyfikacja celów i przedsięwzięć, opracowanie harmonogramu działań, konsultacje ze społecznością lokalną, formułowanie ostatecznej treści poszczególnych rozdziałów LSR, przygotowanie projektów procedur i kryteriów oceny odpowiada Zarząd LGD. Dążąc do zapewniania wysokiej jakości LSR w trakcie procesu przygotowania LSR Zarząd korzystał z pomocy eksperta polegającej na: moderowaniu otwartych spotkań informacyjno-konsultacyjnych. Ponadto Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2022 przygotowana została w pełnej partycypacji z mieszkańcami, których zaangażowanie przewidziane zostało nie tylko na etapie formułowania treści dokumentu, ale także jest istotnym elementem prawidłowej realizacji jego zapisów. **Strategia nie została przygotowana przez podmiot zewnętrzny, a wszystkie zawarte w niej propozycje i rozwiązania, a także cele i przedsięwzięcia wynikają wyłącznie ze wspólnej pracy przedstawicieli organów Stowarzyszenia LGD Kraina Trzech Rzek, pracowników Biura LGD oraz przedstawicieli społeczności lokalnej, w tym przede wszystkim grup docelowych strategii (bezpośrednich i pośrednich odbiorców).**

Rozdział III. DIAGNOZA - OPIS OBSZARU I LUDNOŚCI

1. Uwarunkowania społeczno-gospodarcze obszaru, w tym potencjał demograficzny i gospodarczy oraz poziom aktywności społecznej

Potencjał demograficzny

Według danych GUS na obszarze objętym strategią w dniu 31.12.2013 roku było zameldowanych **73033** osoby. Liczba ludności miejskiej wynosiła 35 109 osób, co stanowi 48%, natomiast liczba ludności wiejskiej wynosiła 37 924 (52%).

Gęstość zaludnienia na obszarze objętym strategią wynosi 94,50 osoby na km². Jest to znacznie mniej niż wynosi średnia gęstość zaludnienia w Polsce (123 osoby/km²) i w Wielkopolsce (116 osób/km²). Zdecydowanie najwyższa gęstość zaludnienia występuje w gminie Suchy Las (135 osób/km²), natomiast najniższa w gminie Ryczywół (48 osób/ km²).

Na obszarze objętym LSR znajdują się dwa miasta: Murowana Goślina i Oborniki o liczbie ludności nie przekraczającej 20000 mieszkańców.

Liczba ludności na obszarze LSR w ostatnich kilkunastu latach stale się zwiększa. Dane za okres 2010-2013 zamieszczone w poniższej tabeli wskazują na niewielki, ale systematyczny przyrost liczby mieszkańców, wynoszący średniorocznie nieco ponad 1 %.

Liczba ludności w podziale na gminy należące do LGD Kraina Trzech Rzek

Gmina (cały obszar)	2010	2011	2012	2013
Oborniki	32228	32528	33040	33348
Ryczywół	7245	7295	7 382	7413
Murowana Goślina	16233	16349	16530	16658
Suchy Las	14737	15132	15253	15614
Razem obszar LGD	70443	71304	72205	73033

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Gwałtowne (skokowe) zwiększanie się liczby mieszkańców często związane jest z powstawaniem nowych osiedli mieszkaniowych w poszczególnych gminach. Nowe osiedla powstają wokół Obornik, Murowanej Gośliny i Suchego Lasu, skąd dojazd do Poznania, będącego niejednokrotnie miejscem pracy mieszkańców jest bardzo dogodny. Podpoznańskie gminy przyciągają także przybyszów z zewnątrz, głównie z Poznania, którzy preferują zamieszkanie na terenach mniej zurbanizowanych, jednak dających możliwość dogodnego dojazdu do stolicy regionu. **Stare rosnąca liczba ludności powoduje rosnące zapotrzebowanie na różnego typu infrastrukturę służącą zaspokajaniu potrzeb społeczności, wzbogacanie oferty spędzania wolnego czasu, ale też kapitał społeczny jest coraz bogatszy i bardziej zróżnicowany.**

Struktura wiekowa ludności obszaru objętego strategią w podziale na grupę przedprodukcyjną (0-17 lat), produkcyjną (mężczyźni 18-64 lata, kobiety 18-59 lat) i poprodukcyjną (mężczyźni 65 lat i powyżej, kobiety 60 lat i powyżej) jest przedstawiona poniżej w tabeli (dane z grudnia 2013r.). Ostatnia kolumna w tabeli zawiera dane o tzw. obciążeniu demograficznym, liczonym jako liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym (przed- i poprodukcyjnym) przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym.

Struktura demograficzna ludności obszaru LSR jest bardziej korzystna niż w Wielkopolsce i w Polsce. Proporcjonalnie więcej jest dzieci i młodzieży, a mniej ludzi w starszych wieku. To właśnie dzieci i młodzież są dużym potencjałem obszaru, ale też, co często podkreślali mieszkańcy, brakuje dla nich oferty edukacji okazjonalnej oraz możliwości spędzania czasu wolnego są wciąż niewystarczające. Atrakcyjna oferta kulturalna i rekreacyjna pobliskiego Poznania sprawia, że młodzież trwale opuszcza obszar LGD, co stanowi zagrożenie dla zachowania równowagi w strukturze demograficznej. Obserwujemy również coraz większą aktywność osób powyżej 55 roku życia. Na obszarze LGD podobnie jak w całej Europie długość życia wydłuża się, przy jednoczesnym zachowaniu dobrego zdrowia. Seniorzy coraz chętniej angażują się w życie społeczne i nie rezygnują przy tym z aktywności zawodowej, choć na rynku pracy stanowią coraz liczniejszą grupę bezrobotnych.

	Ludność w wieku przedprodukcyjnym w %	Ludność w wieku produkcyjnym w %	Ludność w wieku poprodukcyjnym w %	Wskaźnik obciążenia demograficznego
Oborniki	17%	68%	15%	47
Ryczywół	19%	67%	14%	49
Murowana Goślina	16%	72%	12%	38
Suchy Las	21%	66%	14%	53
Obszar LSR	18%	68%	14%	47
Wielkopolska	16%	67%	17%	42
Polska	15%	67%	18%	42

Źródło: Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – 31.12.2013 r

Zatrudnienie i bezrobocie

Na obszarze objętym strategią zjawisko bezrobocie utrzymuje się na niskim poziomie, co potwierdzają przedstawione niżej dane. Sprzyja temu niewątpliwie bliska odległość do Poznania –stolicy regionu. Z drugiej strony rodzi zagrożenie, że osoby młode, wykształcone, opuszczą obszar LGD, co przyczyni się do obniżenia potencjału obszaru. Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy w dniu 31.12.2013 r. wynosiła 1606 osób, co stanowi tylko nieco ponad 3 % ludności w wieku produkcyjnym. Wśród osób bezrobotnych przeważają kobiety oraz osoby młode, które dopiero rozpoczynają życie zawodowe. Wzrasta liczba bezrobotnych wśród osób powyżej 50 roku życia. **Trzy wymienione grupy wskazywane są przez mieszkańców jako najbardziej zagrożone, jeżeli chodzi o dostęp do rynku pracy.** Młodzi nie posiadają doświadczenia, niejednokrotnie głównego warunku uzyskanie atrakcyjnego zatrudnienia, z kolei osobom z grupy wiekowej 50+ trudno konkurować na rynku pracy za młodszymi. Głównymi problemami wskazywanymi przez mieszkańców w dostępności do rynku pracy dla osób starszych jest nieznanost nowocześnie technologii, niska elastyczność jeżeli chodzi o kreowanie własnej kariery oraz mniejsza chęć podejmowania ryzyka.

Bezrobotni w gminach należących do LGD Kraina Trzech Rzek

	Osoby bezrobotne	W tym kobiety		W tym osoby poniżej 25 roku życia		W tym osoby powyżej 50 roku życia		Stopa bezrobocia %
		osoby	%	osoby	%	osoby	%	
Oborniki	1352	807	59,7	252	18,6	203	55	7,3
Ryczywół	339	203	59,6	95	28	45	13	5,0
Murowana Goślina	398	223	56,0	62	15,5	86	21,6	6,6
Suchy Las	249	126	50,6	26	10,5	47	18,9	1,5
Razem obszar LGD	1606	961	56,48	435	18,15	381	77,13	5,1

Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Obornikach i Poznaniu

Mimo niskiego bezrobocia to właśnie kobiety stanowią większość osób zarejestrowanych w urzędach pracy jako osoby bezrobotne. W gminie Oborniki aż 60% osób bezrobotnych stanowią kobiety, najkorzystniej ta proporcja przedstawia się w gminie Suchy Las, gdzie choć kobiety stanowią większość bezrobotnych to jest to tylko 50,6% ogółu bezrobotnych. Trudna sytuacja kobiet jest trudna głównie z powodu ich zaangażowania w wychowanie dzieci. Wciąż na obszarze brakuje obiektów oferujących opiekę nad dziećmi.

Grupy defaworyzowane objęte szczególnym wsparciem w ramach wdrażania LSR

Na podstawie analizy danych dotyczących poziomu bezrobocia oraz przeprowadzonych konsultacji społecznych wynika, że szczególnym wsparciem ze środków przeznaczonych na wdrażanie lokalnych strategii rozwoju należy objąć:

- **osoby poniżej 35 roku życia** – osoby kończące edukację są w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy. Zazwyczaj nie posiadają środków na założenie własnej działalności a brak doświadczenia zawodowego daje im słabą pozycję na rynku pracy. Osobom młodym trudniej uzyskać pożyczki w bankach ze względu na niską zdolność kredytową. Osoby w wieku do 35 roku życia mają utrudniony dostęp do rynku pracy ze względu na wychowywanie dzieci. Ze względu na bliską odległość do Poznania istnieje duże ryzyko, że młode, wykształcone osoby trwale opuszczą obszar LGD.

- **kobiety bezrobotne oraz ubezpieczone w KRUS** – większość osób bezrobotnych zarejestrowanych na naszym terenie to kobiety. Tak sytuacja spowodowana jest mniejszą ilością miejsc pracy skierowanych do kobiet, trudnościami z powrotem na rynek pracy po urlopie macierzyńskim i wychowawczym. Szczególną grupę osób stanowią kobiety ubezpieczone w KRUS-ie. Poza barierami związanymi ze specyfiką na rynku pracy muszą również pokonać barierę mentalną, która utrudnia kobietom na wsi zdobywanie niezależności. Ubożające gospodarstwa rolne wymagają restrukturyzacji bądź poszukiwania dodatkowych przychodów w pracy poza sektorem. Szczególną rolę odgrywać to może wytwarzanie napojów i artykułów spożywczych na bazie produktów rolnych pochodzących z obszaru.

- **osoby powyżej 55 roku życia** – seniorzy stanowią coraz grupę liczniejszą grupę mieszkańców obszaru. Podobnie jak w całej Unii Europejskiej, również w Polsce wydłuża się czas życia, przy jednoczesnym zachowaniu dobrego stanu zdrowia. W związku z tymi faktami wzrasta zapotrzebowanie na ofertę kulturalno – rekreacyjną oraz sportową dla seniorów. Na terenie działa jeden Uniwersytet Trzeciego Wieku oraz liczne koła emerytów, ich oferta jednak nie jest wystarczająca dla mieszkańców w wieku +55. Osoby w

wieku przedemerytalnym są grupą defaworyzowaną na rynku pracy. Stanowią niema 20% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, w opinii mieszkańców, ofert pracy dla osób w wieku +55 jest zbyt mało.

Gospodarka

Obszar Lokalnej Grupy Działania ma charakter rolniczy (gminy Ryczywół, Oborniki i Murowana Goślina), jednak w gospodarce obszaru duże znaczenie ma dobrze rozwinięty sektor produkcyjno-usługowy. Łącznie na obszarze objętym strategią jest zarejestrowanych 4021 podmiotów gospodarczych (dane na koniec 2013 roku). Wskaźnik aktywności gospodarczej określony liczbą podmiotów gospodarczych na 10 tys. ludności jest bardzo wysoki i wynosi 1341 (wyższy niż dla obszaru Wielkopolski).

Na terenie LGD większość podmiotów gospodarczych to mikroprzedsiębiorstwa, zatrudniające do 10 osób. Warto zauważyć, z najbardziej przedsiębiorczej gminie - Suchy Las na 10 tys. ludności przypada aż 1520 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Podobnie sytuacja wygląda w gminie Murowana Goślina. Zdecydowanie gorzej przedstawia się sytuacja gmin nie będących w obrębie powiatu poznańskiego, w Gminie Ryczywół tylko 512 osób fizycznych na 10 tys. mieszkańców prowadzi działalność gospodarczą.

Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców	
Gmina Oborniki	947
Gmina Ryczywół	512
Gmina Murowana Goślina	1179
Gmina Suchy Las	1520

Źródło: dane GUS na koniec 2013 r.

Z wyników konsultacji możemy wywnioskować, że choć społeczność jest bardzo przedsiębiorcza i nie brak jej pomysłów na prowadzenie własnej działalności, to jednak kondycja lokalnych firm zwłaszcza, tych działających w sektorze mikroprzedsiębiorstw jest trudna. Im mniejsza firma tym mniejszy jej potencjał do rozwoju. Branże dające szanse na tworzenie nowych miejsc pracy i rozwój obszaru to: usługi noclegowe, usługi turystyczne, usługi gastronomiczne, usługi zdrowotne i prozdrowotne, usługi skierowane do seniorów oraz przetwarzanie produktów rolnych. To właśnie wymienione branże jako najbardziej istotne z punktu widzenia rozwoju turystycznego obszaru oraz zaspakajania potrzeb seniorów powinny być premiowane w LSR.

Na obszarze LGD praktycznie nie działa przedsiębiorczość społeczna w postaci spółdzielni socjalnych.

Rolnictwo

Obszar naszej LGD może poszczycić się dobrze rozwiniętym rolnictwem. Zaobserwować można, że im dalej od Poznania tym gospodarstwa są większe. Najsilniejsze rolniczo gminy to Ryczywół i Oborniki. Poniższa tabela obrazuje jak bardzo rozdrobnione jest rolnictwo, oraz jaka jest średnia wielkość gospodarstw rolnych. Mieszkańcy podczas konsultacji społecznych często wskazywali na ubóstwo większości gospodarstw rolnych oraz coraz większe rozwarstwienie społeczne na wsi. Obok gospodarstw wielkotowarowych, o dużej powierzchni i produkcji sporo jest takich, których przychody uzyskiwane z produkcji pozwalają jedynie zabezpieczyć bieżące potrzeby i nie dają szans na rozwój.

Analizując wyniki konsultacji społecznych można jednak stwierdzić, że pomimo tak dużej ilości gospodarstw rolnych, **mieszkańcy dostrzegają brak przetwórstwa na obszarze**. Powstanie firm działających w tym zakresie mogłoby zwiększyć szanse na korzystniejszą sprzedaż produktów przez rolników oraz utworzyć nowe miejsca pracy na terenie LGD. Ponadto LGD Kraina Trzech Rzek już w poprzedniej perspektywie finansowej kierowała swoje działania na pobudzanie aktywności kobiet, pracujących w gospodarstwach rolnych. Regularne Spotkania Liderów z Krainy Trzech Rzek miały inicjować aktywność społeczną oraz gospodarczą w tej grupie. **Z przeprowadzonych konsultacji wynika, że kobiety będące rolnikami lub domownikami rolników (KRUS) są w wyjątkowo trudnej sytuacji.** Mierzą się ze stereotypami, przypisującymi kobietom rolę gospodyń domowych w dużej mierze zależnych finansowo od mężów. Często trudno im przełamać bariery, tworzone przez stereotypy i założyć własną działalność czy realizować się zawodowo poza rolnictwem.

Liczba gospodarstw według powierzchni użytków rolnych

Gmina	Liczba gospodarstw o powierzchni UR 1 ha - 5 ha	Liczba gospodarstw o powierzchni UR 5 ha – 15 ha	Liczba gospodarstw o powierzchni UR powyżej 15 ha	Średnia wielkość gospodarstw ha
Oborniki	727	419	199	8,4717
Ryczywół	241	214	210	14,9633
Murowana Goślina	368	141	96	13
Suchy Las	237	91	16	4,52

Źródło: dane z Wydziałów Rolnictwa Urzędów Gmin

Turystyka

Perspektywicznie ważnym kierunkiem rozwoju obszaru jest turystyka i rekreacja. Położenie w bliskiej odległości od Poznania, w połączeniu z walorami przyrodniczo-geograficznymi i kulturowymi tworzą korzystne warunki dla rozwoju funkcji turystyczno-rekreacyjnej. Szacuje się, że rocznie teren odwiedza co najmniej 100 000 turystów i wycieczkowiczów. Niewątpliwie największą ilość turystów przyciąga turystyka rowerowa i wodna promowane w poprzednim okresie programowania 2007-2013. LGD Kraina Trzech Rzek zrealizowała projekt współpracy polegający na oznakowaniu rzeki Wełny oraz projekt współpracy polegający na utworzeniu szlaku turystycznego. Do promocji turystyki na naszym terenie przyczyniły się również działania na poziomie regionalnym. **Obszar jest bogaty, jeżeli chodzi o walory turystyczne, które jednak nie są wystarczająco wykorzystane, strategii mieszkańcy wskazują jako niewystarczającą ilość obiektów małej infrastruktury turystycznej, zbyt małą ilość miejsc noclegowych na terenie oraz brak podmiotów świadczących usługi turystyczne, czyli związane z obsługą szeroko rozumianego ruchu turystycznego na obszarze.**

Śnieżycowy Jar, Bagna w Chlebowie, Wilczy Park w Stobnicy czy Rezerwat Meteoryt Morasko to tylko kilka z wielu atrakcji turystycznych obszaru. Obszar odwiedzają głównie turyści z pobliskiego Poznania. Do wzrostu liczby turystów na naszym obszarze przyczyniły się między innymi działania LGD Kraina Trzech Rzek w ramach poprzedniej perspektywy finansowej: wydano mapę atrakcji turystycznych, wraz ze wskazaniem miejsc noclegowych, trafi łądo kilku tysięcy odbiorców w całego kraju. Szereg działań promujących turystykę aktywną na obszarze również spowodował zwiększenie ruchu turystycznego.

Obszar LGD stwarza warunki do organizacji imprez rekreacyjno-sportowych. Ofertę mogą stanowić: sporty wodne, rejsy i spływy kajakowe, wędkarstwo, rajdy rowerowe, jeździectwo, czemu towarzyszyć mogą wypożyczanie rowerów, łódek i sprzętu wędkarskiego, kluby jeździeckie. Publiczni i społeczni partnerzy LGD są organizatorami wielu akcyjnych wydarzeń sportowych, w których z roku na rok uczestniczy coraz większa ilość uczestników, z których sporą część stanowią osoby spoza obszaru LGD. Wzrastająca liczba uczestników wydarzeń sportowych (o charakterze biegowym, rowerowym, kajakowym) spowodowana jest promowaniem zdrowego trybu życia w środkach masowego przekazu i modą na aktywność fizyczną. Duża ilość uczestników wymaga jednak zapewnienia im **usług noclegowych, gastronomicznych oraz odpowiedniej infrastruktury, której na obszarze wciąż brakuje.** Duża ilość osób odwiedzających nasz obszar przy okazji wydarzeń sportowych daje szansę na rozwój branż związanych z obsługą ruchu turystycznego.

Choć teren posiada liczne atrakcje turystyczne wciąż brak wspólnej, kompleksowej promocji obszaru. Mankamentem jest również **mała ilość szklaków, stanowiących łączniki między atrakcjami.**

Mieszkańcy widzą potrzebę promocji obszaru, głównie pod kątem odbiorcy z Poznania oraz zintegrowania podmiotów działających w branży okołoturystycznej.

Liczne zabytki obszaru również stanowią o jego atrakcyjności turystycznej. Część z nich została odrestaurowana, jednak wiele obiektów wymaga jeszcze sporych nakładów finansowych, aby poprawić ich stan i bezpieczeństwo użytkowania.

Większość obiektów zabytkowych tworzą budynki sakralne, ale warto wspomnieć również wieś Gołęczewo (gm. Suchy Las), która została założona przez Niemców jako wieś wzorcowa, zgodna z założeniami Hakaty. Do dziś zachowały się w niej liczne zagrody z początków XX w. służące wykonywaniu konkretnej

profesji. Wieś modelowa miała być w założeniu jej twórców wsią samowystarczalną, z własnym wodociągiem i kanalizacją. Cenne dziedzictwo kulturowe Krainy Trzech Rzek stanowią również kapliczki przydrożne, zabytkowe cmentarze w tym również ewangelickie oraz dawne budynki szkół czy pałaców. Obiekty te często wymagają odrestaurowania a także promocji i stworzenia w pobliżu szlaków turystycznych, wyposażonych w infrastrukturę służącą obsłudze ruchu turystycznego.

Atutem obszaru stosunkowo dobry stan środowiska, jednak niska świadomość ekologiczna mieszkańców (śmiecenie w lasach i na poboczach dróg) jest mankamentem.

Infrastruktura społeczna

Podstawową infrastrukturę edukacyjną obszaru objętego strategią tworzą: 25 przedszkoli, 21 szkół podstawowych, 10 gimnazjów i 7 szkół ponadgimnazjalnych. Mimo dużej ilości szkół niewiele jest szkół ponadgimnazjalnych, zatem część młodzieży poszukuje oferty edukacyjnej poza granicami obszaru. Na obszarze nie ma szkół i uczelni wyższych.

Gmina	Przedszkola	Szkoły podstawowe	Gimnazja	Szkoły ponadgimnazjalne
Oborniki	8	10	7	6
Ryczywół	2	2	2	0
Murowana Goślina	10	5	2	1
Suchy Las	5	4	3	0
Obszar LGD	25	21	14	7

Źródło: Dane z gmin członkowskich na listopad 2015 r.

Działalność społeczno-kulturalna jest prowadzona przez 10 bibliotek i domów kultury. Zadaniem tych ostatnich jest między innymi integrowanie społeczności lokalnej, krzewienie kultury i sztuki, organizowanie kursów poszerzających zakres kompetencji i umiejętności mieszkańców, kultywowanie tradycji, udzielanie pomocy organizacyjnej społecznym ruchom kulturalno-oświatowym oraz wspomaganie organizacji upowszechniających kulturę i oświatę. W domach kultury osoby mające zainteresowania artystyczne mogą realizować i rozwijać swoje talenty w ramach działających tam grup i zespołów: tanecznych, wokalnych i chórów, teatralnych, instrumentalnych oraz orkiestr dętych.

Upowszechnianie kultury wśród mieszkańców odbywa się w formie organizowania imprez. Ich lista jest długa i obejmuje między innymi: dożynki gminne, Wianki, jarmarki. Mieszkańcy wskazują jednak **niedobór wydarzeń o mniejszym zasięgu i skali. Brak wydarzeń wzmacniających więzi międzysąsiedzkie, o wąskim zakresie tematycznym. Problemem dzisiejszej wsi jest nieznajomość sąsiadów; praca do późnych godzin i szukanie możliwości spędzania czasu wolnego poza obszarem, powoduje zanikanie więzi środowiskowych i międzysąsiedzkich.**

W sporej części miejscowości działają świetlice środowiskowych, których na omawianym obszarze jest 54. Obiekty te są swoistymi centrami życia społeczno-kulturalnego wsi. Tylko część z nich jest w dobrym stanie technicznym, inne wymagają remontu, natomiast prawie wszędzie odczuwa się **braki wyposażenia, niezbędnego do różnorodnych form budowania kapitału społecznego** – działalności kół zainteresowań, kół gospodyń, czy wspieranie aktywności młodzieży.

Gmina	Place zabaw gminne	Świetlice wiejskie	Boiska gminne/ kompleksy sportowe	Ośrodki kultury/biblioteki
Oborniki	27	30	7	2
Ryczywół	12	9	1	2
Murowana Goślina	27	8	14	2

Suchy Las	16	7	20	4
Obszar LGD	82	54	42	10

Źródło: Dane z gmin członkowskich na listopad 2015 r.

Ważną rolę w życiu społeczności wiejskich pełnią również obiekty rekreacyjno-sportowe. Są one potrzebne dla wszystkich grup wiekowych. Dzieciom i młodzieży umożliwiają aktywność fizyczną niezbędną do prawidłowego rozwoju, dorosłym – możliwość uprawiania sportu i aktywnego wypoczynku, a osobom w starszym wieku uczestnictwo w zajęciach ruchowych o charakterze rehabilitacyjno-korekcyjnym.

Na obszarze LGD większość obiektów tego typu to boiska sportowe hale i stadiony, których na obszarze LGD jest 42, w tym część to obiekty szkolne. Są one wykorzystywane w czasie pozalekcyjnym przez kluby i inne organizacje sportowe. Listę obiektów sportowych dopełniają: 2 pływalnie, 2 kąpieliska, 3 strzelnice, 4 korty tenisowe i 10 siłowni. Małe dzieci mają bezpieczne warunki do zabawy na 82 placach zabaw.

Liczba istniejących obiektów infrastruktury sportowo - rekreacyjnej jest niewystarczająca w stosunku do potrzeb lokalnej społeczności. Zdecydowanie nadal brakuje boisk sportowych, atrakcyjnych nowoczesnych i bezpiecznych placów zabaw dla dzieci a także infrastruktury oferującej możliwość aktywnej rekreacji dla osób dorosłych w tym dla seniorów. Pomimo powstania w wyniku realizacji LSR na lata 2009 -2015 kilkunastu obiektów tego typu, **potrzeby społeczne w zakresie infrastruktury sportowo – rekreacyjnej są nadal niezaspokojone.** Na obszarze LGD znajduje się łącznie 97 sołectw i osiedli samorządowych. Ilość obiektów infrastruktury społecznej zdecydowanie nie wystarcza potrzebom lokalnych społeczności. **Zbyt niska ilość świetlic oraz ich zły stan wymagają interwencji, brakuje również wiat, mogących służyć pielęgnowaniu więzi środowiskowych i organizacji wydarzeń integrujących mieszkańców.** Zdecydowany niedobór wszelkiej infrastruktury – kulturalnej i rekreacyjnej służącej zaspokajaniu potrzeb mieszkańców występuje w małych miejscowościach – do 1000 mieszkańców, ale również to większe wymagają wsparcia.

Podział gmin na sołectwa i osiedla samorządowe:

	Sołectwa, osiedla samorządowe
Oborniki	43 sołectwa
Suchy Las	6 sołectw , 5 osiedli
Murowana Goślina	23 sołectwa, 6 osiedli
Ryczywół	14 sołectw
RAZEM:	97 sołectw i osiedli samorządowych

Źródło: Opracowanie własne

Spółeczna aktywność mieszkańców

Stosunkowo duża część mieszkańców obszaru wykazuje bierność i brak zaangażowania w sprawy publiczne, dotyczące ogółu mieszkańców. Poprawa sytuacji tym zakresie będzie stanowić jeden z ważnych celów działania LGD Kraina Trzech Rzek, realizowany wspólnie z najbardziej aktywną grupą mieszkańców, reprezentantów wszystkich sektorów, gotowych do współpracy na rzecz rozwiązywania istniejących problemów i rozwoju obszaru.

Na obszarze objętym strategią istnieje 156 zarejestrowanych organizacji pozarządowych oraz liczne grupy nieformalne takie jak rady sołeckie i rady parafialne. Ważną społecznie funkcję spełniają ochotnicze straże pożarne, których łącznie na terenie LGD jest 33. Głównym problemem z którym borykają się stowarzyszenia jest **brak środków na realizację różnego rodzaju przedsięwzięć zgodnych z celami organizacji.** Zdecydowanie jako problem często wskazywana jest zbyt mała chęć mieszkańców do aktywnego włączania się w działalność organizacji, oraz zbyt małe wsparcie zewnętrzne dla organizacji ze strony samorządów. Słabą stroną naszych organizacji jest wąskie, stałe grono osób zaangażowanych w pracę stowarzyszeń. Brak wsparcia merytorycznego dla organizacji powoduje obawy przed aplikowaniem o środki zewnętrzne.

Cechą charakterystyczną lokalnych organizacji jest ponadto niski poziom profesjonalizacji prowadzonej działalności, jak również niskie kompetencje organizacyjno-prawne, zarządcze i komunikacyjne wśród członków organizacji. Problemem wielu organizacji są także niewystarczające zasoby (w tym

przede wszystkim zasoby lokalowe).

Liczba organizacji na obszarze:

Gmina	Stowarzyszenia rejestrowe	W tym OSP	W tym KGW (rejestr i poza rejestrem)
Oborniki	39	14	3
Ryczywół	19	6	2
Murowana Goślina	46	9	2
Suchy Las	52	4	6
Obszar LGD	156	33	13

Źródło: Opracowanie na podstawie danych z gmin członkowskich

Pomoc społeczna i opieka zdrowotna

Jedną ze słabości obszaru jest **opieka zdrowotna w tym opieka dla seniorów**. Mieszkańcy wskazują jej dostępność jako słabą i niewystarczającą. Pomimo dużego stopnia komercjalizacji opieki zdrowotnej i znacznego wzrostu ilości placówek tego typu, wciąż dostęp do niej jest utrudniony.

Jako słabość obszaru mieszkańcy wskazują również opiekę społeczną. Znaczna część rodzin na obszarze zmuszona jest korzystać z opieki społecznej oferowanej przez gminne ośrodki pomocy społecznej – w Gminie Oborniki pomocą objętych jest aż 1301 rodzi, w Gminie Ryczywół 396 rodzin, w Gminie Murowana Goślina 481 rodzin a w Gminie Suchy Las 180 rodzin (dane BDL GUS, 12.2014). Główne przyczyny objęcia wsparciem to: ubóstwo, bezrobocie i niepełnosprawność.

Wewnętrzna spójność obszaru

Gminy objęte LSR – położone są na terenie dwóch powiatów blisko ze sobą współpracujących (poznańskiego i obornickiego). Trzy z gmin tworzących obecny obszar LGD razem realizowały Lokalną Strategię obszaru na lata 2009 -2015. Wraz z gminą Suchy Las na terenie którego funkcjonowało Stowarzyszenie LGD LEADER Suchy Las zrealizowano projekt współpracy Szlak Ukrytych Skarbów, którego LGD Kraina Trzech Rzek była koordynatorem. Efektem realizacji projekt współpracy było utworzenie szlaku turystycznego spajającego obszar.

W opinii mieszkańców obszaru, uczestników spotkań konsultacyjnych o spójności naszego obszaru decyduje jego lokalizacja w pobliżu centralnego ośrodka miejskiego – stolicy regionu –Poznania. Znaczna część obszaru znajduje się w odległości mniejszej niż 30 km do centrum miasta.

Spójność obszaru rozumiana jest nie tylko przestrzennie, ale także historycznie, społecznie i gospodarczo.

Niewielka odległość, jaka dzieli ważniejsze miasta i wsie obszaru od Poznania, od wieków stanowiła główny czynnik rozwoju kulturowego i gospodarczego dzisiejszego obszaru LGD.

Wymiar społeczny bliskości Poznania wiąże się z rosnącą liczbą ludności napływowej, dla której obszar LGD stanowi atrakcyjny do osiedlenia się teren, oferujący jednocześnie bliskość komunikacyjną i odpoczynek od zgiełku metropolii. **Specyficzną cechą obszaru LGD jest aktywna i kreatywna postawa mieszkańców, którzy wspierają i uzupełniają działania realizowane przez służby publiczne.** Cechą charakterystyczną obszaru jest także **korzystna sytuacja demograficzna, wyrażająca się dodatnim saldem migracji i korzystnymi wskaźnikami demograficznymi.**

Gospodarcza bliskość Poznania jest jednym z najmocniejszych atutów obszaru LGD. Stymuluje ona rozwój przedsiębiorczości oraz stwarza szeroki wachlarz możliwości zatrudnienia dla ludności obszaru. Dla wielu mieszkańców obszar LGD to miejsce zamieszkania i spędzania czasu wolnego, natomiast miejscem pracy jest Poznań.

Jeżeli ten proces będzie postępował, może doprowadzić do wyobcowania części mieszkańców i dezintegracji lokalnych społeczności. W ramach działań IGD Kraina Trzech Rzek można temu przeciwdziałać tworząc atrakcyjną ofertę spędzania czasu wolnego oraz umożliwiając mieszkańcom rozwój własnych zainteresowań, umiejętności i talentów.

Cechą szczególną obszaru objętego strategią są **bogate zasoby przyrodniczo-krajobrazowe** – duże obszary leśne, rzeki i jeziora, ciekawa fauna i flora, specyficzny, zdrowy klimat, rezerваты przyrody, liczne

szlaki turystyczne piesze, rowerowe i wodne oraz rozwijające się gospodarstwa agroturystyczne. Dzięki temu obszar ma sprzyjające warunki do stworzenia atrakcyjnej oferty rekreacyjno-turystycznej, adresowanej zarówno do własnych mieszkańców, jak też do mieszkańców Poznania. Różnorodność zasobów pozwala tworzyć szeroką gamę produktów. Rezerваты i pomniki przyrody umożliwiają tworzenie ścieżek dydaktycznych, a tereny leśne mogą być wykorzystywane na wędrówki turystyczne i cieszące się coraz większą popularnością sporty ekstremalne.

Aglomeracja poznańska jest dużym rynkiem zbytu, na którym mogą być sprzedawane produkty i usługi wytwarzane na obszarze objętym strategią. Jest to szansa, która może być wykorzystana dzięki podjęciu działań sprzyjających i ułatwiających rozpoczynanie i prowadzenie działalności gospodarczej, obejmujących także przetwarzanie produktów rolnych. W działaniach tych należy wykorzystać potencjał młodych, dobrze wykształconych mieszkańców obszaru, których wielu kończy co roku studia na uczelniach poznańskich. Udzielając im pomocy na podjęcie innowacyjnych działalności gospodarczych osiągnie się jednocześnie dwa cele: zapewni niezbędne wsparcie intelektualne dla przedsiębiorców prowadzących działalność w innych branżach oraz zapobiegnie migracji tych osób do miasta lub za granicę.

Rozdział IV. ANALIZA SWOT

MOCNE STRONY	Odniesienie do diagnozy/ procesu partycypacyjnego	SŁABE STRONY	Odniesienie do diagnozy/ procesu partycypacyjnego
Położenie i dostępność komunikacyjna		Położenie i dostępność komunikacyjna	
-Lokalizacja obszaru w regionie (bliskość aglomeracji poznańskiej) - Położenie przy ważnych szlakach drogowych i kolejowych (udogodnienia dla rozwoju gospodarczego obszaru) - Dostępność do rynku pracy - mieszkańcy metropolii jako odbiorcy oferty turystycznej i rekreacyjnej obszaru	Diagnoza obszaru: Gospodarka, Zatrudnienie i bezrobocie, mocna strona z którą chętnie identyfikują się mieszkańcy	- nierównomierny dostęp do komunikacji zbiorowej dla poszczególnych miejscowości i gmin obszaru LGD	Zgłoszono podczas spotkań konsultacyjnych
Zasoby przyrodniczo-środowiskowe		Zasoby przyrodniczo-środowiskowe	
- walory przyrodniczo-krajobrazowe (wysoka lesistość, różnorodność) - walory hydrograficzne (rzeki) - stan środowiska naturalnego (brak przemysłu ciężkiego, rozległe tereny leśne i chronione)	Diagnoza obszaru: Turystyka – mocna strona zgłaszana podczas spotkań konsultacyjnych	- brak połączenia lokalnych atrakcji przyrodniczych ze szlakami turystycznymi - brak szlaków turystycznych łączących obszar LGD bezpośrednio z Poznaniem - niska świadomość proekologiczna mieszkańców (śmiecenie w lasach i na poboczach) - brak kompleksowej oferty promującej cały obszar	Diagnoza Obszaru: Turystyka, słabe strony zgłaszane podczas spotkań konsultacyjnych, oraz wynikające z analizy ankiet
Potencjał turystyczny		Potencjał turystyczny	

- ilość i jakość organizowanych imprez kulturalnych, rozrywkowych i sportowych (często związanych z lokalną tradycją, produktem) - rozwój turystyki rowerowej (nowe ścieżki, wytyczane szlaki, wiaty) i wzrost jej popularności wśród mieszkańców - rozwój turystyki kajakowej (nowe szlaki, przystanie) i jej popularności wśród mieszkańców obszaru - obiekty agroturystyczne i zabytkowe	Diagnoza obszaru – Turystyka – Mocne strony zgłaszane podczas konsultacji społecznych oraz na w badaniach ankietowych	- Brak pokomunikowania lokalnych atrakcji turystycznych ze szlakami turystycznymi - Niewystarczająca ilość infrastruktury turystycznej - Słaby dostęp do obiektów turystyczno-wypoczynkowych - nierozwinięta baza noclegowa i gastronomiczna - Zły stan obiektów zabytkowych oraz ich słaba dostępność, brak promocji i informacji - Brak wspólnej zintegrowanej oferty turystycznej gmin (zorientowanej na odbiorcę zewnętrznego) - Brak współpracy między podmiotami świadczącymi usługi turystyczne	Diagnoza obszaru: Turystyka, słabe strony zgłaszane podczas spotkań konsultacyjnych oraz w badaniach ankietowych
Kapitał ludzki i kapitał społeczny		Kapitał ludzki i kapitał społeczny	

- rosnąca liczba organizacji pozarządowych - wzrost popularności przedsięwzięć opartych na samoorganizowaniu się lokalnych społeczności - współdziałanie różnych sektorów i podmiotów (publicznych z gospodarczym i społecznym) - współpraca ngo z gminami i powiatem - wzrost i chęć wzmacniania integracji społecznej	Diagnoza obszaru: Społeczna aktywność mieszkańców, mocne strony zgłaszane podczas spotkań konsultacyjnych oraz w badaniach ankietowych	- wąskie, stałe grono osób angażujących się w działalność na rzecz lokalnej społeczności - słabość sektora pozarządowego (nieznajomość przepisów prawa, malejące zaangażowanie członków, brak silnych struktur organizacyjnych) - niewystarczająca ilość infrastruktury służącej wzmacnianiu więzi międzysąsiedzkich (świetlice i wiaty rekreacyjne) - zły stan techniczny świetlic wiejskich - niewystarczająca oferta spędzania czasu wolnego (wydarzenia skierowane do konkretnego odbiorcy – mieszkańca miejscowości, konkretnej grupy wiekowej, tematycznej w tym związanej z cennym dziedzictwem kulturowym obszaru) - niski poziom integracji społecznej (niewystarczająca ilość działań sprzyjających integracji) - możliwość pozyskania wykwalifikowanych pracowników z rynku lokalnego - migracja młodych, wykształconych osób do miasta (Poznań)	Diagnoza obszaru: Społeczna aktywność mieszkańców, słabe strony zgłaszane podczas spotkań konsultacyjnych oraz w badaniach ankietowych
Rolnictwo		Rolnictwo	
- stosunkowo dobra struktura obszarowa gospodarstw - obiektywne warunki do prowadzenia działalności rolniczej - wysoki poziom produkcji rolnej	Diagnoza: Rolnictwo, mocne strony zgłaszane podczas spotkań konsultacyjnych oraz w badaniach ankietowych	- nierozwinięta gałąź przetwórstwa - wzrost ubóstwa w gospodarstwach rolnych - trudność w osiągnięciu dochodów pozwalających utrzymać się wyłącznie z produkcji rolniczej	Diagnoza: rolnictwo: słabe strony zgłaszane podczas spotkań konsultacyjnych oraz w badaniach ankietowych

		- społecznie trudna rola kobiety w gospodarstwie rolnym	
Gospodarka		Gospodarka	
- wysoka aktywność gospodarcza mieszkańców - obiektywne warunki do prowadzenia działalności gospodarczej - tereny dla prowadzenia działalności gospodarczej (korzystna lokalizacja terenów inwestycyjnych) - zainteresowanie inwestorów z zewnątrz (tereny inwestycyjne)	Diagnoza: Gospodarka, Rynek pracy i bezrobocie: mocne strony zgłaszane podczas spotkań konsultacyjnych oraz w badaniach ankietowych	- trudna sytuacja lokalnych przedsiębiorstw, zwłaszcza mikroprzedsiębiorstw - brak atrakcyjnych miejsc pracy dla młodych (konkurencyjnych wobec poznańskiej oferty rynku pracy) - słaba dostępność miejsc pracy na rynku lokalnym - brak wsparcia dla produktów lokalnych - mało ofert pracy dla seniorów	Diagnoza: Gospodarka Rynek pracy i bezrobocie: słabe strony zgłaszane podczas spotkań konsultacyjnych oraz w badaniach ankietowych
Infrastruktura publiczna i administracyjna		Infrastruktura publiczna i administracyjna	
- edukacja przedszkolna, podstawowa, gimnazjalna	Diagnoza: infrastruktura społeczna: mocne strony zgłaszane podczas spotkań konsultacyjnych oraz w badaniach ankietowych	- dostępność szkół ponadgimnazjalnych - dostępność edukacji okazjonalnej	Diagnoza: infrastruktura społeczna: słabe strony zgłaszane podczas spotkań konsultacyjnych oraz w badaniach ankietowych
		Zdrowie i opieka społeczna	

		- dostępność opieki psychologiczno-pedagogicznej - dostępność usług ochrony zdrowia - pomoc społeczna	Diagnoza: Pomoc społeczna i opieka zdrowotna: słabe strony zgłaszane podczas spotkań konsultacyjnych oraz w badaniach ankietowych
SZANSE		ZAGROŻENIA	
- wzrost gospodarczy w skali kraju - wzrost zamożności społeczeństwa - atrakcyjność regionu dla inwestorów z innych części kraju i podmiotów zagranicznych - środki publiczne (w tym unijne) przeznaczone na rozwój obszarów wiejskich - likwidacja przepisów krępujących rozwój przedsiębiorczości - trend powrotu do tradycji i kultury wiejskiej, do życia i wypoczynku na wsi - wzrost zapotrzebowania na żywność wysokiej jakości (<i>zdrową, ekologiczną, tradycyjną</i>) - moda na zdrowy, aktywny tryb życia - rosnący popyt na usługi turystyczne i rekreacyjne	Przedstawione szanse wynikają z analizy trendów przedstawionych w diagnozie społeczno-gospodarczej obszaru LGD oraz ewaluacji Lokalnej Strategii Rozwoju 2009-2015 lub zostały zgłoszone podczas warsztatów partycypacyjnych.	- niekorzystne zmiany klimatyczne - postępująca erozja gleb - kryzys gospodarczy - wzrost zanieczyszczania środowiska - wzrost patologii społecznych i dziedzicznego bezrobocia - zmiana polityki rolnej UE ograniczająca pomoc dla rolnictwa - starzenie się polskiego społeczeństwa - trend migrowania młodych, wykształconych osób do dużych miast - niedostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku pracy - nasilenie podziałów i konfliktów społecznych	Przedstawione zagrożenia wynikają z analizy trendów przedstawionych w diagnozie społeczno-gospodarczej obszaru LGD oraz ewaluacji Lokalnej Strategii Rozwoju 2009-2015 lub zostały zgłoszone podczas warsztatów partycypacyjnych.

- rozwój szerokopasmowego Internetu			
-------------------------------------	--	--	--

WNIOSKI Z PRZEPROWADZONYCH ANALIZ – PROBLEMY I WYZWANIA ROZWOJOWE

Opracowana diagnoza, ankiety, materiał zebrany w procesie konsultowania LSR w oparciu o metody partycypacyjne (spotkania fokusowe, spotkania konsultacyjne, ankiety, punkt konsultacyjny), stanowił podstawę do opracowania przedmiotowej analizy SWOT.

W oparciu o jej ustalenia, dokonano analizy problemów i wyzwań rozwojowych obszaru LGD Kraina Trzech Rzek.

Zidentyfikowane **problemy (P)** i **wyzwania (W)** zostały następnie podzielone na 3 obszary, powiązane z sobą w sposób logiczny, co stanowiło podstawę do opracowania celów szczegółowych.

Pierwsza grupa problemów i wyzwań, skoncentrowana jest wokół kwestii związanych z **jakością życia mieszkańców i zaangażowaniem społecznym mieszkańców**, dla rozwoju integracji społeczności lokalnej:

- Zbyt mało możliwości dla atrakcyjnego i twórczego spędzania czasu wolnego w opinii mieszkańców terenów wiejskich obszaru LGD, wynikających ze zbyt wąskiej oferty (w tym różnego rodzaju zajęć adresowanych do konkretnego odbiorcy: różnych grup wiekowych, mieszkańców poszczególnych miejscowości czy tematycznych w tym związanej z cennym dziedzictwem kulturowym) (P),
- Zbyt mało miejsc pozwalających na spędzanie czasu wolnego i rozwój zainteresowań, w tym dzieci i młodzieży, a także integrację mieszkańców (w tym niski poziom wykorzystania istniejącej infrastruktury społecznej) (P),
- Zły stan techniczny oraz niewystarczające wyposażenie wielu obiektów związanych z realizacją oferty czasu wolnego dla mieszkańców i nieadekwatne do możliwości ich wykorzystanie (P),
- Niski poziom integracji społecznej (niewystarczająca ilość działań sprzyjających integracji) (P)
- Wąskie, stałe grono osób angażujących się w działalność na rzecz lokalnej społeczności (P)
- Słabość sektora pozarządowego (nieznajomość przepisów prawa, malejące zaangażowanie członków, brak silnych struktur organizacyjnych) (P)

Dla rozwiązania zdefiniowanych problemów zidentyfikowanych problemów, kierunkiem działań jest rozwój infrastruktury społecznej, kulturalnej i rekreacyjnej, stwarzającej warunki do rozwoju oferty czasu wolnego, w tym małej architektury (skierowanej dla różnego typu odbiorców) oraz zintegrowanie i wzmocnienie kapitału społecznego, poprzez realizację przedsięwzięć skierowanych dla liderów lokalnej społeczności oraz mających na celu wzmocnienie więzi środowiskowych i międzysąsiedzkich z wykorzystaniem głównie niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

Podejmowane działania stanowiąć będą odpowiedź na wyzwania związane z rosnącą potrzebą zapewnienia atrakcyjnej oferty czasu wolnego dla mieszkańców, w tym przedstawicieli grup defaworyzowanych (jakość życia), a także umożliwi – wszystkim mieszkańcom – aktywne uczestnictwo w życiu społecznym. Ważne jest wzmocnienie sektora organizacji pozarządowych, by ogrywały one istotną rolę w zrównoważonym rozwoju obszaru opartym o potencjał lokalnej społeczności. Nie można przy tym pominąć działań mających na celu ochronę środowiska i zapobieganie zmianom klimatycznym

Kwestie związane z rynkiem pracy i **rozwojem gospodarczym obszaru** mają dla społeczności lokalnej dużą wagę, jako kluczowe elementy związane z zapewnieniem prawidłowego funkcjonowania mieszkańców. W konsekwencji kształtowania właściwego ładu społecznego – aktywnego i włączonego w sprawy społeczne mieszkańca – zidentyfikowano jako wyzwania / problemy następujące kwestie:

- Wysoki poziom bezrobocia osób młodych (do 35 roku życia) oraz osób starszych (55+) i kobiet, – jako osoby zagrożone wykluczeniem społecznym (P)
- Słaba dostępność miejsc pracy na rynku lokalnym (P)
- Zbyt słabo rozwinięte przetwórstwo produktów rolnych (lokalne przetwórstwo stwarzałoby możliwości powstania produktów lokalnych) (P)
- Zła sytuacja ekonomiczna małych firm (P) i ich niski potencjał rozwojowy (W)
- Wykorzystanie istniejącego potencjału działających na terenie LGD przedsiębiorstw, dla zwiększenia ich innowacyjności i konkurencyjności, oraz nowych miejsc pracy dla mieszkańców (W)
- Trend migrowania młodych, wykształconych osób do Poznania (P), (W)
- Słabo rozwinięte przetwórstwo produktów rolnych (P)

Reasumując należy uznać, iż szczególnie istotnym jest podnoszenie i kształtowanie kompetencji przedsiębiorczych wśród mieszkańców obszaru LGD, wspieranie rozwoju przedsiębiorczości lokalnej.

Rozwój przedsiębiorczości, w tym kontekście, należy rozumieć jako tworzenie potencjalnych miejsc pracy dla mieszkańców, co istotnie ma przyczynić się do odpowiedzi na ważne problemy społeczne (wysoki poziom bezrobocia osób młodych, starszych oraz kobiet). Rozwój przedsiębiorczości daje szansę na zatrudnienie, stąd szczególnie istotne są działania ukierunkowane na tworzenie i rozwój istniejących firm w tym z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych, dających możliwość uzyskania atrakcyjnych miejsc pracy na obszarze.

Istotny z punktu widzenia obszaru jest jego **rozwój turystyczny**. Wpłynie on nie tylko na rozwój gospodarczy obszaru ale również na zwiększenia tożsamości lokalnej, integracji społecznej i spójności mieszkańców w związku z posiadanym potencjałem turystycznym.

Dlatego też jako istotne dla obszaru uznano:

- Niewystarczająca infrastruktura turystyczna obszaru (P)
- Zbyt małe zintegrowanie podmiotów działających w branży okołoturystycznej (P)(W)
- Niewykorzystany potencjał atrakcyjności krajobrazowej i istniejącego dziedzictwa lokalnego, na rzecz kształtowania oferty czasu wolnego, a w konsekwencji rozwoju usług turystycznych i rekreacyjnych (P i W),
- Zły stan i niska dostępność zabytków na obszarze (P)
- Zbyt mała dbałość poszczególnych mieszkańców o sprawy środowiska i zrównoważonego rozwoju oraz niska świadomość ekologiczna mieszkańców (P)
- Niewystarczający poziom świadomości ekologicznej mieszkańców (śmiecenie w lasach, na poboczach)(P i W),
- Brak zintegrowanej promocji walorów turystycznych obszaru (P)(W)
- Brak pokomunikowania atrakcji turystycznych ze szlakami (P)(W)

Analizując przedstawione problemy zdecydowano, że szczególnie istotne z punktu widzenia strategii będą działania skierowane na rozwój branż mających wpływ na rozwój turystyki (noclegi, gastronomia) oraz mające na celu zintegrowanie tych branż. Niezbędne jest podjęcie działań, w wyniku których powstanie lub zostanie wyremontowana infrastruktura turystyczna oraz szlaki turystyczne. Ważna jest również promocja obszaru, ukierunkowana na odbiorcę zewnętrznego oraz wewnętrznego. Wszelkie działania powinny mieć aspekt edukacyjny, by kształtować świadomość ekologiczną obszaru oraz przeciwdziałać zachodzącym, niekorzystnym zmianom środowiska.

Rozwiązanie zidentyfikowanych przez LGD problemów i wyzwań wymaga zintegrowania polityk gospodarczych, społecznych i środowiskowych na rzecz realizacji polityki zrównoważonego rozwoju całego obszaru objętego LSR. Niezwykle istotnym elementem zrównoważonego rozwoju jest zachowanie spójności społecznej obszaru. Dlatego też za główny cel działalności LGD w perspektywie PROW na lata 2014-2020, uznane zostało prowadzenie działań mających zwiększyć udział społeczności lokalnej w kształtowaniu i realizacji polityki zrównoważonego rozwoju, z wykorzystaniem potencjałów historycznych, gospodarczych i przyrodniczych obszaru objętego LSR.

W tym kontekście należy zauważyć, iż strategia rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność lokalną, musi wykorzystywać endogeniczne zasoby, w tym społeczne. Dlatego synergia działań wszystkich 3 sektorów (społeczny, gospodarczy i publiczny), stanowi bardzo istotną rolę dla zrealizowania określonej wizji rozwoju. Wzmacnianie spójności społecznej, w tym poprzez ochronę środowiska przyrodniczego i kulturalnego, oraz działania na rzecz kształtowania tożsamości lokalnej w kontekście posiadanego dziedzictwa materialnego i niematerialnego, stanowić będzie istotne wsparcie, nie tylko dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, ale dla całej społeczności lokalnej.

Szczególne znaczenie ma jednak zaangażowanie sektora społecznego (mieszkańcy, w tym NGO), gdyż jego doświadczenia, opinie są istotnymi miarami sukcesów realizacji działań rozwojowych.

Dlatego zaangażowanie lokalnej społeczności jest kluczowe i zostało uwzględnione nie tylko na etapie opracowywania LSR, ale również w procesie jej wdrażania.

Rozdział V. CELE I WSKAŹNIKI

Zdefiniowanie celów i wskaźników LSR przeprowadzone zostało metodami partycypacyjnymi (ankiety, spotkania konsultacyjne, spotkania fokusowe, warsztatowe oraz forum), z wykorzystaniem danych pochodzących ze statystyki publicznej oraz wyników badań społecznych. W konsekwencji dokonanej analizy problemów i przewag konkurencyjnych (mocnych stron), sformułowano kluczowe obszary zainteresowań i potrzeb mieszkańców. Proces ten umożliwił określenie celu głównego LSR, celów szczegółowych oraz przedsięwzięć, które zostały następnie skonsultowane z mieszkańcami i uwzględnione w LSR.

W kontekście planowania działań w ramach Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność, kluczowym założeniem działań planowanych w ramach realizacji strategii, jest odpowiedź na cel szczegółowy 6B „*wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich*”, w tym poprzez:

- rozwój przedsiębiorczości i tworzenie miejsc pracy,
- poprawę konkurencyjności głównych producentów lokalnych,
- a także inwestycje w infrastrukturę do świadczenia usług dla ludności (techniczną, w zakresie turystyki, rekreacji, kultury, dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego).

Dla tak określonej logiki interwencji LSR zdefiniowano wskaźniki rezultatu i produktu jako miary sukcesu założonych celów, oraz określono dla nich jednostki miary. W wyniku szerokich konsultacji zdecydowano także o konieczności silnego powiązania innowacyjności z przedsięwzięciami dotyczącymi tworzenia nowych miejsc pracy oraz rozwijania działalności gospodarczych, co skorelowane jest z przeznaczeniem ponad 50% budżetu LSR na realizację celu szczegółowego 2 Rozwój lokalnej gospodarki

Dlatego też, na potrzeby LSR zdefiniowano innowacyjność, jako:

Operacja innowacyjna tzn. zakładająca wprowadzenie na rynek nowego lub znacząco udoskonalonego produktu, procesu, metody organizacyjnej lub metody marketingowej w skali gminy lub obszaru LSR.

Dla tak określonej logiki interwencji LSR zdefiniowano wskaźniki rezultatu i produktu jako miary sukcesu założonych celów, oraz określono dla nich jednostki miary.

W kontekście przedsięwzięć, zdecydowano także, o obszarze ramach którego, kwestie związane innowacyjnością, będą szczególnie istotne i są to przedsięwzięcia związane z rozwojem gospodarczym obszaru.

1	Cel Ogólny	Wzrost udziału społeczności lokalnej w kreowaniu rozwoju obszaru LGD Kraina Trzech Rzek				
1.1	Cele szczegółowe	Poprawa jakości życia mieszkańców przez stworzenie przestrzeni dla rozwoju kapitału społecznego				
1.2		Rozwój gospodarki lokalnej i wzrost zatrudnienia w oparciu o lokalne zasoby				
1.3		Wzrost atrakcyjności turystycznej obszaru poprzez zachowanie i promocję cennego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego				
W1.0	Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego		Jednostka miary	Stan początkowy na 2015 rok	Stan/plan na 2022 rok	Sposób pomiaru/ Źródło pomiaru
	Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców		szt.	2077	2200	Dane statystyczne GUS
	Liczba osób bezrobotnych w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym		%	4,87	4,7	Dane statystyczne GUS
	Liczba organizacji pozarządowych na 10 tys. mieszkańców		szt.	21	23	Dane statystyczne GUS
Wskaźni ki W .1	Wskaźniki rezultatu dla poszczególnych celów szczegółowych		Jednostka miary	Stan początkowy na 2015 rok	Stan/plan na 2022 rok	Sposób pomiaru/ Źródło pomiaru
	Wzrost liczby osób korzystających z obiektów infrastruktury kulturalnej lub rekreacyjnej		osoba	0	2500	Ankieta dla beneficjentów/ Sprawozdanie beneficjentów (pomiar w oparciu o dane przekazywane przez beneficjentów)
	Liczba uczestników wydarzeń kultywujących dziedzictwo historyczne i kulturowe		osoba	0	1500	Ankieta dla beneficjentów/ Sprawozdanie beneficjentów (pomiar w oparciu o dane przekazywane przez beneficjentów)

	Liczba osób uczestniczących w szkoleniach w ramach przedsięwzięcia w okresie wdrażania LSR (w tym grupy osoby z grup de faworyzowanych)	szt.	0 (0)	200 (70)	Ankieta dla beneficjentów/ Sprawozdanie beneficjentów, listy obecności, dane LGD (pomiar w oparciu o dane przekazywane przez beneficjentów)
	Liczba uczestników wydarzeń rekreacyjno - sportowych i społeczno -kulturalnych w okresie wdrażania	osoba	0	2000	Ankieta dla beneficjentów/ Sprawozdanie beneficjentów (pomiar w oparciu o dane przekazywane przez beneficjentów)
	Liczba osób, które podniosły wiedzę w efekcie prowadzonych spotkań informacyjnych oraz świadczonego doradztwa przez pracowników LGD	osoba	0	300	Listy obecności, karty świadczonego doradztwa, ankiety i raporty ewaluacyjne
Wskaźniki W2	Wskaźniki rezultatu dla poszczególnych celów szczegółowych				
	Liczba osób uczestniczących w szkoleniach w okresie wdrażania LSR w ramach przedsięwzięć (w tym liczba osób z grup defaworyzowanych objętych wsparciem)	osoba	0	100(30)	Ankieta dla beneficjentów/ Sprawozdanie beneficjentów (pomiar w oparciu o dane przekazywane przez beneficjentów)

	Liczba utworzonych miejsc pracy	szt.	0	50	Ankieta dla beneficjentów/ Sprawozdanie beneficjentów (pomiar w oparciu o dane przekazywane przez beneficjentów)
	Liczba projektów skierowanych do grup defaworyzowanych	szt.	0	15	Ankieta dla beneficjentów/ Sprawozdanie beneficjentów Wnioski o udzielenie dotacji (biznesplan)
Wskaźniki W3	Wskaźniki rezultatu dla poszczególnych celów szczegółowych				
	Wzrost liczby osób odwiedzających obiekty infrastruktury turystycznej w okresie wdrażania LSR	%	0	15	Ankieta dla beneficjentów/ Sprawozdanie beneficjentów (pomiar w oparciu o dane przekazywane przez beneficjentów)
	Liczba osób korzystających z usług podmiotów świadczących usługi turystyczne i związane z rozwojem turystycznym obszaru oraz z obiektów infrastruktury turystycznej	osoba	0	2300	Ankieta dla beneficjentów/ Sprawozdanie beneficjentów (pomiar w oparciu o dane przekazywane przez beneficjentów)
	Wzrost liczby osób zwiedzających obiekty zabytkowe i stanowiące cenne dziedzictwo przyrodnicze obszaru	%	0	15%	Ankieta dla beneficjentów/ Sprawozdanie beneficjentów (pomiar w oparciu o dane przekazywane przez

								beneficjentów)
	Liczba odbiorców informacji o walorach turystycznych obszaru			osoba	0	50000	Ankieta dla beneficjentów/ Sprawozdanie beneficjentów (pomiar w oparciu o dane przekazywane przez beneficjentów) informacje o rozdysponowanym nakładzie publikacji, Liczniki stron internetowych, opracowania własne LGD)	
	Liczba projektów skierowanych do turystów spoza obszaru			Szt.	0	10	Ankieta dla beneficjentów/ Sprawozdanie beneficjentów (pomiar w oparciu o dane przekazywane przez beneficjentów)	
	Przedsięwzięcia	Grupy docelowe	Sposób realizacji	Wskaźniki produktu				
				nazwa	jednostka miary	wartość początkowa na 2015 rok końcowa 2022 rok		Źródło pomiaru danych

P.I.I.1	Budowa, przebudowa ogólnodostępnej infrastruktury kulturalnej i rekreacyjnej	samorządy, organizacje pozarządowe, mieszkańcy, turyści	konkurs	Liczba nowopowstałych lub przebudowanych obiektów infrastruktury kulturalnej i rekreacyjnej	Szt.	0	5	Ankieta dla beneficjentów/ Sprawozdanie beneficjentów (pomiar w oparciu o dane przekazywane przez beneficjentów)
P.I.I.2	Budowa, przebudowa ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjnej	organizacje pozarządowe, mieszkańcy, turyści	projekty grantowe	Liczba nowopowstałych lub zmodernizowanych obiektów rekreacyjnych	Szt.	0	42	Ankieta dla beneficjentów/ Sprawozdanie beneficjentów (pomiar w oparciu o dane przekazywane przez beneficjentów)
P.I.I.3	Zachowanie dziedzictwa historycznego i kulturowego	organizacje pozarządowe, mieszkańcy	projekt grantowy	Liczba wydarzeń związanych z zachowaniem cennego dziedzictwa historycznego i kulturowego	Szt.	0	20	Ankieta dla beneficjentów/ Sprawozdanie beneficjentów (pomiar w oparciu o dane przekazywane przez beneficjentów)
P.I.I.4	Budowa kapitału społecznego/Liderzy rozwoju lokalnego	organizacje pozarządowe/ animatorzy, liderzy rozwoju lokalnego	operacja własna	Liczba spotkań dla liderów rozwoju lokalnego	Szt.	0	5	Ankieta dla beneficjentów/ Sprawozdanie beneficjentów (pomiar w oparciu o dane przekazywane przez beneficjentów)

P.I.I.5	Budowa kapitału społecznego i wzmacnianie więzi w tym przez podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców oraz realizację zadań zapobiegających zmianom klimatu	organizacje pozarządowe, mieszkańcy	projekt grantowy	Liczba wydarzeń zrealizowanych w celu wzmocnienia więzi środowiskowych i międzysąsiedzkich	szt.	0	20	Ankieta dla beneficjentów/ Sprawozdanie beneficjentów (pomiar w oparciu o dane przekazywane przez beneficjentów)
				Liczba wydarzeń w ramach przedsięwzięcia podnoszących świadomość ekologiczną lub w zakresie zapobiegania zmianom klimatycznym	Szt.	0	10	Ankieta dla beneficjentów/ Sprawozdanie beneficjentów (pomiar w oparciu o dane przekazywane przez beneficjentów)
P.I.I.6	Podnoszenie wiedzy i kompetencji osób zaangażowanych we wdrażanie LSR	Osoby zaangażowane we wdrażanie LSR	Koszty bieżące	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	osobodzień	0	20	Potwierdzenie uczestnictwa, dyplom
				Liczba osobodni szkoleń dla członków organów LGD	Osobodzień	0	20	Potwierdzenie uczestnictwa, dyplom
P.I.I.7	Aktywizacja mieszkańców obszaru	Mieszkańcy, organizacje pozarządowe	Aktywizacja	Liczba wydarzeń w ramach aktywizacji	Szt.	0	20	Lista obecności, dokumentacja fotograficzna, dane gromadzone przez LGD

P.I.II.1	Podejmowanie działalności gospodarczej w tym innowacyjnej	mieszkańcy/grupy defaworyzowane	konkurs	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	szt.	0	27	Wniosek, biznesplan, Ankieta dla beneficjentów/ Sprawozdanie beneficjentów (pomiar w oparciu o dane przekazywane przez beneficjentów)
				Liczba innowacyjnych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	Szt.	0	5	Wniosek, biznesplan, Ankieta dla beneficjentów/ Sprawozdanie beneficjentów (pomiar w oparciu o dane przekazywane przez beneficjentów)
P.I.II.2	Rozwijanie działalności gospodarczej w tym innowacyjnej	mieszkańcy/grupy defaworyzowane	konkurs	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	Szt.	0	20	Wniosek, biznesplan, Ankieta dla beneficjentów/ Sprawozdanie beneficjentów (pomiar w oparciu o dane przekazywane przez beneficjentów)

				Liczba operacji innowacyjnych polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	Szt.	0	5	Wniosek, biznesplan, Ankieta dla beneficjentów/ Sprawozdanie beneficjentów (pomiar w oparciu o dane przekazywane przez beneficjentów)
P.I.II.3	Szkolenia z zakresu przedsiębiorczości	mieszkańcy/grupy defaworyzowane	Aktywizacja	Liczba szkoleń	Szt.	0	5	Listy obecności, dokumentacja fotograficzna, ankiety
P.I.III.4	Wsparcie aktywności grup defaworyzowanych	Grupy defaworyzowane	projekt współpracy	Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej	Szt	0	1	Ankieta dla uczestników/ Rejestr danych LGD
P.I.III.1	Budowa i rozwój infrastruktury turystycznej	Stowarzyszenia, mieszkańcy, turyści	projekt grantowy	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej	Szt.	0	15	Ankieta dla beneficjentów/ Sprawozdanie beneficjentów (pomiar w oparciu o dane przekazywane przez beneficjentów)
P.I.III.2	Zintegrowanie branż mających wpływ na rozwój turystyczny obszaru	mieszkańcy, podmioty świadczące usługi turystyczne	operacja własna	Liczba wydarzeń szkoleniowych	Szt.	0	5	Ankieta dla beneficjentów/ Sprawozdanie beneficjentów (pomiar w oparciu o dane przekazywane przez beneficjentów)

P.I.III.3	Remont zabytków	stowarzyszenia/mieszkańcy/turyści	projekt grantowy	Liczba zabytków odrestaurowana w ramach realizacji LSR	Szt.	0	5	Ankieta dla beneficjentów/ Sprawozdanie beneficjentów (pomiar w oparciu o dane przekazywane przez beneficjentów)
P.I.III.4	Promocja walorów turystycznych obszaru objętego LSR	stowarzyszenia/mieszkańcy/turyści	projekt grantowy	Liczba operacji polegających na promocji obszaru LGD	Szt.	0	5	Ankieta dla beneficjentów/ Sprawozdanie beneficjentów (pomiar w oparciu o dane przekazywane przez beneficjentów)
				Liczba operacji polegających na promocji obszaru LGD z uwzględnieniem promowania ochrony środowiska naturalnego i przeciwdziałania zmianom klimatu	Szt.	0	2	Ankieta dla beneficjentów/ Sprawozdanie beneficjentów (pomiar w oparciu o dane przekazywane przez beneficjentów)
P.I.III.6	Promocja walorów turystycznych obszaru objętego LSR	Mieszkańcy/turyści	projekt współpracy	Liczba zrealizowanych projektów współpracy	Szt.	0	1	Rejestr danych LGD

W KONTEKŚCIE PRZYJĘTYCH WSKAŹNIKÓW NALEŻY PODKREŚLIĆ, ŻE:

ZAŁOŻONE WARTOŚCI OPARTE są o wnikliwe analizy i ewaluację zrealizowanych projektów w ramach PROW na lata 2007-2013

OKRESY POMIARU dla wskaźników to:

PRODUKTU – okres bezpośrednio po realizacji projektu (sprawozdania beneficjentów podsumowujące projekt)

REZULTATU - okres bezpośrednio po realizacji projektu (sprawozdania beneficjentów podsumowujące projekt) – dla wskaźników dotyczących udziału/uczestnictwa osób czy tworzonych / wspieranych podmiotów.

W wypadku wskaźników wzrostu, okresy pomiaru dotyczą lat po realizacji projektu, w oparciu o sprawozdania monitorujące. Pomiar dokonywany będzie raz do roku.

Dodatkowo cele i przedsięwzięcia LSR są zgodne z jego trzema celami przekrojowymi PROW, tj.:

- **Ochrona środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu – w ramach wszystkich celów szczegółowych, zwłaszcza 1 cel szczegółowy: Zwiększenie zaangażowania społecznego mieszkańców w oparciu o dziedzictwo obszaru i 3 cel szczegółowy Wzrost atrakcyjności turystycznej obszaru**
- **Innowacyjność - głównie cel szczegółowy 2 Rozwój gospodarki lokalnej i wzrost zatrudnienia w oparciu o lokalne zasoby,**

a przyjęte kryteria wyboru i wskaźniki zapewniają bezpośrednie osiągnięcie wskaźników dla tych celów.

Uzasadnienie adekwatności dla poszczególnych wskaźników

CEL OGÓLNY 1	Wzrost udziału społeczności lokalnej w kreowaniu rozwoju obszaru LGD Kraina Trzech Rzek – cel ogólny wypracowany w oparciu o metody partycypacyjne
Cel szczegółowy 1.1 Poprawa jakości życia mieszkańców przez stworzenie przestrzeni dla rozwoju kapitału społecznego - cel szczegółowy wypracowany w oparciu o metody partycypacyjne	
1.1.1 Liczba nowopowstałych lub przebudowanych obiektów infrastruktury kulturalnej i rekreacyjnej	Wskaźnik adekwatny dla Przedsięwzięcia: Budowa, przebudowa ogólnodostępnej infrastruktury kulturalnej i rekreacyjnej , jego wybór przyczyni się do osiągnięcia wskaźników rezultatu dla celu szczegółowego i wpisującego się w cel ogólny LSR
1.1.2 Liczba nowopowstałych lub zmodernizowanych obiektów rekreacyjnych	Wskaźnik adekwatny dla Przedsięwzięcia: Budowa, przebudowa ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjnej , jego wybór przyczyni się do osiągnięcia wskaźników rezultatu dla celu szczegółowego i wpisującego się w cel ogólny LSR
1.1.3 Liczba wydarzeń związanych z zachowaniem dziedzictwa historycznego i kulturowego	Wskaźnik adekwatny dla Przedsięwzięcia: Zachowanie dziedzictwa historycznego i kulturowego , jego wybór przyczyni się do osiągnięcia wskaźników rezultatu dla celu szczegółowego i wpisującego się w cel ogólny LSR
1.1.4 Liczba spotkań dla liderów rozwoju lokalnego	Wskaźnik adekwatny dla Przedsięwzięcia: Budowa kapitału społecznego/Liderzy rozwoju lokalnego , jego wybór przyczyni się do osiągnięcia wskaźników rezultatu dla celu szczegółowego i wpisującego się w cel ogólny LSR
1.1.5.1 Liczba wydarzeń zrealizowanych w celu wzmocnienia więzi środowiskowych i międzysąsiedzkich	Wskaźnik adekwatny dla Przedsięwzięcia: Budowa kapitału społecznego i wzmocnianie więzi w tym przez podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców oraz realizację zadań zapobiegających zmianom klimatu , jego wybór przyczyni się do osiągnięcia wskaźników rezultatu dla celu szczegółowego i wpisującego się w cel ogólny LSR

1.1.5.2 Liczba wydarzeń w ramach przedsięwzięcia podnoszących świadomość ekologiczną lub w zakresie zapobiegania zmianom klimatycznym	Wskaźnik adekwatny dla Przedsięwzięcia: Budowa kapitału społecznego i wzmacnianie więzi w tym przez podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców oraz realizację zadań zapobiegających zmianom klimatu , jego wybór przyczyni się do osiągnięcia wskaźników rezultatu dla celu szczegółowego i wpisującego się w cel ogólny LSR
1.1.6.1 Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	Wskaźnik adekwatny dla Przedsięwzięcia: Podnoszenie wiedzy i kompetencji osób zaangażowanych we wdrażanie LSR , jego wybór przyczyni się do osiągnięcia wskaźników rezultatu dla celu szczegółowego i wpisującego się w cel ogólny LSR
1.1.6.2 Liczba osobodni szkoleń dla członków organów LGD	Wskaźnik adekwatny dla Przedsięwzięcia: Podnoszenie wiedzy i kompetencji osób zaangażowanych we wdrażanie LSR , jego wybór przyczyni się do osiągnięcia wskaźników rezultatu dla celu szczegółowego i wpisującego się w cel ogólny LSR
1.1.7 Liczba wydarzeń w ramach aktywizacji	Wskaźnik adekwatny dla Przedsięwzięcia: Aktywizacja mieszkańców obszaru , jego wybór przyczyni się do osiągnięcia wskaźników rezultatu dla celu szczegółowego i wpisującego się w cel ogólny LSR

Cel szczegółowy 1.2 Rozwój gospodarki lokalnej i wzrost zatrudnienia w oparciu o lokalne zasoby - cel szczegółowy wypracowany w oparciu o metody partycypacyjne	
1.2.1.1 Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	Wskaźnik adekwatny dla Przedsięwzięcia: Podjęcie działalności gospodarczej w tym innowacyjnej , jego wybór przyczyni się do osiągnięcia wskaźników rezultatu dla celu szczegółowego i wpisującego się w cel ogólny LSR
1.2.1.2 Liczba operacji innowacyjnych polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	Wskaźnik adekwatny dla Przedsięwzięcia: Podjęcie działalności gospodarczej w tym innowacyjnej , jego wybór przyczyni się do osiągnięcia wskaźników rezultatu dla celu szczegółowego i wpisującego się w cel ogólny LSR
1.2.2.1 Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	Wskaźnik adekwatny dla Przedsięwzięcia: Rozwijanie działalności gospodarczej w tym innowacyjnej , jego wybór przyczyni się do osiągnięcia wskaźników rezultatu dla celu szczegółowego i wpisującego się w cel ogólny LSR
1.2.2.2 Liczba operacji innowacyjnych polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	Wskaźnik adekwatny dla Przedsięwzięcia: Rozwijanie działalności gospodarczej w tym innowacyjnej , jego wybór przyczyni się do osiągnięcia wskaźników rezultatu dla celu szczegółowego i wpisującego się w cel ogólny LSR
1.2.3 Liczba szkoleń	Wskaźnik adekwatny dla Przedsięwzięcia: Szkolenia z zakresu przedsiębiorczości , jego wybór przyczyni się do osiągnięcia wskaźników rezultatu dla celu szczegółowego i wpisującego się w cel ogólny LSR
1.2.5 Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej	Wskaźnik adekwatny dla Przedsięwzięcia: Wsparcie aktywności grup de faworyzowanych , jego wybór przyczyni się do osiągnięcia wskaźników rezultatu dla celu szczegółowego i wpisującego się w cel ogólny LSR

Cel szczegółowy 1.3 Wzrost atrakcyjności turystycznej obszaru poprzez zachowanie i promocję cennego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego - cel szczegółowy wypracowany w oparciu o metody partycypacyjne	
1.3.1 Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej	Wskaźnik adekwatny dla Przedsięwzięcia: Budowa i rozwój infrastruktury turystycznej , jego wybór przyczyni się do osiągnięcia wskaźników rezultatu dla celu szczegółowego i wpisującego się w cel ogólny LSR
1.3.2 Liczba wydarzeń szkoleniowych	Wskaźnik adekwatny dla Przedsięwzięcia: Zintegrowanie branż mających wpływ na rozwój turystyczny obszaru , jego wybór przyczyni się do osiągnięcia wskaźników rezultatu dla celu szczegółowego i wpisującego się w cel ogólny LSR
1.3.3 Liczba zabytków odrestaurowanych w wyniku wsparcia otrzymanego w ramach realizacji strategii	Wskaźnik adekwatny dla Przedsięwzięcia: Remont zabytków , jego wybór przyczyni się do osiągnięcia wskaźników rezultatu dla celu szczegółowego i wpisującego się w cel ogólny LSR
1.3.4.1 Liczba operacji polegających na promocji obszaru	Wskaźnik adekwatny dla Przedsięwzięcia: Promocja walorów turystycznych obszaru objętego LSR, jego wybór przyczyni się do osiągnięcia wskaźników rezultatu dla celu szczegółowego i wpisującego się w cel ogólny LSR
1.3.4.2 Liczba operacji polegających na promocji obszaru LGD z uwzględnieniem promowania ochrony środowiska naturalnego i przeciwdziałania zmianom klimatu	Wskaźnik adekwatny dla Przedsięwzięcia: Promocja walorów turystycznych obszaru objętego LSR , jego wybór przyczyni się do osiągnięcia wskaźników rezultatu dla celu szczegółowego i wpisującego się w cel ogólny LSR
1.3.5 Liczba zrealizowanych projektów współpracy	Wskaźnik adekwatny dla Przedsięwzięcia: Promocja walorów turystycznych obszaru objętego LSR , jego wybór przyczyni się do osiągnięcia wskaźników rezultatu dla celu szczegółowego i wpisującego się w cel ogólny LSR

Zaznaczyć ponadto należy, że każdy z wybranych wskaźników przypisanych do konkretnych celów i przedsięwzięć jest adekwatny dla danego celu i przedsięwzięcia. Wskaźniki produktu wynikają bezpośrednio z przeprowadzonej diagnozy obszaru, w tym z analizy złożonych przez mieszkańców Arkuszy pomysłu, o których mowa w Rozdziale II Strategii

Rozdział VI. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU

Realizacja celów zawartych w LSR na lata 2016-2022 przewiduje działania dotyczące następujących typów operacji:

1. operacje realizowane indywidualnie w ramach wniosków składanych przez beneficjentów innych niż LGD i wybieranych przez organ decyzyjny, a następnie przedkładanych do weryfikacji do Samorządu Województwa,
2. Projekty grantowe,
3. Operacje własne LGD (których beneficjentem i realizatorem operacji jest LGD),
4. Projekty współpracy (w tym projekt międzynarodowy oraz projekt krajowy). Opis Rozdział VII Plan Działania

Uregulowania sposobu wyboru i oceny operacji, a także stosowanych podczas tego procesu kryteriów, zaprojektowane zostały odrębnie dla każdego typu operacji przewidzianych w dokumencie Strategii. W trakcie opracowywania rozwiązań formalnych dbano przede wszystkim o zgodność zapisów z przepisami obowiązującymi dla RLKS, a także dopasowanie ich do specyfiki obszaru objętego LSR (co w szczególności ujęte zostało w sposobie sformułowania kryteriów). Przyjęte rozwiązania formalno-instytucjonalne zostały skonstruowane w taki sposób, aby umożliwiały sprawny i transparentny wybór operacji w oparciu o ustalenia poczynione podczas definiowania problemów, przedsięwzięć, celów i wskaźników.

1. PROCEDURY OCENY I WYBORU OPERACJI

Najważniejsze założenia poszczególnych rozwiązań przedstawione zostały z zachowaniem podziału na typ przewidzianej operacji, dlatego też Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Kraina Trzech Rzek opracowała przejrzyste i niedyskryminujące procedury ich realizacji, szczegółowo opisujące proces wyboru, sposób rozliczania, monitoring i kontrolę. Główne elementy procedur zestawione zostały poniżej:

Procedury oceny i wyboru operacji w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego PROW 2014-2020			
Elementy zawarte w dokumencie/ Miejsce w dokumencie	Operacje realizowane przez beneficjentów innych niż LGD	Projekty grantowe	Operacje własne LGD
Wskazanie i opis sposobu udostępnienia procedur do wiadomości publicznej	Miejsce w dokumencie	Miejsce w dokumencie	Miejsce w dokumencie
	§1, ust.4	§1, ust.2 lit.h, §22	§1
Szczegółowe określenie zasad podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji	§10	§6,7,8,9	§2, ust.14
Określenie sposobu organizacji naborów wniosków	§1,2,3	§1	§1
Podawanie do publicznej wiadomości	§5, ust.5, § 20	§ 22	§4

protokołów z posiedzeń dotyczących oceny i wyboru operacji zawierających informacje o wyłączeniach z procesu decyzyjnego, ze wskazaniem których wniosków wyłączenie dotyczy			
Określenie szczegółowego sposobu informowania o wynikach oceny i możliwości wniesienia protestu	§13,14,15.	§12	§3

Wszystkie przygotowane przez LGD Kraina Trzech Rzek i uchwalone przez zarząd procedury mają na celu zagwarantowanie jak największej poprawności oraz jawności stosowanych rozwiązań:

- zapewniają prawidłowy przebieg procesu oceny i wyboru operacji, poprawności dokumentacji oraz zgodności formalnej, a nad kwestiami tymi, zgodnie z Regulaminem Rady, czuwać będzie jej Sekretarz i Przewodniczący,
- przewidują zasady i tryb postępowania w przypadku zastosowania procedury odwoławczej (termin, warunki i sposób wniesienia protestu), podawanie do publicznej informacji protokołów z każdego etapu procesu wyboru operacji (zawierają tym samym także informacje o wyłączeniach członków organu decyzyjnego z procesu decyzyjnego, ze wskazaniem których wniosków wyłączenie dotyczy).
- przewidują przejrzysty sposób postępowania w sytuacji rozbieżnych ocen w ramach kryteriów,
- określają tryb wniesienia przez wnioskodawców protestu od rozstrzygnięć organu decyzyjnego w sposób zapewniający możliwość skutecznego wniesienia protestu,
- w celu realizacji zapisów art. 32 ust. 3 pkt. b) Rozporządzenia 1303/2014 w regulaminie funkcjonowania Rady LGD Kraina Trzech Rzek, w § 35 uregulowano kwestię prowadzenia rejestru interesów w którym będą zawarte informacje na temat więzów wspólnych interesów lub korzyści, łączących członków Rady, które mogą mieć wpływ na podejmowanie decyzji przez Radę
- przewidują przejrzysty sposób postępowania w sytuacji rozbieżnych ocen w ramach kryteriów
- Procedury zawierają także wzory wszystkich dokumentów, o których mowa w treści ich zapisów.

Opracowane przez LGD Kraina Trzech Rzek **procedury są przejrzyste, niedyskryminujące, a także pozwalają uniknąć ryzyka konfliktu interesów.** Ponadto przewidujące regulacje zapewniające zachowanie parytetu sektorowego, a także szczegółowo regulują sytuacje wyjątkowe – określono sposób postępowania w przypadku takiej samej liczby punktów, a także zapewniają stosowanie tych samych kryteriów w całym procesie wyboru w ramach danego naboru.

2. LOKALNE KRYTERIA WYBORU PERACJI WRAZ Z PROCEDURĄ ICH USTALANIA ORAZ ZMIANY

Opracowane kryteria są mierzalne, mają charakter oceny punktowej, posiadają odpowiednią metodologię wyliczenia, a także zawierają szczegółowy opis wyjaśniający sposób oceny wskazujący wymagania konieczne do spełnienia danego kryterium. Proponowane rozwiązania są zgodne z wymogami określonymi w przepisach EFRROW. Określone kryteria posiadają opisy (definicje/ wyjaśnienia) oraz przypisane wartości, aby zapewnić przejrzystość ich przyznawania. Za realizację wskaźników dla strategii, poprzez realizację projektu, określono kryterium, w efekcie umożliwiające otrzymanie znacznej ilości punktów, gdyż wskaźniki realizacji stanowią kluczowe miary sukcesu realizacji całej strategii.

Dla zapewnienia społecznej akceptacji kryteriów, zostały one opracowane i zaakceptowane przy udziale społeczności lokalnej podczas otwartego spotkania informacyjno-konsultacyjnego oraz przewidziano w okresie wdrażania ich modyfikację, jako element partycypacyjnego zarządzania procesem wdrażania LSR poprzez organizację spotkań grupy fokusowej, analizę ankiet, konsultacje indywidualne i fora. Ponadto zapisy LSR przewidują monitorowanie poziomu akceptacji kryteriów wyboru operacji, a także czynny udział społeczności lokalnej w aktualizacji i zmianie kryteriów.

Zadaniem kryteriów jest w pierwszej kolejności zweryfikowanie, czy wniosek został ważnie złożony i czy zakres tematyczny operacji zgodny jest z zakresem interwencji przewidzianych w LSR oraz przepisów obowiązujących dla RLKS. Ta grupa kryteriów dotyczy poprawności formalnej wniosków i obejmuje zagadnienia związane z: terminowością, kompletnością i adekwatnością zgłaszanych operacji.

Wnioski, które przeszły ocenę formalną będą podlegały ocenie lokalnych kryteriów wyboru operacji wszystkim pod kątem spójności proponowanego projektu z zapisami zawartymi w Lokalnej Strategii Rozwoju, w tym przede wszystkim z diagnozą obszaru zawartą w Strategii, a także przewidzianymi w dokumencie wskaźnikami produktów i rezultatów. Zakłada się ponadto przyznawanie dodatkowych punktów projektom, które zakładają wykorzystanie większego wkładu własnego beneficjenta (dotyczy to także projektów własnych LGD), a także zaproponują innowacyjne podejście do podejmowanej lub rozwijanej działalności gospodarczej a także zastosowanie działań sprzyjających ochronie środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu.

Przewidziano ponadto rozwiązania szczegółowe, dotyczące przedsięwzięć w ramach konkretnych celów szczegółowych LSR:

- **w przypadku operacji dotyczących działalności gospodarczej**, kryteria premiąją operacje ukierunkowane na zaspokojenie potrzeb grup defaworyzowanych oraz operacje, w których beneficjentem jest osoba defaworyzowana.
- **w przypadku operacji dotyczących rozwoju infrastruktury i oferty czasu wolnego**, kryteria premiąją operacje realizowane w miejscowościach zamieszkałych przez mniej niż 5 tys. mieszkańców.

Na potrzeby LSR zdefiniowano innowacyjność, jako:

Operacja innowacyjna tzn. zakładająca wprowadzenie na rynek nowego lub znacząco udoskonalonego produktu, procesu, metody organizacyjnej lub metody marketingowej w skali gminy lub obszaru LSR.

Beneficjenci otrzymują punkty za innowacyjność, w skali gminy lub obszaru, co winni są w sposób szczegółowy i nie budzący wątpliwości opisać lub załączyć odpowiednie dokumenty.

W przypadku przedsięwzięcia polegającego na przyznawaniu pomocy na podejmowaną działalność gospodarczą, mając na względzie średnia niezbędną wysokość wsparcia określoną przez mieszkańców w Arkuszach pomysłu (Opis w Rozdziale II), oraz wysokość przyznanej pomocy w ramach PROW 2007-2014 w ramach LSR na lata 2009-2015, oraz wyniki konsultacji społecznych, zdecydowano, że wysokość wsparcia w ramach tego przedsięwzięcia wynosić będzie 50000 zł, dla każdego wnioskodawcy.

W prezentowanej poniżej tabeli zaprezentowano wykaz kwot wsparcia i intensywności pomocy przyznawanej dla poszczególnych operacji, wraz z przypisaniem ich do zaplanowanych w dokumencie przedsięwzięć:

Poziom wsparcia oraz możliwe kwoty wsparcia w ramach planowanych przedsięwzięć						
Przedsięwzięcie	Konkurs		Projekt grantowy		Operacja własna	
	Poziom wsparcia A: Jednostki sektora finansów publicznych B: Podmioty wykonujące działalność gospodarczą C: pozostałe podmioty	Kwoty dofinansowania A: Jednostki sektora finansów publicznych B: Podmioty wykonujące działalność gospodarczą C: pozostałe podmioty	Poziom wsparcia A: Jednostki sektora finansów publicznych B: Podmioty wykonujące działalność gospodarczą C: pozostałe podmioty	Kwoty dofinansowania A: Jednostki sektora finansów publicznych B: Podmioty wykonujące działalność gospodarczą C: pozostałe podmioty	Poziom wsparcia A: Jednostki sektora finansów publicznych B: Podmioty wykonujące działalność gospodarczą C: pozostałe podmioty	Kwoty dofinansowania A: Jednostki sektora finansów publicznych B: Podmioty wykonujące działalność gospodarczą C: pozostałe podmioty
P.I.I.1	A: 63,63% B: 70% C: 100%	A: bez limitu B, C: 50-300 tys. zł				
P.I.I.2			A: 63,63% B: n.d. C: 100%	5-50 tys. zł		
P.I.I.3			A: 63,63% B: n.d. C: 100%	5-50 tys. zł.		
P.I.I.4					A: 63,63% B: 70% C: 100%	5-50 tys. zł
P.I.I.5			A: 63,63% B: n.d. C: 100%	5-50 tys. zł.		
P.I.II.1	Ryczałt	50 tys. zł				
P.I.II.2	B: 70%	50-300 tys. zł				
P.I.III.1			A: 63,63% B: n.d. C: 100%	5-50 tys. zł		

Rozdział VII. PLAN DZIAŁANIA

Plan działania powstał w wyniku konsultacji jego elementów ze społecznością lokalną przy użyciu różnych metod partycypacyjnych (spotkania konsultacyjne, punkt konsultacyjny, ankieta, grupa fokusowa)

Realizacja działań w ramach LSR, została zaplanowana w kontekście 3 kluczowych etapów:

1 etap: lata 2016-2018

2 etap: lata 2019-2021

3 etap: lata 2022-2023

Plan jest racjonalny i zakłada stopniowe osiągnięcie celów, dla pełnego sukcesu realizowanie strategii

Większość operacji planowanych do realizacji, została zaplanowana w 1 i 2 etapie w sposób umożliwiający minimalizowanie ryzyka związanego z osiągnięciem wskaźników przyjętych jako miary sukcesu jej wdrażania.

2. WSKAŹNIKI REZULTATU

W kontekście wskaźników rezultatu należy zauważyć, iż wskaźniki związane z udziałem osób lub utworzeniem podmiotów (działalność gospodarcza), realizowane będą adekwatnie do zaplanowanych w czasie wskaźników produktu dla poszczególnych przedsięwzięć.

W kontekście wskaźników związanych z oddziaływaniem danej inwestycji (budynki, mała infrastruktura), rezultaty będą osiągnięte sukcesywnie – od momentu zakończenia realizacji do roku docelowego 2023.

3. PROJEKTY WSPÓŁPRACY

LGD Kraina Trzech rzek zaplanowała realizację dwóch projektów współpracy, w tym jednego projektu międzynarodowego. Projekty te wpisują się bezpośrednio w cel szczegółowy LSR.

1. Projekt współpracy w ramach Celu szczegółowego 2 **Rozwój gospodarki lokalnej i wzrost zatrudnienia w oparciu o lokalne zasoby** będzie realizował **wskaźnik produktu 1.2.5. Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej**. Zaplanowano jego realizację z co najmniej dwoma lokalnymi grupami działania krajowymi oraz co najmniej jednym partnerem zagranicznym (Dolna Saksonia Niemcy). W ramach jego relacji zostaną zaprezentowane dobre praktyki podejmowania działalności gospodarczej w oparciu o lokalne zasoby na terenie Dolnej Saksonii. Grupą docelową do której kierowany jest projekt współpracy są osoby z grup defaworyzowanych. Realizację projektu zaplanowano na rok 2018.
2. Projekt współpracy w ramach **celu szczegółowego 1.3 Wzrost atrakcyjności turystycznej obszaru poprzez zachowanie i promocję cennego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego** będzie realizował **wskaźniki produktu 1.3.1 Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej, 1.3.4.2 Liczba operacji polegających na promocji obszaru LGD z uwzględnieniem promowania ochrony środowiska naturalnego i przeciwdziałania zmianom klimatu, 1.3.5 Liczba zrealizowanych projektów współpracy**. Zaplanowano jego realizację wspólnie z co najmniej dwoma lokalnymi grupami działania z Wielkopolski. W wyniku jego relacji powstanie szlak turystyczny, wraz z niezbędną do jego obsługi infrastrukturą, stanowiący rozwoju turystycznym obszar. Realizację projektu zaplanowano na rok 2018.

Rozdział VIII. BUDŻET LSR

Realizacja Strategii Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność na obszarze LGD Kraina Trzech rzek na lata 2016-2022, opierać się będzie o środki PROW na lata 2014-2020 (zestawienie prezentujące przyporządkowanie zakresu wsparcia do budżetu PROW znajduje się w załączniku do Strategii).

Środki wydatkowane na realizację Strategii pochodzić będą głównie z 3 źródeł, w tym:

1. Budżet EFRROW,

2. Budżet państwa

3. Wkład własny beneficjentów (Kryteria premiują operacje zakładające wyższy niż wymagany wkład własny, również w odniesieniu do operacji własnych)

Tabela prezentująca montaż finansowy dla LSR LGD Kraina Trzech Rzek, uwzględniający powyższe źródła finansowania, a także podział na beneficjentów innych niż jednostki sektora finansów publicznych oraz beneficjentów będących jednostkami sektora finansów publicznych, przedstawiona została w załączniku nr 4 do niniejszej Strategii.

Poniżej zaprezentowano powiązania budżetu z poszczególnymi celami LSR, które mają przyczynić się do zrealizowania wizji, określonej w partycypacyjnym procesie tworzenia założeń strategii.

Cel szczegółowy	Budżet w ramach działania 19.2	Opis powiązań budżetu z celem
Poprawa jakości życia mieszkańców przez stworzenie przestrzeni dla rozwoju kapitału społecznego	3 970 000	Kapitał społeczny zgodnie z diagnozą LSR stanowi duży potencjał obszaru. Jego rozwój a zatem i wzrost zaangażowania społecznego mieszkańców w inicjowanie i realizację przedsięwzięć ma szczególne znaczenie dla rozwoju obszaru. Budowa i remont niezbędnej infrastruktury służącej wzmacnianiu więzi między mieszkańcami, poszerzanie oferty spędzania czasu wolnego, integracja mieszkańców przy jednoczesnym podnoszeniu ich świadomości ekologicznej i zapobieganiu zmianom klimatu zdecyduje o wzmocnieniu tożsamości kulturowej i społecznej a także w woli w kreowania wizji obszaru. Stworzenie przestrzeni dla organizacji pozarządowych. pozwoli na wzmocnienie trzeciego sektora i zwiększenie roli partycypacji społecznej na obszarze. Ważne jest stworzenie oferty spędzania czasu wolnego na obszarze, atrakcyjnej w stosunku do oferty Poznania, co pozwoli zatrzymać młodych na terenie LGD. Budżet na działania na rozwój kapitału społecznego obszaru LSR, w kontekście oferty czasu wolnego i dostępu dla mieszkańców do kluczowych miejsc związanych z nimi i rozwojem organizacji pozarządowych, stanowi 44,11% całego budżetu LSR.
Rozwój gospodarki lokalnej i wzrost zatrudnienia w oparciu o lokalne zasoby	4 500 000	Atrakcyjność obszaru LGD jest w dużym stopniu uwarunkowana warunkowana jest rozwojem przedsiębiorczości na jej terenie, gdyż przekłada się to przede wszystkim na miejsca pracy dla mieszkańców, a w konsekwencji na płacone podatków, które zasilają również budżet lokalnego samorządu, jak i jakość życia jego mieszkańców. Istotnym dla LGD kraina Trzech

		Rzek , jest wykorzystanie potencjału lokalnego dla tworzenia nowych przedsiębiorstw oraz produktów czy usług, aby w pełni wykorzystywać potencjał obszaru, również w aspekcie rozwoju gospodarki. Tworzenie nowych miejsc pracy, w tym dla grup defaworyzowanych ogranicza ryzyko wykluczenia społecznego. Budżet na działania na rozwój przedsiębiorczości przez tworzenie nowych miejsc pracy stanowi 50% całego budżetu LSR.
Wzrost atrakcyjności turystycznej obszaru poprzez zachowanie i promocję cennego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego	530 000	O atrakcyjności obszaru stanowią również jego walory turystyczne. Aby je w pełni wykorzystać znacząca część budżetu LSR służyć będzie promocji walorów obszaru, budowie infrastruktury turystycznej oraz pokomunikowaniu atrakcji turystycznych- szlakami. Ważnym aspektem jest rozwój i zintegrowanie podmiotów działających w branży związanej z obsługą ruchu turystycznego na obszarze. Rozwinięty turystycznie obszar z bogatą infrastrukturą powoduje napływ turystów z zewnątrz, a co za tym idzie zwiększenie dochodów lokalnych przedsiębiorstw. Budżet w ramach tego celu stanowi 5,9 % całego budżetu LSR
Razem:	9 000 000	

Szczegółowe powiązanie budżetu z celami przedstawia plan działania będący załącznikiem do niniejszej strategii.

Rozdział IX. PLAN KOMUNIKACJI

Zaprojektowany przez LGD Kraina Trzech Rzek plan komunikacji opracowany został na podstawie uwag i propozycji zgłaszanych podczas konsultacji społecznych, a także wyników ewaluacji dokonanej po okresie realizacji poprzedniej LSR. **Celem planu komunikacji jest** zarówno bieżące informowanie mieszkańców o stanie realizacji LSR (w tym o stopniu osiągania celów i wskaźników), jak i bieżące informowanie potencjalnych wnioskodawców o zasadach i kryteriach udzielania wsparcia z budżetu LSR. Zakłada się, że intensyfikacja przekazu dotyczącego praktycznych aspektów realizacji zapisów dokumentu przełoży się na zwiększenie zaangażowania społeczności lokalnej w działalność LGD, a tym samym pozytywnie wpłynie na jakość zgłaszanych operacji i wniosków. Planowane działania mają wzbudzić zainteresowanie oraz zachęcić potencjalnych beneficjentów do aplikowania o środki, zwiększając liczbę zrealizowanych inwestycji, a przez to wzmocnić konkurencyjność i atrakcyjność Lokalnej Grupy Działania. Zaproponowany plan komunikacji ma za zadanie zlikwidować dotychczasowe niedostatki komunikacyjne, a także zagwarantować dwustronność przekazu oraz umożliwiać pozyskiwanie informacji zwrotnej od mieszkańców.

Grupy docelowe, do których skierowany jest plan komunikacji to przede wszystkim interesariusze z punktu widzenia realizacji LSR, czyli: przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, liderzy lokalnej społeczności, samorządy gminne, przedstawiciele grup defaworyzowanych a także lokalne podmioty gospodarcze i lokalni wytwórcy. Działania skierowane są także do wszystkich mieszkańców – ukierunkowane zostały bowiem tak, aby zapewniały podnoszenie poziomu wiedzy na temat możliwości realizacji operacji w ramach LSR na lata 2016-2022.

Zastosowane w planie komunikacji działania oraz wykorzystane środki przekazu podlegać będą cyklicznym badaniom przynoszonych efektów (Zgodnie z planem monitoringu i ewaluacji) oraz – związanej z nimi – racjonalności budżetowej. Dodatkowo większość zaplanowanych narzędzi komunikacji przewiduje otrzymanie informacji zwrotnej lub aktywny udział mieszkańców. Regularnie prowadzona ocena przedstawiana będzie w formie publikacji zestawień (okresowych i rocznych) na oficjalnej stronie LGD.

W przypadku stwierdzenia, że któreś z działań komunikacyjnych nie przynosi pożądanych efektów, przewiduje się zastosowanie planu naprawczego. Polegać on będzie na modyfikacji dotychczasowych praktyk komunikacyjnych lub zastąpieniu ich nowymi, które w ocenie LGD będą bardziej odpowiednie dla osiągnięcia wyznaczonych celów. Przed wprowadzeniem każdej modyfikacji w ramach planu naprawczego przewiduje się zarówno poinformowanie odbiorców planu komunikacyjnego (za pomocą newslettera, stron internetowych oraz portali społecznościowych), jak i konsultowanie propozycji z mieszkańcami, beneficjentami oraz grupami docelowymi – za pomocą ankiet oraz podczas otwartych spotkań konsultacyjnych.

Zaplanowało także odpowiednie wskaźniki dla zaprojektowanych działań komunikacyjnych. Przedstawione zostały one w ujęciu sumarycznym, natomiast szczegółowo opisane są w Załączniku nr 5 do Strategii:

- wysłanie maili w ramach newslettera,
- zamieszczenie artykułów na stronach internetowych (LGD oraz 4 gmin),
- opublikowanie artykułu w biuletynach gminnych,
- organizacja spotkań informacyjno – konsultacyjnych
- doradztwo w biurze i punkcie konsultacyjnym

Budżet działań komunikacyjnych: mając na uwadze fakt, że większość działań będzie realizowana w ramach działalności biura LGD, założono budżet działań komunikacyjnych na 35 000, 00 zł, planując średniorocznie wydatkowanie kwoty 5000 zł na działania komunikacyjne, poza działaniami wynikającymi z bieżącej działalności Biura LGD.

Rozdział X. ZINTEGROWANIE

Cele szczegółowe oraz przedsięwzięcia zawarte w Lokalnej Strategii Rozwoju LGD Kraina Trzech Rzek na lata 2016-2022 są zintegrowane z celami przekrojowymi PROW na lata 2014-2020, dotyczącymi innowacyjności, zmian klimatu oraz ochrony środowiska, w tym:

1 **Ochrona środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu** - głównie cel 1: Zwiększenie zaangażowania społecznego mieszkańców w oparciu o dziedzictwo obszaru, oraz cel 3: Wzrost atrakcyjności turystycznej obszaru poprzez zachowanie i promocję cennego dziedzictwa przyrodniczego

2. **Innowacyjność** - głównie cel:- Rozwój gospodarki lokalnej i wzrost zatrudnienia w oparciu o lokalne zasoby

Dla zobrazowania zależności pomiędzy Lokalną Strategią Rozwoju LGD Kraina Trzech Rzek na lata 2016-2022 a dokumentami strategicznymi szczebla regionalnego, ponadlokalnego oraz lokalnego opracowano matryce spójności celów strategicznych i operacyjnych LSR z priorytetami, celami i kierunkami interwencji zawartymi w nadrzędnych dokumentach strategicznych. Tym samym, poniżej wykazano zgodność z kluczowymi dokumentami planistycznymi definiującymi priorytety rozwojowe w obszarach tematycznie powiązanych z niniejszym dokumentem:

	Cele szczegółowe Lokalnej Strategii Rozwoju LGD Kraina Trzech Rzek na lata 2016 – 2022		
	Poprawa jakości życia mieszkańców przez stworzenie przestrzeni dla rozwoju kapitału społecznego	Rozwój gospodarki lokalnej i wzrost zatrudnienia w oparciu o lokalne zasoby	Wzrost atrakcyjności turystycznej obszaru poprzez zachowanie i promocję cennego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego
Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020		Oś priorytetowa I – Osoby Młode na rynku pracy Oś priorytetowa II – Efektywne polityki publiczne na rynku pracy, gospodarki i edukacji	

Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego na lata 2012 -2020	Zgodność z celami: <u>Cel operacyjny 2.10.</u> Promocja postaw ekologicznych <u>Cel operacyjny 5.1.</u> Wsparcie ośrodków lokalnych <u>Cel operacyjny 5.2.</u> Rozwój obszarów wiejskich <u>Cel operacyjny 5.4.</u> Wsparcie terenów wymagających restrukturyzacji, odnowy i rewitalizacji <u>Cel operacyjny 5.2.</u> Rozwój obszarów wiejskich <u>Cel operacyjny 5.4.</u> Wsparcie terenów wymagających restrukturyzacji, odnowy i rewitalizacji <u>Cel operacyjny 5.6.</u> Wsparcie terenów o wyjątkowych walorach środowiska kulturowego <u>Cel operacyjny 8.4.</u> Promocja zdrowego stylu życia	Zgodność z celami: <u>Cel operacyjny 6.1.</u> Zwiększenie innowacyjności przedsiębiorstw <u>Cel operacyjny 6.7.</u> Doskonalenie kadr gospodarki <u>Cel operacyjny 6.11.</u> Rozwój gospodarki społecznej <u>Cel operacyjny 7.3.</u> Promocja przedsiębiorczości i zatrudnialności <u>Cel operacyjny 7.4.</u> Rozwój oraz promocja postaw kreatywnych i innowacyjnych <u>Cel operacyjny 8.1.</u> Wzmacnianie aktywności zawodowej	Zgodność z celami: <u>Cel operacyjny 2.1.</u> Wsparcie ochrony przyrody <u>Cel operacyjny 2.2.</u> Ochrona krajobrazu <u>Cel operacyjny 2.3.</u> Ochrona zasobów leśnych i ich racjonalne wykorzystanie <u>Cel operacyjny 5.4.</u> Wsparcie terenów wymagających restrukturyzacji, odnowy i rewitalizacji <u>Cel operacyjny 1.4.</u> Lepsze wykorzystanie dróg wodnych
Regionalny Program Operacyjny Województwa Wielkopolskiego 2014 – 2020	Zgodność z osiami priorytetowymi: <u>2.7 OŚ PRIORYTETOWA 7.</u> Włączenie społeczne <u>2.9 OŚ PRIORYTETOWA 9.</u> Infrastruktura dla kapitału ludzkiego <u>2.8 OŚ PRIORYTETOWA 8.</u>	Zgodność z osiami priorytetowymi: <u>2.6 OŚ PRIORYTETOWA 6.</u> Rynek pracy <u>2.7 OŚ PRIORYTETOWA 7.</u> Włączenie społeczne <u>2.8 OŚ PRIORYTETOWA 8.</u> Edukacja <u>2.1 OŚ PRIORYTETOWA 1.</u> Innowacyjna i	Zgodność z osiami priorytetowymi: <u>2.9 OŚ PRIORYTETOWA 9.</u> Infrastruktura dla kapitału ludzkiego

	Edukacja	konkurencyjna gospodarka	
Strategia Rozwoju Powiatu Poznańskiego na lata 2006 – 2015	Zgodność z celami: <u>5.1. Cel strategiczny I:</u> Kształtowanie przestrzeni podwyższającej jakość życia oraz wspierania rozwoju gospodarczego Powiatu	Zgodność z celami: <u>5.2. Cel strategiczny II:</u> Wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców oraz dostosowanie ich kwalifikacji i kompetencji do potrzeb rynku pracy	Zgodność z celami: <u>5.4. Cel strategiczny IV:</u> Zwiększenie efektywności wykorzystania walorów przyrodniczych i potencjału kulturowego Powiatu
Strategia Rozwoju Powiatu Obornickiego	Zgodność z celami 1 . Budowa i rozbudowa infrastruktury technicznej 2. Budowa i rozbudowa bazy edukacyjnej		
Lokalne dokumenty strategiczne			
Strategia Rozwoju Gminy Murowana Goślina na lata 2010 -2020	Zgodność z celami: <u>CEL OPERACYJNY I.</u> Rozbudowa infrastruktury – warunek rozwoju gminy	Zgodność z celami: <u>CEL OPERACYJNY II.</u> Zrównoważony rozwój gminy – warunek wysokiej jakości życia <u>CEL OPERACYJNY III.</u> Rozwój rynku usług – jako warunek konkurencyjności gminy	Zgodność z celami: <u>CEL OPERACYJNY IV.</u> Murowana Goślina aktywna w Metropolii Poznań
Strategia Rozwoju Gminy Oborniki na lata 2012 – 2020	Zgodność z celami: 1.1 Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie zasobami przyrodniczymi 4.6. Budowa kapitału społecznego na rzecz społeczeństwa obywatelskiego	Zgodność z celami: 2.2 Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw 3.3 Rozwój przedsiębiorczości i promocja samozatrudnienia 3.4 Poprawa organizacji rynku pracy	Zgodność z celami: 2.4 Zwiększenie udziału usług turystycznych i rekreacji w gospodarce regionu
Strategia Rozwoju Gminy Ryczywół na lata 2007 – 2020	Zgodność z celami: <u>Cel strategiczny I</u> Poprawa stanu	Zgodność z celami: <u>Cel strategiczny II</u> Wsparcie lokalnej	Zgodność z celami: <u>Cel strategiczny III</u> Rozwój usług dla

	infrastruktury technicznej i społecznej	gospodarki	mieszkańców
Strategia Rozwoju Gminy Suchy Las na lata 2007 – 2020	Zgodność z celami: <u>Cel strategiczny 4.2.</u> Podniesienie jakości usług w obiektach użyteczności publicznej	Zgodność z celami: <u>Cel strategiczny 2.1</u> Tworzenie warunków dla dalszego rozwoju gospodarczego gminy	Zgodność z celami: <u>Cel strategiczny 3.3.</u> Stworzenie systemu promocji gminy Suchy Las <u>Cel strategiczny 3.4.</u> Stworzenie warunków do wykorzystania istniejących zasobów przyrodniczych sprzyjających rozwojowi turystyki <u>Cel strategiczny 4.3.</u> Opracowanie oferty usług rekreacyjnych i sportowych na terenie gminy Suchy Las

Zintegrowany charakter LSR przejawia się także w spójności i kompleksowości przedsięwzięć zaplanowanych w ramach poszczególnych celów szczegółowych dokumentu:

W ramach Celu ogólnego Wzrost udziału społeczności lokalnej w kreowaniu rozwoju obszaru LGD Kraina Trzech Rzek **przewiduje się realizację trzech celów szczegółowych:** Poprawa jakości życia mieszkańców przez stworzenie przestrzeni dla rozwoju kapitału społecznego, Rozwój gospodarki lokalnej i wzrost zatrudnienia w oparciu o lokalne zasoby oraz Wzrost atrakcyjności turystycznej obszaru poprzez zachowanie i promocję cennego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego:

- **Zintegrowanie metod stosowanych przy realizacji przedsięwzięć:** rozwój i przebudowa infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej powiązany będzie bezpośrednio z przedsięwzięciami dotyczącymi budowania zintegrowanej oferty dla wszystkich gmin obszaru LGD oraz wprowadzaniem jednolitego systemu promocji infrastruktury. Tym samym zagwarantowane zostanie przemyślane lokowanie obiektów i kształtowanie przestrzeni, nie polegające na powielaniu tego samego typu obiektów w obrębie jednej gminy, ale raczej budowanie oraz modernizowanie zasobów w taki sposób, by wszystkie gminy obszaru LGD posiadały uzupełniające się atrakcje. W połączeniu ze spójnym systemem identyfikacji wizualnej oraz wykorzystywaniem infrastruktury dla promocji i rozwoju wydarzeń rekreacyjnych i sportowych przyczyni się to do zbudowania zintegrowanej oferty czasu wolnego i podniesie tym samym jakość życia na obszarze LGD. Odbiorcami nowych przestrzeni i wydarzeń będą wszyscy mieszkańcy, w tym także przedstawiciele grup defaworyzowanych, a także młodzież oraz osoby starsze. Zaplanowano przedsięwzięcia obejmujące wsparcie i rozwój kapitału społecznego na obszarze LGD, przede wszystkim poprzez rozwijanie współpracy oraz budowanie tożsamości, a także rozwijanie świadomości ekologicznej mieszkańców obszaru LGD. Zaplanowane metody przewidują zarówno działania „miękkie” (w tym działania związane z pielęgnowaniem lokalnych tradycji i kultury), jak i inwestycje dotyczące restauracji i zachowania dziedzictwa kulturalnego i przyrodniczego. Zaplanowano realizację zintegrowanych działań dla rozwoju trzeciego sektora: w ramach planowanej operacji własnej LGD planuje kompleksowe przeszkolenie na wiu płaszczyznach liderów lokalnych społeczności poprzez, podniesienie ich wiedzy, kompetencji i kwalifikacji a także zmotywowanie do działania poprzez nawiązanie ścisłej współpracy między liderami z wszystkich czterech gmin

- **Zaangażowanie różnych sektorów i partnerów:** realizacja przedsięwzięć w ramach celu szczegółowego 1 zakłada współdziałanie sektorów publicznego, społecznego oraz gospodarczego. Realizatorami działań będą zarówno samorządy gmin, jak i organizacje pozarządowe, grupy nieformalne, czy stowarzyszenie LGD Kraina Trzech Rzek. Ponadto, przewiduje się wykorzystanie rozwoju

niekomercyjnej infrastruktury dla pobudzania rozwoju i komercjalizacji usług czasu wolnego. Dlatego też powstała w ramach celu szczegółowego 1 infrastruktura przyczyni się do rozwoju przedsiębiorstw.

W ramach Celu szczegółowego 2. Rozwój gospodarki lokalnej i wzrost zatrudnienia w oparciu o lokalne zasoby **przewiduje się:**

- **Zintegrowanie metod stosowanych przy realizacji przedsięwzięć:** proponowane w LSR przedsięwzięcia obejmują zarówno zakładanie działalności gospodarczej, jak i rozwijanie istniejących podmiotów gospodarczych oraz działania szkoleniowe mające na rozwój gospodarczy obszaru.
- **Zaangażowanie różnych sektorów i partnerów:** w działania zaangażowani będą przede wszystkim przedstawiciele grup defaworyzowanych, do których skierowane będą inicjatywy związane z zakładaniem działalności gospodarczej, a tym samym promowanie samozatrudnienia i tworzenia miejsc pracy – dotyczy to przede wszystkim osób bezrobotnych z obszaru LGD. Ponadto, przewiduje się premiowanie projektów, które zakładają rozwijanie działalności gospodarczej połączone z zatrudnianiem przedstawicieli grup defaworyzowanych). Przewiduje się ponadto powiązanie rozwoju przedsiębiorczości oraz zwiększania zatrudnienia z potencjałami i problemami obszaru LGD, w tym przede wszystkim z rozwojem infrastruktury kulturalnej, rekreacyjnej i sportowej.

Zaangażowane branże działalności gospodarczej: preferowane branże wspierające obsługę ruchu turystycznego, oraz przetwarzanie produktów rolnych i organizowanie czasu wolnego dla seniorów.

W ramach Celu szczegółowego 3. Wzrost atrakcyjności turystycznej obszaru poprzez zachowanie i promocję cennego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego:

- **Zintegrowanie metod stosowanych przy realizacji przedsięwzięć:** zaplanowane przedsięwzięcia obejmują wsparcie i rozwój infrastruktury turystycznej i promocję obszaru a także rozwijanie świadomości ekologicznej mieszkańców obszaru LGD. Zaplanowane metody przewidują zarówno działania „miękkie”, jak i inwestycje dotyczące restauracji i zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego.
- **Zaangażowanie różnych sektorów i partnerów:** realizacja przedsięwzięć w ramach celu szczegółowego 3 przewiduje zaangażowanie zarówno samorządów gminnych (oraz jednostek im podległych), jak i organizacji pozarządowych. Zaplanowano również zintegrowanie podmiotów gospodarczych służących obsłudze ruchu turystycznego: usługi noclegowe, usługi gastronomiczne, usługi związane z rekreacją (np. wypożyczalnie sprzętu służącego uprawianiu turystyki i rekreacji)

Różnorodność działań podejmowanych w ramach realizacji celu, obejmuje zarówno usługi rozwojowe (szkoleń i doradztwa dla interesariuszy Strategii), po projekty międzynarodowe, realizowane w partnerstwie, w tym z udziałem przedstawicieli wszystkich 3 kluczowych sektorów (publiczny, społeczny i gospodarczy). Należy jednak podkreślić, że zaplanowane działania, mając na celu zwiększenie włączenia mieszkańców i wzrost ich aktywności i odpowiedzialności, jako elementów zrównoważonego rozwoju, sprzyjają rozwojowi i pielęgnowaniu dziedzictwa obszaru LGD Kraina Trzech Rzek, w kontekście koniecznego dla dalszego wzrostu, rozwoju gospodarczego.

Rozdział XI. MONITORING I EWALUACJA

Podstawą skutecznego wdrażania działań służących osiągnięciu celów Strategii Rozwoju Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2022, zwanej LSR jest dysponowanie wiedzą na temat postępów osiąganych w zakresie wdrażanych kierunków interwencji oraz zdolność do reagowania na pojawiające się różnice pomiędzy przyjętymi założeniami a uzyskiwanymi efektami realizacji kluczowych zadań. LSR opracowana została w sposób partycypacyjny, w związku z czym warunkiem niezbędnym dla prawidłowej realizacji dokumentu jest możliwie jak najbardziej aktywny udział mieszkańców w procesie oceny postępów z jej wdrażania, a także ocena sposobu funkcjonowania stowarzyszenie LGD Kraina Trzech Rzek.

Poziom organizacyjny:

Lokalna Strategia Rozwoju LGD Kraina Trzech Rzek na lata 2016-2022 proponuje cele i przedsięwzięcia, które stanowią wyzwania dla całej społeczności obszaru LGD – władz samorządowych, jednostek gminnych, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych i grup nieformalnych, mieszkańców, a także partnerów zewnętrznych. Wdrażanie LSR wymaga ścisłej koordynacji i współpracy pomiędzy zainteresowanymi stronami. Stąd też efektywność realizacji celów wyodrębnionych w dokumencie w dużej mierze będzie zależała od komórki odpowiedzialnej za nadzór nad monitoringiem i ewaluacją Strategii.

W przypadku stowarzyszenia LGD Kraina Trzech Rzek, komórką taką jest Zarząd, czyli organ odpowiadający za działalność Stowarzyszenia. Organem pomocniczym, wykonującym czynności techniczne związane z procesem monitoringu jest natomiast Biuro LGD. Do zadań Biura LGD należeć będzie w szczególności:

- 1) pomiar efektywności i zasięgu oddziaływania podejmowanych działań komunikacyjnych,
- 2) analiza stopnia realizacji celów, przedsięwzięć oraz wskaźników LSR,
- 3) badanie zgodności realizowanych projektów z harmonogramem określonym w LSR,
- 4) badanie zgodności i wysokości wydatkowania środków finansowych z przyznanego budżetu na poszczególne przedsięwzięcia,
- 5) zbieranie danych na temat jakości świadczonego doradztwa oraz organizowanych przedsięwzięć z zakresu animacji lokalnej,
- 6) zbieranie danych dotyczących działalności organów stowarzyszenia,
- 7) przygotowywanie okresowych (kwartalnych) sprawozdań z realizacji LSR.

Przynajmniej raz w roku, na podstawie analizy raportów i materiałów przedstawianych przez Biuro LGD, Zarząd sporządza raport ewaluacyjny, w oparciu o kryteria efektywności, trwałości, trafności oraz skuteczności analizowanych poziomów wdrażania LSR. Jeżeli wnioski i rekomendacje z ewaluacji tego wymagają, zarząd uruchamia procedurę aktualizacji LSR w wymagającym tego zakresie.

Wszyscy partnerzy realizujący zadania zdefiniowane w LSR będą poproszeni o aktywną współpracę Biurem LGD. Przyczyni się to do lepszej organizacji oraz realnego monitorowania wdrażania dokumentu.

Poziom merytoryczny:

Na poziomie merytorycznym ważną rolę przypisuje się Zarządowi LGD, który będzie wsparciem merytorycznym dla Biura LGD. Jego zadaniem jest przede wszystkim nadzór nad zadaniami monitorującymi prowadzonymi przez Biuro, a także analiza i ocena zebranych przez Biuro danych.

Poziom społeczny:

Poziom społeczny dotyczy wzmacniania spójności i integralności społecznej obszaru LGD, a także upowszechniania zapisów LSR wśród mieszkańców i pozyskiwania beneficjentów dla realizacji zdefiniowanych w niej kierunków interwencji.

Głównym adresatem zapisów dokumentu są mieszkańcy gmin obszaru LGD oraz potencjalni partnerzy oraz beneficjenci, a w szczególności:

- 1) Władze gminne, radni, pracownicy urzędów gmin z obszaru LGD i jednostek gminnych,
- 2) organizacje pozarządowe, grupy nieformalne i inicjatywy społeczne,
- 3) przedsiębiorcy, przedstawiciele sektora gospodarczego, instytucje otoczenia biznesu, instytucje szkoleniowe z regionu,
- 4) mieszkańcy, w tym przedstawiciele grup defaworyzowanych.

W celu upowszechnienia treści Lokalnej Strategii Rozwoju LGD Kraina Trzech Rzek oraz zasad, kryteriów i procedur związanych z realizacją przedsięwzięć zaplanowano szereg działań przedstawionych w planie komunikacji.

Rozdział XII. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Lokalna Strategia Rozwoju w najszerszym wymiarze realizuje cel szczegółowy 6B „wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich” w ramach priorytetu 6 „wspieranie włączenia społecznego, ograniczenia ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich” PROW.

Opracowana LSR ma na celu: Wzrost udziału społeczności lokalnej w kreowaniu rozwoju obszaru LGD Kraina Trzech Rzek. Przedstawiony cel ogólny będzie realizowany przez cele szczegółowe: 1: Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez stworzenie przestrzeni dla rozwoju kapitału społecznego, 2: Rozwój gospodarki lokalnej i wzrost zatrudnienia w oparciu o lokalne zasoby, oraz 3. Wzrost atrakcyjności turystycznej obszaru poprzez zachowanie i promocję cennego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego.

Społeczność lokalna obszaru LSR jest w najwyższym stopniu zainteresowana zrównoważonym rozwojem i przeciwdziałaniem pogorszenia się stanu środowiska, bowiem jego jakość wpływa bezpośrednio na warunki życia i potencjał rozwoju danego obszaru. Do realizacji celów przekrojowych w zakresie ochrony środowiska i klimatu przyczynią się realizowane w ramach wszystkich celów szczegółowych przedsięwzięcia. Przewidziano punkty w kryteriach wyboru operacji, które premiąją operacje przyczyniające się do ochrony środowiska oraz przeciwdziałania zmianom klimatu. Ponadto w ramach celów szczegółowych 1 i 3 strategii zaplanowano wskaźniki produktu, których osiągnięcie bezpośrednio wpłynie ochronę środowiska naturalnego i przeciwdziałanie zmianom klimatycznym.

Dodatkowo założenia LSR pozostają w zgodności z celami przyjętymi w dokumentach strategicznych szczebla międzynarodowego, wspólnotowego, krajowego oraz regionalnego. Cele strategii są zgodne również z lokalnymi dokumentami strategicznymi. Szczegółowe powiązania LSR opisano w rozdziale: Zintegrowanie LSR.

Projekt złożenia LSR pozostaje w zgodności z celami przyjętymi w dokumentach strategicznych szczebla regionalnego i lokalnego. Można tym samym wnioskować, że osiąganie celów Strategii, będzie przyczyniać się do osiągania celów i założeń dokumentów strategicznych wyższego szczebla. Można tym samym wnioskować, że osiąganie celów Strategii, będzie przyczyniać się do osiągania celów i założeń dokumentów strategicznych wyższego szczebla, jednakże w małym stopniu.

Mając na uwadze powyższe, i po dokładnej analizie dokumentu pod kątem spełniania kryteriów kwalifikujących do strategicznej oceny na środowisko, **nie stwierdza się ryzyka wystąpienia znaczącego negatywnego oddziaływania na środowisko**, w tym na obszary Natura 2000, w związku z realizacją przedsięwzięć w ramach celu ogólnego i szczegółowych niniejszej strategii.

Co więcej, realizacja LSR ściśle i bezpośrednio wiąże się z ochroną tego obszaru lub wynika z tej ochrony. W związku z powyższym w oparciu o art. 46 ust. 3 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2008 Nr 199 poz. 1227 z późn. zm.) stwierdza się brak wymogu przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla Lokalnej Strategii Rozwoju.

WYKAZ WYKORZYSTANEJ LITERATURY

1. Bienias S. i in., *Ewaluacja. Poradnik dla pracowników administracji publicznej*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012
2. Bloch E., Kościelecki P., Śpiewak R., Zalewska K., *Podręcznik tworzenia i ewaluacji wskaźników w lokalnych strategiach rozwoju*, Warszawa 2010
3. Dziemianowicz W. i in., *Planowanie strategiczne. Poradnik dla pracowników administracji publicznej*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012
4. Kot T., Weremiuk A., *Wskaźniki w zarządzaniu strategicznym. Poradnik dla pracowników administracji publicznej*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012
5. Poradnik dla Lokalnych Grup Działania w zakresie opracowania Lokalnych Strategii Rozwoju na lata 2014-2020, Warszawa 2015
6. Raport z pierwszej fazy prac grupy fokusowej ds. transferu wiedzy i innowacji Europejskiej Sieci na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
7. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006
8. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005
9. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 z dnia 17 grudnia 2013 w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej, zarządzania nią i monitorowania jej oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 352/78, (WE) nr 165/94, (WE) nr 2799/98, (WE) nr 814/2000, (WE) nr 1290/2005 i (WE) nr 485/2008
10. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 508/2014 z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenia Rady (WE) nr 2328/2003, (WE) nr 861/2006, (WE) nr 1198/2006 i (WE) nr 791/2007 oraz rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1255/2011
11. Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 809/2014 z dnia 17 lipca 2014 r. ustanawiające zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 w odniesieniu do zintegrowanego systemu zarządzania i kontroli, środków rozwoju obszarów wiejskich oraz zasady wzajemnej zgodności
12. Wspólne Wytyczne Dyrekcji Generalnych Komisji Europejskiej, AGRI, EMPL, MARE i REGIO, na temat rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych
13. Wytyczne dla podmiotów lokalnych dotyczące rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność
14. Zasady realizacji instrumentu Rozwój lokalny kierowany przez społeczność w Polsce, Warszawa 2014

PROCEDURA AKTUALIZACJI STRATEGII ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ NA LATA 2016-2022

§ 1 Słowniczek

Użyte w procedurze zwroty oznaczają:

- 1) LGD – Stowarzyszenie LGD Kraina Trzech Rzek;
- 2) LSR – Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2022;
- 3) Zarząd – Zarząd stowarzyszenia LGD Kraina Trzech Rzek;
- 5) Biuro LGD – Biuro stowarzyszenia LGD kraina Trzech Rzek;
- 6) WZC – Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia
- 7) SW – Samorząd Województwa Wielkopolskiego.

§ 2 Organy odpowiedzialne za proces aktualizacji LSR

1. Nadzór nad realizacją i aktualizacją LSR należy do kompetencji Zarządu.
2. Organem odpowiedzialnym za przeprowadzenie procesu aktualizacji LSR jest Zarząd.
3. W celu przeprowadzenia aktualizacji LSR Zarząd, na wniosek WZC, może powołać zespoły pomocnicze – skład zespołów ustala Zarząd.
4. Jednostką wspomagającą, wykonującą na bieżąco czynności techniczne związane z procesem aktualizacji LSR, jest Biuro LGD.
5. Zarząd jest odpowiedzialny za analizę i ocenę danych gromadzonych lub przygotowywanych przez Biuro LGD.

§ 3 Proces aktualizacji LSR

1. Aktualizacja LSR to proces, który ma na celu wprowadzenie koniecznych zmian, w tym działań naprawczych.
2. LSR wymaga aktualizacji w szczególności:
 - 1) w kontekście dokonania zmian:
 - a) statutu lub innych dokumentów Stowarzyszenia, jeśli skutkują one dezaktualizacją zapisów zawartych w LSR;
 - b) kryteriów oceny lub procedur, wpływających na treści zawarte w LSR;
 - c) aktualizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 lub innych przepisów prawa regulujących kwestie opisane w LSR;
 - 2) w efekcie prowadzonego monitoringu i ewaluacji w zakresie:
 - a) celów i przedsięwzięć,
 - b) wskaźników,
 - c) planu działania,
 - d) planu komunikacji,
 - e) budżetu LSR – również w wypadku zmian wartości budżetu, wynikających z decyzji Samorządu Województwa Małopolskiego.
3. Zarząd, we współpracy z Biurem LGD, organizuje proces aktualizacji LSR i dla jak najpełniejszego jej wdrożenia dokonuje czynności w zakresie:
 - 1) dookreślenia zakresu i brzmienia proponowanych zmian;
 - 2) określenia metod angażowania społeczności lokalnej w proces aktualizacji strategii, wśród których znaleźć się mogą w szczególności:
 - a) zamieszczenie na stronach internetowych LGD oraz wszystkich gmin będących jej członkami, proponowanych zmian w zapisach LSR wraz z uzasadnieniem i określeniem minimum 7-dniowego terminu na zgłaszanie uwag i propozycji,
 - b) ogłoszenie konsultacji pisemnych, w których zainteresowani partnerzy społeczni mogą przygotować pisemne odpowiedzi (komentarze, uwagi) do propozycji zmian zapisów LSR, zamieszczonych na stronie internetowej LGD, przedłożonych do wglądu w biurze oraz podczas ewentualnych spotkań,

- c) organizację minimum jednego spotkania konsultacyjnego dla interesariuszy LSR (przedstawicieli grup defaworyzowanych, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, samorządów), podczas którego będą oni mogli zapoznać się z proponowanymi zmianami i przedstawić swoje opinie i rekomendacje, przy czym informacja o spotkaniu przekazywana jest interesariuszom za pośrednictwem stron www oraz korespondencji mailowej, na minimum 4 dni przed spotkaniem,
 - d) przesyłanie do wszystkich beneficjentów działań oraz uczestników spotkań informacyjnych, informacji mailowej o planowanych do wprowadzenia zmianach wraz ze wskazaniem możliwości zgłaszania uwag oraz podaniem terminu ich zgłaszania,
 - e) informowanie planowanych zmianach i składanie stosownych wyjaśnień podczas indywidualnych konsultacji w biurze LGD.
4. W efekcie prowadzonych działań partycypacyjnych, dających jak najpełniejszą odpowiedź na potrzeby i preferencje społeczności lokalnej obszaru LGD, Biuro LGD sporządza zestawienie uwag i rekomendacji. Zestawienie opracowywane jest w formie tabelarycznej i uwzględnia treść propozycji, zgłaszającego, rekomendacje Zarządu, uzasadnienie w przypadku odrzucenia lub odroczenia włączenia propozycji do LSR.
5. Po zakończeniu konsultacji społecznych Zarząd opracowuje końcową wersję propozycji zmian w LSR
6. Procedurę kończy uchwalenie zmian w strategii przez Zarząd.
7. W przypadku gdy konieczność aktualizacji wynika z wezwania SW, Zarząd może uchwalić zmiany w strategii z pominięciem ustępu 3.

§ 4 Upowszechnianie wyników

Informacje dotyczące działań podejmowanych w ramach aktualizacji LSR, zamieszczane są na stronie internetowej

**PROCEDURARA DOKONYWANIA MONITORINGU I EWALUACJI STRATEGII ROZWOJU
LOKALNEGO KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ NA LATA 2016-2022 ORAZ
FUNKCJONOWANIA LGD KRAINA TRZECH RZEK**

§ 1 Słowniczek

Użyte w procedurze zwroty oznaczają:

- 1) LGD – Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Kraina Trzech Rzek;
- 2) LSR – Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2022;
- 4) Zarząd – Zarząd stowarzyszenia Kraina Trzech Rzek;
- 5) Biuro LGD – Biuro stowarzyszenia LGD Kraina Trzech Rzek.

§ 2 Organy odpowiedzialne za proces monitoringu i ewaluacji

1. Nadzór nad monitoringiem i ewaluacją należy do kompetencji Zarządu LGD. W celu przeprowadzenia ewaluacji Zarząd może powołać zespoły pomocnicze, ustalając również ich skład.
2. Jednostką wspomagającą, wykonującą na bieżąco czynności techniczne związane z procesem monitoringu, czyli systematycznym zbieraniem i przetwarzaniem danych niezbędnych do przeprowadzenia procedury monitoringu i ewaluacji, jest Biuro LGD.
3. Zarząd LGD nadzoruje Biuro LGD w realizacji zadań związanych z monitoringiem, a także jest odpowiedzialny za analizę i ocenę danych zbieranych przez Biuro LGD.

§ 3 Proces monitoringu

1. Monitoring to proces polegający na systematycznym kontrolowaniu postępów w realizacji LSR oraz funkcjonowania LGD, w kontekście zaplanowanych wskaźników, realizacji działań i budżetu, w założonym czasie.
2. Monitoring prowadzony jest przez Biuro LGD na podstawie:
 - a) rejestru danych prowadzonego przez Biuro LGD (tworzony w oparciu o zbierane dane i analizy własne);
 - b) sprawozdań składanych przez beneficjentów;
 - c) statystyki odwiedzin oficjalnej strony internetowej LGD;
 - d) list obecności ze spotkań informacyjno-konsultacyjnych;
 - e) rejestru doradztwa świadczonego w Biurze LGD;
 - f) ankiet monitorujących doradztwo w Biurze LGD;
 - g) ankiet monitorujących przedsięwzięcia związane z animacją lokalną;
 - h) ewidencji współpracy ze społecznością lokalną;
 - i) danych z ewaluacji realizacji LSR.
3. W procesie monitoringu Biuro LGD zbiera przede wszystkim informacje dotyczące:
 - a) stopnia realizacji wskaźników LSR dla poszczególnych celów oraz przedsięwzięć;
 - b) stopnia realizacji budżetu przewidzianego w LSR;
 - c) zasięgu działań komunikacyjnych prowadzonych przez LGD;
 - d) jakości i poziomu doradztwa świadczonego przez pracowników Biura LGD;
 - e) jakości i poziomu przedsięwzięć dotyczących animacji lokalnej;
 - f) jakości i poziomu współpracy LGD z innymi organizacjami i podmiotami, w tym w ramach zaplanowanych projektów współpracy;
 - g) działalności organów stowarzyszenia.
4. Szczegółowe zasady prowadzenia monitoringu, w tym elementy poddane badaniu oraz źródła danych i metody ich zbierania zawiera Tabela 1, stanowiąca załącznik nr 1 do niniejszej procedury.
5. Wzory dokumentów stosowanych w procesie monitoringu, o których mowa w ust. 2 pkt 5 – 8, ustala Zarząd.
6. Wyniki monitoringu przedstawiane są w formie kwartalnych raportów monitorujących, sporządzanych przez Biuro LGD.
7. Raporty monitorujące przekazywane są do wiadomości Zarządu oraz Komisji Rewizyjnej.
8. Po zapoznaniu się z raportem monitorującym Zarząd może rozpocząć działania, dodatkowe działania ewaluacyjne w terminie krótszym niż zakładany.
9. Zakres procedury monitoringu oraz raportu monitorującego może zostać zawężony lub rozszerzony

decyzją Zarządu LGD.

10. Jeżeli wnioski i rekomendacje z monitoringu tego wymagają, Komisja Rewizyjna wnioskuję do Zarządu o uruchomienie procedury aktualizacji LSR we wskazanym zakresie, zgodnie z Procedurą aktualizacji Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2022.

11. W przypadku stwierdzenia niezgodności realizowanych działań z zapisami LSR lub ich negatywnej oceny, Zarząd zgłasza Walnemu Zebraniu Członków konieczność podjęcia działań naprawczych. Za przygotowanie programu naprawczego odpowiedzialny jest Zarząd w porozumieniu z Komisją Rewizyjną.

§ 4 Proces ewaluacji

1. Ewaluacja to ocena skuteczności, efektywności, użyteczności, trafności i trwałości podejmowanych działań.

2. Przynajmniej raz w roku Komisja Rewizyjna – na podstawie kwartalnych raportów monitorujących oraz prowadzonych przez Biuro LGD ewidencji, a także ankiet monitorujących beneficjentów – sporządza raport ewaluacyjny.

3. Ewaluacja jest badaniem obejmującym przede wszystkim ocenę:

- a) stopnia realizacji celów, przedsięwzięć i wskaźników przewidzianych w LSR;
- b) wpływu realizacji LSR na rozwój społeczny i gospodarczy obszaru LGD;
- c) stosowane kryteria wyboru operacji
- d) zgodności ogłaszanych i realizowanych konkursów z harmonogramem określonym w LSR;
- e) zgodności i wysokości wydatkowania środków finansowych z przyznanego budżetu na poszczególne przedsięwzięcia;
- f) skuteczności promocji i aktywizacji społeczności lokalnej;
- g) działalności LGD, w tym przede wszystkim funkcjonowania organów stowarzyszenia, Biura LGD i jego pracowników.

4. Raport z ewaluacji zawiera ocenę podejmowanych działań w oparciu o następujące kryteria oceny:

- a) skuteczność – co zostało osiągnięte;
- b) efektywność – czy poniesione koszty są adekwatne do rezultatów;
- c) użyteczność – czy realizacja strategii przyczynia się do rozwiązania zdefiniowanych problemów;
- d) trafność – czy założenia przyjęte w LSR odpowiadają zidentyfikowanym problemom w obszarze objętym projektem lub realnym potrzebom beneficjentów;
- e) trwałość – czy realizacja strategii powoduje trwałe zmiany.

5. Szczegółowe zasady prowadzenia ewaluacji, w tym elementy poddane badaniu oraz źródła danych i metody ich zbierania, zawiera Tabela 2, stanowiąca załącznik nr 2 do niniejszej procedury.

6. Zarząd może zalecić stosowanie dodatkowych narzędzi i metod badających postępy w realizacji LSR.

7. Biuro LGD odpowiada za przekazanie Zarządowi danych bazowych do dokonania ewaluacji, zgodnie z założeniami pkt. 3 i 4.

8. Zarząd odpowiada za przetwarzanie danych przekazanych przez Biuro LGD i sporządzenie rocznego raportu ewaluacyjnego oraz gdy jest to konieczne, innych raportów.

9. Raport ewaluacyjny oraz wyniki prac Zarządu są przedstawiane Walnemu Zebraniu Członków Stowarzyszenia.

10. W przypadku stwierdzenia niezgodności realizowanych działań z zapisami LSR lub ich negatywnej oceny, Zarząd zgłasza Walnemu Zebraniu Członków konieczność podjęcia działań naprawczych. Za przygotowanie programu naprawczego odpowiedzialny jest Zarząd.

11. Jeżeli wnioski i rekomendacje z ewaluacji tego wymagają, Komisja Rewizyjna wnioskuję do Zarządu o uruchomienie procedury aktualizacji LSR we wskazanym zakresie, zgodnie z przyjętą procedurą.

§ 5 Upowszechnianie wyników

Informacje dotyczące działań podejmowanych w ramach monitoringu i ewaluacji, w szczególności raporty monitorujące i ewaluacyjne, zamieszczane są na stronie internetowej LGD, a także udostępnione do wglądu w Biurze LGD.

Tabela nr 1 – załącznik do Procedury dokonywania monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność na lata 2016-2022 oraz funkcjonowania LGD Kraina Trzech Rzek

Szczegółowy zakres monitoringu LSR				
Elementy poddane badaniu	Wykonawca badania	Źródło danych i metody ich zbierania	Czas i okres dokonywania pomiaru	Analiza i ocena danych przez Zarząd LGD
Stopień osiągania celów LSR, poprzez realizację wskaźników LSR	Biuro LGD	-ankiety beneficjentów, -sprawozdania beneficjentów, -rejestr danych LGD	Każdy kwartał (pomiarem objęty kwartał poprzedzający)	Stopień realizacji wskaźników oraz ich uzyskiwanie zgodnie z planem działania
Budżet LSR	Biuro LGD	Rejestr danych LGD	Każdy kwartał (pomiarem objęty kwartał poprzedzający)	Stopień wykorzystania środków finansowych w stosunku do środków zakontraktowanych
Zasięg działań komunikacyjnych	Biuro LGD	-licznik odwiedzin strony internetowej LGD, -licznik wyświetleń artykułów -listy obecności ze spotkań informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD, -ankiety on-line wypełnione przez beneficjentów,	Każdy kwartał (pomiarem objęty kwartał poprzedzający)	Skuteczność przekazywania i pozyskiwania informacji zwrotnej na temat działalności LGD
Poziom doradztwa świadczonego przez pracowników LGD	Biuro LGD	Anonimowe ankiety wypełniane przez beneficjentów doradztwa	Każdy kwartał (pomiarem objęty kwartał poprzedzający)	Ocena jakości pracy pracowników biura, jasność przekazywania informacji, pomoc w rozwiązywaniu problemów, efektywność doradztwa
Jakość przedsięwzięć dotyczących animacji	Biuro LGD	Ankiety ze spotkań informacyjno-konsultacyjnych, Ankiety monitorujące przedsięwzięcia związane z animacją lokalną,	Każdy kwartał (pomiarem objęty kwartał poprzedzający)	Ocena pracy pracowników, sposób przekazywania istotnych informacji potencjalnym beneficjentom, pomoc w rozwiązywaniu problemów,
Działalność organów stowarzyszenia	Biuro LGD	Rejestr danych LGD Rejestr danych współpracy	Ocena roczna (dokonywana w pierwszym kwartale roku następnego)	Ocena działalności organów stowarzyszenia
Poziom współpracy z innymi organizacjami i podmiotami, w ramach	Biuro LGD	Rejestr współpracy	Ocena roczna (dokonywana w pierwszym kwartale roku następnego)	Ocena współpracy z partnerami i organizacjami w tym realizacja zaplanowanych projektów współpracy

zaplanowanych projektów współpracy				
------------------------------------	--	--	--	--

Tabela nr 2 – załącznik do Procedury dokonywania monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność na lata 2016-2022 oraz funkcjonowania LGD Kraina Trzech Rzek

Szczegółowy zakres ewaluacji LSR				
Elementy poddane badaniu	Wykonawca badania	Źródło danych i metody ich zbierania	Czas i okres dokonywania pomiaru	Analiza i ocena danych
Stopień osiągania celów LSR, poprzez realizację wskaźników LSR	Zarząd LGD, Ewaluacja z udziałem społeczności lokalnej	- ankiety beneficjentów i mieszkańców, - sprawozdania beneficjentów i biura LGD, - rejestr danych LGD	Ocena roczna (dokonywana w pierwszym kwartale roku następnego)	Skuteczność: Ocena celowości i trafności założeń realizowanych w ramach LSR. Określenie stopnia realizacji poszczególnych celów. Użyteczność: Określenie stopnia zaspokojenia potrzeb beneficjentów w wyniku osiągnięcia rezultatów podejmowanych przedsięwzięć.
Stosowane kryteria wyboru operacji	Zarząd LGD, Ewaluacja z udziałem społeczności lokalnej	- analiza list wybranych operacji - wywiady z członkami rady LGD - analiza realizacji wskaźników	Ocena roczna (dokonywana w pierwszym kwartale roku następnego)	Trafność przyjętych kryteriów wyboru
Wpływ realizacji LSR na rozwój społeczny i gospodarczy obszaru LGD	Zarząd LGD, Ewaluacja z udziałem społeczności lokalnej	- rejestr danych LGD, - dane statystyki publicznej (BDL GUS, PUP), - ankiety beneficjentów i mieszkańców, - sprawozdania kwartalne Biura LGD	Ocena roczna (dokonywana w pierwszym kwartale roku następnego)	Trafność: globalny wpływ działań LGD na procesy rozwojowe zachodzące na terenie gmin tworzących LGD, ocena stopnia, w jakim przyjęte założenia LSR odpowiadają zidentyfikowanym problemom w obszarze objętym projektem i/lub realnym potrzebom beneficjentów Trwałość: ocena, czy pozytywne efekty przedsięwzięć mogą trwać po zrealizowaniu LSR
Harmonogram rzeczowo - finansowy	Zarząd LGD	rejestr danych LGD - sprawozdania kwartalne biura LGD	Ocena roczna (dokonywana w pierwszym kwartale roku następnego)	Ocena zgodności realizowanych zadań z harmonogramem, w tym ogłaszania naborów wniosków
Budżet LSR	Zarząd LGD	- rejestr danych LGD - sprawozdania kwartalne biura LGD	Ocena roczna (dokonywana w pierwszym kwartale roku następnego)	Ocena zgodności i wysokości wydatkowania środków w ramach budżetu LSR
Skuteczność promocji i aktywizacji	Zarząd LGD, Ewaluacja z	- ankiety wypełniane przez beneficjentów i mieszkańców	Ocena roczna (dokonywana w	Skuteczność- ocena skuteczności promocji mierzona jako liczba osób, które uzyskały informacje o LGD i animacji

	udziałem społeczności lokalnej	- sprawozdania kwartalne biura	pierwszym kwartale roku następnego)	społeczności lokalnej LGD
Działalność LGD (biuro i pracownicy)	Zarząd LGD, Ewaluacja z udziałem społeczności lokalnej	- rozmowy z mieszkańcami podczas otwartych spotkań konsultacyjnych - wywiady z wnioskodawcami, - wywiady z przedstawicielami Zarządu, Rady i Biura LGD, - sprawozdania kwartalne Biura LGD.	Ocena roczna (dokonywana w pierwszym kwartale roku następnego)	Efektywność: ocena roczna poprawności realizowanych działań, terminowe i rzetelne wykonywanie obowiązków Skuteczność wdrażania LSR

Plan działania - Załącznik nr 3 do Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2022

CEL OGÓLNY 1	Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałanie/ zakres Programu
	Nazwa wskaźnika produktu	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie (zł)		
Cel szczegółowy 1.1 Poprawa jakości życia mieszkańców przez stworzenie przestrzeni dla rozwoju kapitału społecznego													PROW	
	1.1.1 Liczba nowopowstałych lub przebudowanych obiektów infrastruktury kulturalnej i rekreacyjnej	4 szt.	80	2500000	1 szt.	100	500000	-	-	-	5	3000000	PROW	19.2 Wdrażanie LSR
	1.1.2 Liczba nowopowstałych lub zmodernizowanych obiektów rekreacyjnych	20 szt.	47,62	300000	22 szt.	100	340000	-	-	-	42	640000	PROW	19.2 Wdrażanie LSR/ nabór grantowy
	1.1.3 Liczba wydarzeń związanych z zachowaniem dziedzictwa historycznego i kulturowego	10 szt.	50	50 000	10 szt.	100	50000	-	-	-	20	100000	PROW	19.2 Wdrażanie LSR/ nabór grantowy
	1.1.4 Liczba spotkań dla liderów rozwoju lokalnego	5 szt.	100	30 000	-	-	-	-	-	-	5	30000	PROW	19.2 Wdrażanie LSR/operacja własna
	1.1.5.1 Liczba wydarzeń zrealizowanych w celu wzmocnienia więzi środowiskowych i międzyśrodowiskowych	10 szt.	50	50 000	10 szt.	100	50000	-	-	-	20	100000	PROW	19.2 Wdrażanie LSR/ nabór grantowy
	1.1.5.2 Liczba wydarzeń zrealizowanych w celu wzmocnienia więzi środowiskowych i międzyśrodowiskowych w tym przez podnoszenie świadomości ekologicznej	5 szt.	50	50000	5 szt.	100	50000	-	-	-	10	100 000	PROW	19.2 Wdrażanie LSR/ nabór grantowy

mieszkańców oraz realizację zadań zapobiegających zmianom klimatu													
1.1.6.1 Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	10 szt.	50	-	5 szt.	75	-	5 szt.	100		20 szt.	-	PROW	19.4 Funkcjonowanie
1.1.6.2 Liczba osobodni szkoleń dla członków organów LGD	10 szt.	50	-	5 szt.	75	-	5 szt.	100		20 szt.	-	PROW	19.4 Funkcjonowanie
1.1.7 Liczba wydarzeń w ramach aktywizacji	10 szt.	50	-	5 szt.	75	-	5 szt.	100		20 szt.	-	PROW	19.4 Aktywizacja
Razem cel szczegółowy 1.1			2980000			990000					3970000		

CEL OGÓLNY 1	Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałanie/ zakres Programu
	Nazwa wskaźnika produktu	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie (zł)		
Cel szczegółowy 1.2 Rozwój gospodarki lokalnej i wzrost zatrudnienia w oparciu o lokalne zasoby													PROW	
1.2.1.1 Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	27 szt.	100	1400000	-	-	-	-	-	-	-	27 szt.	1400000	PROW	19.2 Wdrażanie LSR
1.2.1.2 Liczba innowacyjnych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	5 szt.	100	-	-	-	-	-	-	-	-	5 szt.	-	PWOW	19.2 Wdrażanie LSR
1.2.2.1 Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	12 szt.	60	2000000	8 szt.	100	1100000	-	-	-	-	20 szt.	3100000	PROW	19.2 Wdrażanie LSR

1.2.2.2 Liczba operacji innowacyjnych polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	4 szt.	80	-	1 szt.	100	-	-	-	-	5 szt.	0	PROW	19.2 Wdrażanie LSR
1.2.3 Liczba szkoleń	5 szt.	100	-				-	-	-	5 szt.	-	PROW	19.4 Aktywizacja
1.2.5 Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej	-	-	-	1 szt.	100	-	-	-	-	1szt.	-	PROW	19.3 Współpraca
Razem cel szczegółowy 1.2			3400000			1100000					4500000		

CEL OGÓLNY 1	Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałanie/ zakres Programu
	Nazwa wskaźnika produktu	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie(zł)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie (zł)	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie (zł)		
Cel szczegółowy 1.3 Wzrost atrakcyjności turystycznej obszaru poprzez zachowanie i promocję cennego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego													PROW	
1.2.1 Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej	10szt.	66,67	150000	5 szt.	100	100000	-	-	-	15 szt.	250000		PROW	19.2 Wdrażanie LSR/ granty
1.2.2 Liczba wydarzeń szkoleniowych	-	-	-	5 szt.	100	30000	-	-	-	5 szt.	30000		PROW	19.2 Wdrażanie LSR/ operacja własna
1.2.3 Liczba zabytków odrestaurowanych w wyniku wsparcia otrzymanego w ramach realizacji strategii	-	-	-	5 szt.	100	200000	-	-	-	5 szt.	200000		PROW	19.2 Wdrażanie LSR/ granty
1.2.4 Liczba operacji polegających na promocji obszaru	5 szt.	100	50000				-	-	-	5 szt.	50000		PROW	19.2 Wdrażanie LSR/ granty
1.2.5 Liczba zrealizowanych	-	-	-	1szt	100	-	-	-	-	1	-		PROW	19.3 Współpraca

projektów współpracy													
Razem cel szczegółowy 1.3			200000			330000					530000		
Razem cel ogólny 1			6580000			2 420 000					9 000 000		
Razem LSR											9 000 000		
Razem planowane wsparcie na przedsięwzięcia dedykowane tworzeniu i utrzymaniu miejsc pracy w ramach poddziałania Realizacja LSR PROW												% budżetu poddziałania Realizacja LSR	
											4 500 000	50	
Podział kosztów w ramach wskaźników dot. projektów współpracy oraz kosztów bieżących i aktywizacji LGD													
Wskaźnik produktu	2016-2018			2019-2021			2022-2023					Progra m	Poddziałanie/ zakres programu
	j.m.	% realiz acji	Wsparcie(zł)	j.m.	% realiz acji	Wsparc ie(zł)	j.m.	% realiz acji	Wspa rcie(z ł)	sum a	Wartość (zł)		
1.1.6.1 Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	10 szt.	50	2000	5 szt.	75	1000	5 szt.	100	1000	20 szt.	4000	PROW	19.4Funkcjonowanie/koszty bieżące
1.1.6.2 Liczba osobodni szkoleń dla członków organów LGD	10 szt.	50	2000	5 szt.	75	1000	5 szt.	100	1000	20 szt.	4000	PROW	19.4Funkcjonowanie/koszty bieżące
1.1.7 Liczba wydarzeń w ramach aktywizacji	10 szt.	50	10000	5 szt.	75	5000	5 szt.	100	5000	20 szt.	20000	PROW	19.4 Aktywizacja
1.2.3 Liczba szkoleń	5 szt.	100	10000	-	-	-	–	–	–	5 szt.	10000	PROW	19.4 Aktywizacja
1.2.5 Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej	-	-	-	1 szt.	100	50000	–	–	–	1 szt.	50000	PROW	19.3 Współpraca
1.2.5 Liczba zrealizowanych projektów współpracy	-	-	-	1szt	100	130000	–	–	–	1 szt.	130000	PROW	19.3 Współpraca
Razem			24000			187000			7000		218000	PROW	

Wysokość wsparcia finansowego EFSI w ramach LSR w ramach poszczególnych poddziałań:

Zakres wsparcia	PROW (PLN)	RAZEM EFSI
Realizacja LSR (art. 35 ust.1 lit.b rozporządzenia nr 1303/2013)	9 000 000,00	9 000 000,00
Współpraca (art. 35 ust.1 lit.c rozporządzenia nr 1303/2013)	180 000,00	180 000,00
Koszty bieżące (art. 35 ust.1 lit.d rozporządzenia nr 1303/2013)	2 000 000,00	2 000 000,00
Aktywizacja (art. 35 ust.1 lit.e rozporządzenia nr 1303/2013)	50 000,00	50 000,00
Razem (PLN):	11 230 000,00	11 230 000,00

Plan finansowy w zakresie poddziałania 19.2 PROW 2014-2020

	Wkład EFRROW	Budżet państwa	Wkład będący wkładem krajowym środków publicznych	RAZEM
Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych	3 817 800	2 182 200		6 000 000
Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych	1 908 900		1 091 100	3000000
RAZEM (PLN):	5 726 700	2 182 200	1 091 100	9 000 000

Plan komunikacji - Załącznik nr 5
do Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2022

Działania komunikacyjne, odpowiadające im środki przekazu oraz zidentyfikowani adresaci poszczególnych działań komunikacyjnych				
Termin	Cel komunikacji	Nazwa działania komunikacyjnego	Adresaci działania komunikacyjnego (grupy docelowe)	Środki przekazu
I połowa 2016 r. r./2017/2018/2019/2020 do końca realizacji LSR	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o LSR na lata 2016 – 2022 (głównych celach, zasadach przyznawania dofinansowania oraz typach operacji, które będą miały największe szanse wsparcia z budżetu LSR)	Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2016-2022	Wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w szczególności przedsiębiorcy, organizacja pozarządowe i mieszkańcy obszaru LGR (w tym także przedstawiciele grup nieformalnych)	- rozsyłanie informacji pocztą elektroniczną (newsletter LGD), - informacje na oficjalnej stronie internetowej LGD Kraina Trzech Rzek, - informowanie na oficjalnych stronach internetowych gmin obszaru LGD, - ogłoszenia na portalach społecznościowych (przede wszystkim Facebook), - ogłoszenia w siedzibach instytucji publicznych (urzędy, GOK), - organizacja spotkań informacyjno – konsultacyjnych na obszarze LGD, - artykuły w prasie lokalnej
I połowa 2016 r. r./2017/2018/2019/2020 do końca realizacji LSR.	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o głównych zasadach interpretacji poszczególnych kryteriów oceny używanych przez Radę LGD (zwłaszcza	Kampania informacyjna nt. zasad oceniania i wyboru operacji przez LGD	Wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w szczególności przedsiębiorcy organizacje pozarządowe i mieszkańcy obszaru	- rozsyłanie informacji pocztą elektroniczną (newsletter LGD), - informacje na oficjalnej stronie internetowej LGD Kraina Trzech Rzek, - informowanie na oficjalnych stronach internetowych gmin

	kryteriów jakościowych)			obszaru LGD, • organizacja spotkań informacyjno – konsultacyjnych w każdej z gmin obszaru LGD – odrębne spotkania dla każdego z celów szczegółowych LSR na lata 2016 – 2022
I połowa 2016 r./2017/2018/2019/2020 do końca realizacji LSR	Wspieranie beneficjentów LSR w realizacji projektów.	Informowanie na temat warunków i sposobów realizacji i rozliczania projektów	Beneficjenci oraz projektodawcy	• spotkania, szkolenia, doradztwo indywidualne, • dyżur w siedzibie LGD
I połowa 2017 r. (i w każdym kolejnym roku)	Aktywizacja potencjalnych uczestników projektów (odbiorców projektów), w tym przedstawicieli grup defaworyzowanych	Informacja na temat możliwości włączenia się do realizowanych projektów oraz potencjalnych korzyści Informacja na temat możliwości samo zatrudniania, bądź objęcia działaniem kwalifikacyjnym w ramach realizowanych projektów	Mieszkańcy obszaru, przedstawiciele grup defaworyzowanych, wskazanych w LSR (m.in..Kobiety bezrobotne lub ubezpieczone w KRUS, osoby młode do 15 roku życia oraz osoby w wieku 55 +)	Do mieszkańców • rozsyłanie informacji pocztą elektroniczną (newsletter LGD), • informacje na oficjalnej stronie internetowej LGD Kraina Trzech Rzek, • informowanie na oficjalnych stronach internetowych gmin obszaru LGD, • ogłoszenia na portalach społecznościowych (przede wszystkim Facebook), • ogłoszenia w siedzibach instytucji publicznych (urzędy, GOK), • organizacja spotkań informacyjno – konsultacyjnych na obszarze LGD, • artykuły w prasie lokalnej, • organizacja spotkań informacyjno konsultacyjnych w każdej z gmin obszaru LGD

				• biuletyny gminne Grupy defaworyzowane • bezpośredni kontakt przez pracowników OPS i PUP, • rozsyłanie informacji pocztą elektroniczną (newsletter LGD), • informacje na oficjalnej stronie internetowej LGD Kraina Trzech Rzek, • informowanie na oficjalnych stronach internetowych gmin obszaru LGD, • ogłoszenia na portalach społecznościowych (przede wszystkim Facebook)
I połowa 2018 r. (i odpowiednio w kolejnych latach)	Zapewnienie szerokiej akceptacji społecznej dla działań rozwojowych i kierunków rozwojowych realizowanych przy pomocy LSR	Prezentacja projektów realizowanych i zrealizowanych	Mieszkańcy obszaru LGD (w tym potencjalni wnioskodawcy i beneficjenci)	• publikacja dobrych praktyk projektowych, • promocja skutecznych działań na oficjalnej stronie internetowej LGD oraz na stronach gmin tworzących obszar LGD, • artykuł w biuletynach gminnych • organizacja spotkań, informacyjno – konsultacyjnych w każdej z gmin obszaru LGD
II połowa 2016 r. (i odpowiednio w kolejnych latach)	Uzyskanie informacji zwrotnej nt. oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD pod kątem konieczności przeprowadzenia ewentualnych korekt w	Badanie opinii i satysfakcji beneficjentów	Beneficjenci	• ankieta online na oficjalnej stronie LGD, • ankiety po doradztwie, szkoleniu

	tym zakresie			
II połowa 2016 r. (i odpowiednio w kolejnych latach	Uzyskanie informacji zwrotnej nt. Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o głównych zasadach interpretacji poszczególnych kryteriów oceny używanych przez Radę LGD (zwłaszcza kryteriów jakościowych)	Badanie opinii i satysfakcji beneficjentów	Beneficjenci	• ankieta online na oficjalnej stronie LGD, • ankiety po doradztwie, szkoleniu

Zakładane wskaźniki w oparciu o planowany budżet działań komunikacyjnych oraz planowane efekty działań komunikacyjnych:		
Nazwa działania komunikacyjnego	Zakładane wskaźniki	Planowane efekty
Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2016 – 2022	• wysłanie 250 maili w ramach newslettera, • zamieszczenie 5 artykułów na stronach internetowych (LGD oraz 4 gmin), • opublikowanie artykułu w biuletynach gminnych, • organizacja 4 spotkań informacyjno – konsultacyjnych (ok. 20 osób na każde spotkanie, badanie ankietowe po spotkaniu)	• dotarcie do co najmniej 500 osób z informacjami o LSR na lata 2016 – 2022, • podniesienie poziomu wiedzy mieszkańców o głównych założeniach LSR (wyniki ankiety po spotkaniach), • zwiększenie liczby składanych wniosków konkursowych do roku 2018,
Kampania informacyjna nt. zasad oceniania i wyboru operacji przez LGD	• wysłanie 100 maili w ramach newslettera, • zamieszczenie 5 artykułów na stronach internetowych (LGD oraz 4 gmin), • opublikowanie artykułu w biuletynach gminnych, • organizacja 18 spotkań informacyjno – konsultacyjnych (ok. 15 osób na każde spotkanie, badanie ankietowe po spotkaniu)	• dotarcie do co najmniej 500 osób z informacjami o kryteriach wyboru operacji, • podniesienie poziomu wiedzy potencjalnych beneficjentów (wyniki ankiety po spotkaniach)

Informowanie na temat warunków i sposobów realizacji i rozliczania projektów	- przyjęcie 50 osób w punkcie konsultacyjnym w Biurze LGD, - organizacja 20 spotkań szkoleniowych i doradczych	podniesienie poziomu wiedzy potencjalnych beneficjentów (wyniki ankiet po spotkaniach szkoleniowych i doradczych)
Informacja na temat możliwości włączenia się do realizowanych projektów oraz potencjalnych korzyści	- dotarcie z informacjami do 30 osób objętych wsparciem PUP oraz OPS - wysłanie 100 maili w ramach newslettera	podniesienie poziomu wiedzy o propozycjach zawartych w LSR wśród osób z grup de faworyzowanych,
Informacja na temat możliwości samozatrudnienia bądź objęcia działaniem kwalifikacyjnym w ramach realizowanych projektów	- zamieszczenie 5 artykułów na stronach internetowych (LGD oraz 4 gmin), - opublikowanie artykułu w biuletynach gminnych, - organizacja 4 spotkań informacyjno – konsultacyjnych (ok. 15 osób na każde spotkanie)	- zwiększenie liczby przedstawicieli grup defaworyzowanych w realizowanych projektach do końca 2018 roku, - zwiększenie liczby projektów realizowanych w ramach celu szczegółowego 2 (tym samym zwiększenie wskaźnika zatrudnienia)
Prezentacja projektów realizowanych i zrealizowanych	- publikacja 1 opracowania nt. dobrych praktyk realizacji projektów w ramach LSR, - zamieszczenie 5 artykułów na stronach internetowych (LGD oraz 4 gmin), - opublikowanie artykułu w biuletynach gminnych, - organizacja 4 spotkań informacyjno – konsultacyjnych (ok. 15 osób na każde spotkanie)	- dotarcie do co najmniej 450 osób z przykładami zrealizowanych projektów, - podniesienie poziomu wiedzy mieszkańców o efektach realizacji LSR
Badanie opinii i satysfakcji beneficjentów	zebranie łącznie 200 ankiet (online oraz po doradztwie, szkoleniu)	pozyskanie informacji o koniecznych zmianach w procesie świadczenia pomocy przez LGD oraz możliwości podniesienia jego jakości

• **Analiza efektywności zastosowanych działań komunikacyjnych i środków przekazu:**

Zastosowane w planie komunikacji działania oraz wykorzystane środki przekazu podlegać będą cyklicznym badaniom przynoszonych efektów oraz – związanej z nimi – racjonalności budżetowej. Dodatkowo większość zaplanowanych narzędzi komunikacji przewiduje otrzymanie informacji zwrotnej lub aktywny udział mieszkańców. Regularnie prowadzona ocena przedstawiana będzie w formie publikacji zestawień (okresowych i rocznych) na oficjalnej stronie LGD. W przypadku stwierdzenia, że któreś z działań komunikacyjnych nie przynosi pożądanych efektów, przewiduje się zastosowanie planu naprawczego. Polegać on będzie na modyfikacji dotychczasowych praktyk komunikacyjnych lub zastąpieniu ich nowymi, które w ocenie LGD będą bardziej odpowiednie dla osiągnięcia wyznaczonych celów. Przed wprowadzeniem każdej modyfikacji w ramach planu naprawczego przewiduje się zarówno poinformowanie odbiorców planu komunikacyjnego (za pomocą newslettera, stron internetowych oraz portali

społecznościowych), jak i konsultowanie propozycji z mieszkańcami, beneficjentami oraz grupami docelowymi – za pomocą ankiet oraz podczas otwartych spotkań konsultacyjnych.

- **Opis wniosków/opinii zebranych podczas działań komunikacyjnych, sposobu ich wykorzystania w procesie realizacji:**

Plan komunikacji przewiduje działania dotyczące zbieranie informacji o funkcjonowaniu LGD oraz poziomu zadowolenia z realizacji LSR. W przypadku stwierdzenia niezadowolenia z metod wdrażania LSR oraz nieprzychylności wobec braku działań podejmowanych przez LGD konieczne będzie wdrożenie środków zaradczych. Przewiduje się wśród nich przede wszystkim: organizację spotkań przedstawicieli LGD z mieszkańcami i beneficjentami oraz przeprowadzenie badań ankietowych, a także przyjmowanie uwag bezpośrednio w Biurze LGD. Po zebraniu opinii i wysłuchaniu uwag LGD będzie zobowiązana do odniesienia się do otrzymanych informacji zwrotnych, przygotowanie propozycji zmian zawartych w aktualizacji LSR oraz ponowne skonsultowanie ich (tymi samymi metodami) ze społecznością lokalną.